

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πληροφόρηση και Ε.Ε. : Απειλές, Προκλήσεις και Ευκαιρίες

ΧΙΩΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πληροφόρηση και Ε.Ε. : Απειλές, Προκλήσεις και Ευκαιρίες

ΧΙΩΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις, τη Στρατηγική και την Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **Γεώργιος Χιώτης, 2023**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Πίνακας περιεχομένων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΩΝ v

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ vi

Περίληψη 1

Abstract 2

ΜΕΡΟΣ Α΄ 3

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : Εισαγωγή 3

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Πληροφόρηση και Ασφάλεια 5

2.1 Η Έννοια της Πληροφόρησης 5

2.2 Μελέτη Πληροφόρησης και Πληροφορίας 7

2.3 Ρόλος της Πληροφόρησης 9

2.4 Αντιπληροφόρηση 12

2.5 Έννοια της Ασφάλειας 15

ΜΕΡΟΣ Β΄ 18

3Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Πληροφόρηση και Ε.Ε. 19

3.1 Υπηρεσίες Πληροφοριών της Ε.Ε. 19

3.2 Νέο Περιβάλλον Ασφάλειας στην Ε.Ε. 24

3.3 Σύγχρονες Απειλές Ασφάλειας 25

3.3.1 Τρομοκρατία και Αλλαγές στη Μεθοδολογία Δράσης των Οργανώσεων Τρομοκρατικής Δράσης (Τρομοκρατικών Οργανώσεων) 28

4ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Προκλήσεις και Ευκαιρίες των Υπηρεσιών Πληροφοριών της Ε.Ε. 32

4.1 Προκλήσεις και Δυσκολίες που Αντιμετωπίζουν 32

4.2 Ευκαιρίες και Συνεργασίες στη Σύγχρονη Ε.Ε. 35

5ο Κεφάλαιο: Μελέτες Περίπτωσης 40

5.1 Ηνωμένο Βασίλειο 40

5.2 Γερμανία 46

5.3 Γαλλία 48
5.4 Νορβηγία 51
ΜΕΡΟΣ Γ΄ 54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Διαπιστώσεις- Συμπεράσματα 54
6.1 Πλεονεκτήματα (Θετικά) δημιουργίας μιας Ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε. 58
6.2 Μειονεκτήματα (Αρνητικά) δημιουργίας μιας Ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε. 59
6.3 Πρόταση 61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 62
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ 62
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ 70
ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ 71

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή : Χιώτης Γεώργιος

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Πληροφόρηση και Ε.Ε. : Απειλές, Προκλήσεις και Ευκαιρίες

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις …..…… [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος) Δρ. Διεθνών Σχέσεων Αφεντούλης Λαγγίδης

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: ……[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]
Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: ……[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο ……., γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «…….», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο/Η Δηλών /σα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΩΝ

(ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ/ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ)

APs: Europol Analysis Projects

CT: Counter Terrorism- Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας

DIKW: Data Information Knowledge Wisdom Pyramid- Πυραμίδα της ιεραρχίας της πληροφορίας

EAS: Europol Analysis System

ECTC: European Counter Terrorism Center

EEAS: European External Action Service - ΕΥΕΔ: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης

EU INTCEN: European Union Intelligence Analysis Centre

EU SATCEN: European Union Satellite Center

EUMS- INT: European Union Military Staff Intelligence

HUMINT: Human Intelligence

ICE: Intelligence College in Europe

IMINT: Imagery Intelligence

MASINT: Measurement and Signatures Intelligence

OSINT: Open Source Intelligence

PESCO: Permanent Structured Cooperation

SIAC: Single Intelligence Analysis Capacity

SIGINT: Signals Intelligence

SIRENE: Supplementary Information Request at the National Entries

SIS II: Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν Δεύτερης Γενιάς

SOI : Subject of Interest

ΕΣΑ: Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας

ΕΥΕΔ: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης

ΚΕΠΠΑ: Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας

ΚΠΑΑ: Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω θερμές ευχαριστίες στον Δρ. Διεθνών Σχέσεων κ. Αφεντούλη Λαγγίδη ο οποίος ανέλαβε την επίβλεψη της παρούσας διατριβής, για τη διαρκή στήριξη και την πολύτιμη επιστημονική του καθοδήγηση.

.

Στη σύζυγό μου Γεωργία, χωρίς την πολύτιμη βοήθεια της οποίας δεν θα είχα καταφέρει ολοκληρώσω την παρούσα μεταπτυχιακή ,

στην κόρη μου Ανδρομάχη, που όλος μου ο κόσμος περιστρέφεται γύρω της,

στην μητέρα μου Ανδρομάχη ,που είναι πάντα δίπλα μου,

στην μνήμη του πατέρα μου Στέφανου, που θα είναι για πάντα στην καρδιά μου.

Περίληψη

Αναμφίβολα ο 21ος αιώνας χαρακτηρίζεται από πρωτόγνωρες καταστάσεις και βομβαρδίζεται από αλλεπάλληλες απειλές που πλήττουν την ασφάλεια των πολιτών της Ε.Ε.. Στο πλαίσια αυτά, παρόλα τα σκάνδαλα και τις αμφισβητήσεις που έρχονται συνεχώς στην επιφάνεια και αμαυρώνουν την λειτουργία των Υπηρεσιών Πληροφοριών, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να καταδείξει την σπουδαιότητα της Πληροφόρησης και των εν λόγω υπηρεσιών ως το θεμέλιο λίθο διασφάλισης της Ασφάλειας της Ε.Ε. συγκεντρωτικά, αλλά και μεμονωμένα των κρατών- μελών της. Τα θλιβερά γεγονότα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις που συνέβησαν στις ΗΠΑ και την Ευρώπη, σε συνδυασμό με την πανδημία του Covid-19 και τις ολέθριες συνέπειες αυτής, αλλά και της πρόσφατης και συνεχιζόμενης εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, καταδεικνύουν την κρισιμότητα της κατάστασης και τονίζουν ότι οι κυβερνήσεις και τα συλλογικά όργανα πρέπει να λάβουν άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης τέτοιων καταστάσεων. Σκοπός αυτής της μελέτης είναι, αρχικά, να διερευνήσει την έννοια της Πληροφόρησης και το ρόλο των Υπηρεσιών Πληροφοριών. Έπειτα, να μελετήσει εάν οι Υπηρεσίες Πληροφοριών είναι ικανές να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ίδιες, αλλά και τις σύγχρονες απειλές που μαστίζουν την Ε.Ε.. Τέλος, θα γίνει απόπειρα να αξιολογηθούν οι ευκαιρίες που έχουν δημιουργηθεί μέσα από τις σύγχρονες συγκυρίες για την δημιουργία μιας κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών της Ε.Ε.

Λέξεις Κλειδιά : Πληροφορίες, Πληροφόρηση, Υπηρεσίες Πληροφοριών, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ασφάλεια, Απειλές ασφάλειας

Abstract

The 21st century is undoubtedly characterized by unprecedented situations and successive threats that affect the security of EU citizens. In this context, despite the scandals and doubts that constantly come to the surface and tarnish the operation of the Intelligence Agencies, the present study attempts to demonstrate the importance of Intelligence and the Intelligence Agencies, as the cornerstone of ensuring EU Security collectively, but also individually for its member states. The sad events that come from the terrorist attacks that happened in the USA and Europe, combined with the pandemic of Covid-19, its devastating consequences and the recent (and still ongoing) invasion of Russia in Ukraine, demonstrate how critical the situation is. This means that national governments and the EU as a collective body must take immediate and effective measures to prevent and deal with such situations. The purpose of this postgraduate dissertation is initially to explore the concept of Iintelligence and the role of Intelligence Agencies. Then, to study whether the Intelligence Agencies are able to cope with the challenges they face, but also with the contemporary threats which is plaguing EU. Finally, an evaluation will be made of the opportunities created through the contemporary circumstances for the creation of a central EU Intelligence Agency.

Keywords: Information, Intelligence, Intelligence Agency, European Union, Security, Security Threats

ΜΕΡΟΣ Α΄

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : Εισαγωγή

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στη σημερινή εποχή η Πληροφόρηση κατέχει εξέχοντα ρόλο στο σύνολο της δημόσιας ζωής. Στις αρχές του 21ου αιώνα, μετά και τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, της Μαδρίτης το 2004 και του Λονδίνου το 2005 έγινε αντιληπτό ότι κανείς δεν μπορεί να θεωρεί τον εαυτό του ασφαλή, πράγμα που αυτομάτως σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις και τα συλλογικά όργανα θα πρέπει να αναλάβουν άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης τέτοιων θλιβερών συμβάντων, καθώς και να μην επαναληφθούν λάθη και αστοχίες του παρελθόντος. Η βαθύτερη και πιο ξεκάθαρη κατανόηση όλων των διαδικασιών Πληροφόρησης κρίνεται υψίστης σημασίας, ύστερα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις -που ακόμα και σήμερα συνεχίζουν να συμβαίνουν- σε Ευρώπη και ΗΠΑ, την έντονη διπλωματική δραστηριότητα, αλλά και την πρόσφατη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Η Πληροφόρηση, λοιπόν, κατέχει έναν «κρυφό» ρόλο στη διεθνή διπλωματία, στη διεθνή ασφάλεια, αλλά και στις Διεθνείς Σχέσεις, όπου είτε θα ισχυροποιήσει ή θα σταθεροποιήσει διακρατικές σχέσεις μέσω της συνεργασίας, τονώνοντας παράλληλα το αίσθημα ασφαλείας, είτε θα υπονομεύσει μέχρι και συμμαχίες μέσω του ανταγωνισμού. Η σπουδαιότητα της παρούσας εργασίας έγκειται στην αποτύπωση των απειλών, των προκλήσεων και των ευκαιριών του 21ου αιώνα αναφορικά με τη σύνδεση πληροφοριών και ασφάλειας της Ε.Ε.

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι, αρχικά, να διερευνήσει την έννοια της Πληροφόρησης και το ρόλο των Υπηρεσιών Πληροφοριών. Έπειτα, να μελετήσει εάν οι Υπηρεσίες Πληροφοριών είναι ικανές να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ίδιες, αλλά και τις σύγχρονες απειλές που μαστίζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Τέλος, θα γίνει απόπειρα να αξιολογηθούν οι ευκαιρίες που έχουν δημιουργηθεί μέσα από τις σύγχρονες συγκυρίες για την δημιουργία μιας κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών της Ε.Ε. Το χρονικό πεδίο έρευνας θα τοποθετηθεί μετά την δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα και ειδικότερα από το 2012 έως και σήμερα.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα με τα οποία θα ασχοληθεί η παρούσα μελέτη είναι τα εξής:

Ε1: «Ποιες είναι οι Υπηρεσίες Πληροφοριών της Ε.Ε.;»

Ε2: «Ποιες είναι οι σύγχρονες απειλές ασφάλειας που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι Υπηρεσίες Πληροφοριών;»

Ε3: «Ποιες είναι οι προκλήσεις και ποιες οι ευκαιρίες για τις Υπηρεσίες Πληροφοριών;»
Ε4: «Ποια τα πλεονεκτήματα (θετικά) και ποια τα μειονεκτήματα (αρνητικά) της δημιουργίας μιας ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε. (European Intelligence Agency) στα πρότυπα των CIA-FBI;»

Για την εκπόνηση της εργασίας θα χρησιμοποιηθεί η μεθοδολογία της μεικτής ερευνητικής προσέγγισης με χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, καθώς και μελέτες περιπτώσεων (Case Studies). Συγκεκριμένα, ως πρωτογενείς θα μελετήσουμε εκθέσεις και αποφάσεις της Ε.Ε., καθώς και εγκυκλίους και εκθέσεις, της Europol και διαφόρων άλλων Ευρωπαϊκών Οργάνων και Υπηρεσιών. Παράλληλα, ως δευτερογενείς θα χρησιμοποιήσουμε έντυπο και ηλεκτρονικό αρχείο: βιβλία (ξενόγλωσσα και Ελληνόγλωσσα), άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και τέλος, θα πραγματοποιήσουμε ελεύθερη έρευνα στο διαδίκτυο σε αρχειακό υλικό έγκριτων εφημερίδων και περιοδικών. Η μελέτη θα συνεχιστεί με μελέτες περιπτώσεων, ώστε να αποδείξουμε στην πράξη εάν και κατά πόσο οι Υπηρεσίες Πληροφοριών μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά για την Εθνική Ασφάλεια των κρατών- μελών (κ-μ) της Ε.Ε. μεμονωμένα, αλλά και του συνόλου της. Αυτή η μελέτη, επομένως, συνεισφέρει ώστε να γίνει κατανοητός ο ρόλος των Υπηρεσιών Πληροφόρησης στη διατήρηση και ενίσχυση αυτού που καλείται Εθνική Ασφάλεια των κ-μ της Ε.Ε. μεμονωμένα, αλλά και του συνόλου της.

Για να επιτευχθεί ο σκοπός της μελέτης, θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε το εξεταζόμενο ζήτημα σε τρία μέρη:

- Στο πρώτο μέρος (Κεφάλαιο 2) θα μελετήσουμε τις έννοιες της Πληροφόρησης και της Ασφάλειας, καθώς και τον ρόλο της Πληροφόρησης και των Υπηρεσιών Πληροφοριών.
- Στο δεύτερο μέρος (Κεφάλαια 3-5) θα ξεκινήσουμε στο 3^{ο} Κεφάλαιο με την ανάλυση των Υπηρεσιών Πληροφοριών της Ε.Ε., έπειτα θα αναφερθούμε στο νέο περιβάλλον Ασφάλειας και στις σύγχρονες απειλές Ασφάλειας της Ε.Ε.. Στο 4^{ο} Κεφάλαιο θα αναφερθούμε στις προκλήσεις και στις ευκαιρίες των Υπηρεσιών Πληροφοριών της Ε.Ε. και στο 5^{ο} Κεφάλαιο θα διεξάγουμε μελέτες περίπτωσης σχετικές με τρομοκρατικά

χτυπήματα που συνέβησαν σε μεγάλες Ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και σε χώρες εκτός Ε.Ε. που συνορεύουν και επηρεάζουν άμεσα την Ε.Ε.

- Το τρίτο μέρος (Κεφάλαιο 6), θα ξεκινήσει με ορισμένα συμπεράσματα και διαπιστώσεις από την μελέτη, έπειτα θα αναφερθούμε στα πλεονεκτήματα (θετικά) και στα μειονεκτήματα (αρνητικά) της δημιουργίας μια ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε. και τέλος, θα προχωρήσουμε στην πρόταση μας.

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Πληροφόρηση και Ασφάλεια

2.1 Η Έννοια της Πληροφόρησης

Η έννοια της Πληροφόρησης είναι μια έννοια η οποία, εξεταζόμενη από ιστορικής απόψεως, έχει αλλάξει αρκετά σημασία αναλόγως της χρονικής περιόδου, αλλά και των ανθρώπων και των ομάδων που την χρησιμοποιούσαν. Σήμερα η σύνθεση ενός πιο συγκεκριμένου και ευρύτερα αποδεκτού ορισμού έχει γίνει σημείο αντιπαράθεσης σε ακαδημαϊκό επίπεδο[1]. Ένα χαρακτηριστικό το οποίο μπορεί να γίνει σίγουρα αποδεκτό είναι ότι η πληροφόρηση έχει ως τελικό σκοπό να προσφέρει γνώση του κόσμου που ζούμε, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πρόκειται για μια έννοια δυναμική, που ο ακριβής και καθολικός ορισμός της αποτελεί μεγάλη πρόκληση, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη και την αοριστία της γνώσης που προαναφέρθηκε. Μάλιστα, αν σε όλα αυτά συμπεριληφθούν και οι ποικίλες αντιλήψεις, τα διαφορετικά κράτη, οι διαφορετικές υπηρεσίες και επιχειρησιακά στελέχη, τα οποία βέβαια δρουν κάτω από διαφορετικούς κανόνες, καταλαβαίνουμε ότι η απόπειρα ορισμού περιπλέκεται ακόμα παραπάνω[2].

Η έλλειψη ομοφωνίας για τον ορισμό της Πληροφόρησης τέθηκε δικαίως από τον Michael Warner, υπογραμμίζοντας ότι είναι μια έννοια που δεν έχει γίνει κοινώς αποδεκτή ούτε έχει

[1] Liska, A. & Gallo, T. (2015). *Building an Intelligence-Led Security Program*. USA: Elsevier, σελ. 22-23.

[2] Jensen J, C., McElreath H, D. & Graves, M. (2013). *Introduction to Intelligence Studies*. Boca Raton: CRC Press, σελ. 2.

προσδιοριστεί επακριβώς. Μάλιστα θεωρεί ότι η Πληροφόρηση «επαναπροσδιορίζεται» σαν όρος κάθε φορά που γίνεται μελέτη του είτε σε ακαδημαϊκό είτε σε πιο πρακτικό επίπεδο, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ή να αναφέρεται σε κάθε νέα μελέτη κάποιο χαρακτηριστικό που έχει ειπωθεί προηγουμένως. Έτσι, λογικό απότοκο είναι η απουσία μιας σαφούς αντίληψης για το αντικείμενο μελέτης, αλλά και η δυσκολία στη δημιουργία μιας ερμηνευτικής θεωρίας[3].

Σε παρόμοιο δρόμο κινείται και ο James der Derian, ο οποίος αναδεικνύει τα θεωρητικά και εννοιολογικά προβλήματα του πεδίου της Πληροφόρησης. Αυτά ακριβώς τα προβλήματα θεωρεί ότι δημιούργησαν πολλούς και διαφορετικούς ορισμούς, οι οποίοι βασίζονται στην οπτική και τις αντιλήψεις του εκάστοτε μελετητή[4].

Λαμβάνοντας, λοιπόν, όλα τα παραπάνω υπόψη, αλλά και το γεγονός ότι οι αγγλοσαξονικές χώρες ανέπτυξαν κατά κύριο λόγο τις σπουδές Πληροφόρησης, οι απόπειρες ορισμού της χωρίζονται κατά γενική ομολογία σε δύο κατηγορίες: ορισμός βάσει της φύσης και ορισμός βάσει του ρόλου της Πληροφόρησης. Επομένως, από τη μία, η Πληροφόρηση αντιμετωπίζεται ως πληροφορία και από την άλλη, αντιμετωπίζεται ως διαδικασία[5].

Ειδικότερα, οι ανωτέρω προσεγγίσεις είναι πολύ σημαντικές προκειμένου να κατανοηθεί και η διάκριση μεταξύ βρετανικής και αμερικανικής σχολής σχετικά με την Πληροφόρηση[6]. Για τη Μεγάλη Βρετανία, λοιπόν, οι μυστικές πληροφορίες που αποκτώνται χωρίς τη θέληση ή γνώση των κατόχων τους σχετίζονται με την Πληροφόρηση. Για τις Η.Π.Α., όμως, η Πληροφόρηση σχετίζεται και με μυστικές αλλά και με «ανοιχτές» πληροφορίες, ενώ παράλληλα έχει σχέση και η διαδικασία με την οποία η Πληροφόρηση προσλαμβάνεται και μετατοπίζεται σε ηγετικά επίπεδα για τη λήψη αποφάσεων[7].

---

[3] Warner, M. (2002). Wanted: A Definition of 'Intelligence' *Journal of the American Intelligence Professional 46, (3)*. Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2022, από https://www.hsdl.org/?abstract&did=457753, σελ. 15.

[4] Der Derian, J. (2005). Anti-Diplomacy, Intelligence Theory and Surveillance Practice. Σε W. Wark (Επιμ.), *Espionage: Past, Present, Future?* (σ. 29-51). New York: Frank Cass, σελ. 30-31.

[5] Jackson, P. & Siegel, J. (2005). *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society*. Westport: Praeger, σελ. 4.

[6] Davies, P. (2012). A Comparative Perspective, Intelligence and Government in Britain and the United States. *Volume 1: Evolution of the U.S. Intelligence Community*. Santa Barbara: ABCCLIO Press, σελ. 2-3

[7] Glees, A. (2015, 4 Σεπτεμβρίου). Intelligence Studies, Universities and Security. *British Journal of Educational Studies*. 63, (3), 281-310., σελ. 282-284.

Γίνεται, επομένως, κατανοητό από όσα προηγήθηκαν ότι οι ποικίλες αντιλήψεις περί Πληροφόρησης δημιουργούν και ποικίλους ορισμούς. Οι τελευταίοι διαφέρουν ανάλογα με το πού δίνουν βάση: στην πληροφορία, στη γνώση, στη διαδικασία, στον οργανισμό-υπηρεσία, στο ρόλο ή σκοπό που έχει η Πληροφόρηση για την κυβερνητική πολιτική.

2.2 Μελέτη Πληροφόρησης και Πληροφορίας

Προκειμένου να γίνει στη συνέχεια λεπτομερής μελέτη για την Πληροφόρηση σε πιο εξειδικευμένο επίπεδο, θα ήταν καλό πρωτύτερα να διασαφηνιστούν εννοιολογικά ορισμένοι όροι. Αυτοί οι όροι αφορούν τα δεδομένα, την πληροφορία και τη γνώση.

Ξεκινώντας είναι καλό να ξεκαθαρίσουμε την έννοια της πληροφορίας, για να κατανοηθεί πλήρως και η Πληροφόρηση. Ο Edward Waltz, λοιπόν, ξεχωρίζει τρία επίπεδα το καθένα από τα οποία οδηγεί στη γνώση και επιπλέον, μπορεί να αποτελεί το ίδιο το επίπεδο την Πληροφόρηση ή να είναι μέρος αυτής. Αρχικά, ως χαμηλότερο επίπεδο εντοπίζει τα δεδομένα, τα οποία μπορεί να είναι προσωπικές παρατηρήσεις, μετρήσεις και πρωτογενή μηνύματα. Ακολουθούν τα σύνολα δεδομένων που είναι οργανωμένα και ονομάζονται πληροφορίες. Στον τομέα των πληροφοριών, λοιπόν, τα δεδομένα έχουν κάποια σχέση και σύνδεση και αφού αναλυθούν, λαμβάνουν κάποιο νόημα. Μετά έρχεται η γνώση η οποία γεννιέται από κατανοητές πληροφορίες, που πρωτύτερα έχουν μελετηθεί, αναλυθεί και ερμηνευτεί, με αποτέλεσμα να δημιουργείται η ικανότητα πρόβλεψης ή πρόγνωσης[8].

Η «Πυραμίδα της ιεραρχίας της πληροφορίας», βέβαια, (ή αλλιώς "DIKW") αναλύει τις έννοιες με ιεραρχικό τρόπο και έτσι, δίνει τη δυνατότητα σαφέστερης κατανόησης της πληροφόρησης. Σε αυτή, λοιπόν, προστίθεται και η σοφία σε τελικό επίπεδο, μετά τα δεδομένα, τις πληροφορίες και τη γνώση[9]. Πιο συγκεκριμένα, στην «Πυραμίδα» τα δεδομένα είναι στοιχεία που δεν έχουν επεξεργαστεί και προέρχονται από αντικειμενικά, διακριτά γεγονότα ή από την παρατήρησή τους. Επιπλέον, δεν είναι οργανωμένα ούτε ταξινομημένα και αυτό αυτομάτως

[8] Waltz, E. (2003). *Knowledge Management in the Intelligence Enterprise*. Boston, London: Artech House, σελ. 3.
[9] Rowley, J. (2007, 15 Φεβρουαρίου). The Wisdom Hierarchy: Representations of the DIKW Hierarchy. *Journal of Information and Communication Science*. 33, (2), 163-180.

σημαίνει ότι η αξία τους είναι μηδαμινή, αφού δεν υπάρχει σχετικό πλαίσιο και ερμηνεία. Η πληροφορία στην «Πυραμίδα» ακολουθεί πορεία από κάτω προς τα πάνω και αφορά οργανωμένα ή δομημένα δεδομένα, τα οποία είναι επεξεργασμένα έτσι ώστε να έχουν ένα ξεκάθαρο σκοπό ή πλαίσιο. Με αυτό τον τρόπο τα δεδομένα κερδίζουν νόημα, αξία και χρηστικότητα[10]. Ακολούθως έρχεται η γνώση, μια έννοια αρκετά ακαθόριστη και μπερδεμένη, η οποία βέβαια μπορεί σε γενικά πλαίσια να καθοριστεί από τον συσχετισμό πολλών πηγών από πληροφορίες, οι οποίες φυσικά έχουν οργανωθεί και αναλυθεί με τέτοιον τρόπο που να επέρχεται κατανόηση, εμπειρία και «συσσωρευμένη μάθηση». Φτάνοντας στην κορυφή της «Πυραμίδας», συναντούμε την σοφία, που είναι το πιο ψηλό επίπεδο κατανόησης και γνώσης και συσχετίζεται με την κριτική ικανότητα[11].

Καθίσταται σαφές, επομένως, ότι η συγχώνευση των όρων «πληροφορία» και «Πληροφόρηση» θα αποτελούσε μια απλούστευση σε θεωρητικό επίπεδο και θα επέφερε αποτελέσματα αμφιβόλου σημασίας[12]. Γενικότερα, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η Πληροφόρηση μπορεί να αποτελέσει πληροφορία, αλλά όχι το αντίστροφο, καθώς από μόνη της η πληροφορία δεν είναι δυνατό να αποτελεί Πληροφόρηση[13]. Για όσους, λοιπόν, ασχολούνται και παράγουν Πληροφόρηση είναι υψίστης σημασίας να ξεκαθαριστούν οι διαφορές των εννοιών, ωστόσο για πολιτικούς και λοιπούς λήπτες αποφάσεων μικρή σημασία έχει[14].

Ακόμη ένας σημαντικός διαχωρισμός γίνεται από τον Robert David Steele, ο οποίος θεωρεί ότι η Πληροφόρηση, σε αντίθεση με την πληροφορία, καθορίζεται από προϊόντα (“outputs”), αφήνοντας απ’ έξω τα συστατικά στοιχεία (“inputs”). Σύμφωνα με τον ίδιο, αρχικά θα πρέπει να ξεχωρίσουμε τα άχρηστα στοιχεία (“noise”) από τα δεδομένα, έπειτα τα δεδομένα θα πρέπει να συνδεθούν για να δημιουργήσουν πληροφορίες και αναλόγως των εκάστοτε

---

10 Zins, C. (2007, 22 Ιανουαρίου). Conceptual Approaches for Defining Data, Information and Knowledge. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 58, (4), 479-493.

11 Crump, J. (2015). *Corporate Security Intelligence and Strategic Decision Making*. Boca Raton: CRC Press, σελ. 90-92.

12 Agrell, W. (2002). When Everything is Intelligence, Nothing is Intelligence. *The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, Occasional Papers*. 1, (4).

13 Lowenthal, M. (2015). *Intelligence, From Secrets to Policy*. Thousand Oaks: CQ Press., σελ. 8.

14 Warner, M. (2002). Wanted: A Definition of 'Intelligence' *Journal of the American Intelligence Professional 46, (3)*. Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2022, από https://www.hsdl.org/?abstract&did=457753.

συνθηκών να επέλθει η Πληροφόρηση. Συνεπώς, η Πληροφόρηση αποτελεί το τελικό προϊόν, ενώ η πληροφορία είναι συστατικό στοιχείο[15].

Ολοκληρώνοντας, σύμφωνα με τον Bjorn Muller- Wille οι πιο γνωστές κατηγορίες πηγών πληροφοριών είναι οι εξής: Humint, Imint, Sigint και Osint:

- Humint είναι οι λεγόμενες ανθρώπινες πληροφορίες ή πληροφορίες που προέρχονται από ανθρώπινες πηγές. Είναι η παλαιότερη μορφή συλλογής πληροφοριών και μπορεί να αποκτηθεί μέσω της κατασκοπίας , αν και κάποιες φορές παρέχεται από διπλωματικές αναφορές ή συνηθέστερα από προσωπικό που δρα στο πεδίο.
- Imint είναι οι πληροφορίες από διάφορα ήδη εικόνων (φωτογραφικές μηχανές, ραντάρ , υπέρυθρες και άλλα ήδη συσκευών απεικόνισης).
- Sigint είναι ηλεκτρονικά σήματα κάθε τύπου. Παρέχουν την δυνατότητα ακρόασης των επικοινωνιών καθώς και τον εντοπισμό της πηγής της εκπομπής.
- Osint είναι οι πηγές πληροφοριών που είναι ανοιχτές – δημοσιευμένες και διαθέσιμες στο κοινό[16].

2.3 Ρόλος της Πληροφόρησης

Όλες οι προσπάθειες ορισμού της Πληροφόρησης που προαναφέρθηκαν αναδεικνύουν τόσο τη χρηστικότητα όσο και τον ευρύτερο ρόλο της σε διαχρονικό, αλλά και σύγχρονο επίπεδο. Είναι αναμφισβήτητο το γεγονός ότι σήμερα η Πληροφόρηση είναι υψίστης σημασίας για όλες τις εκφάνσεις της δημόσιας ζωής. Άλλωστε, ήδη από τις αρχές του 21ου αιώνα έγινε σαφές ότι κατέχει κεντρικό ρόλο για την εθνική και διεθνή ασφάλεια μέσω της σχέσης της με την πολιτική[17]. Δεν πρέπει να παραβλέπουμε, επιπλέον, και κάποια γεγονότα, όπως τα τρομοκρατικά χτυπήματα σε Η.Π.Α. και Ευρώπη, που ακόμα και σήμερα αντιμετωπίζουμε, τις αυξανόμενες διπλωματικές ενέργειες, αλλά και τις εμπόλεμες συγκρούσεις, που αναγκαστικά

[15] Dover, R., Goodman, M. & Hillebrand, C. (2014). *Routledge Companion to Intelligence Studies*. Abingdon & New York: Routledge, σελ. 72.

[16] Muller- Wille, B. (2004, 1 Ιανουαρίου), For our eyes only? Shaping an Intelligence Community within the EU, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.academia.edu/24870781/Bj%C3%B6rn_M%C3%BCller-Wille

[17] Scott, L. & Hughes, G. (2009, 14 Απριλίου). Intelligence in the Twenty-First Century: Change and Continuity or Crisis and Transformation?. *Intelligence and National Security*. 24, (1), σελ. 6.

οδηγούν στην καλύτερη ανάλυση και κατανόηση της Πληροφόρησης και των διαδικασιών της, ενώ παράλληλα αυξάνουν και τη σημασία τους[18]. Μιλώντας, επομένως, υπό το πρίσμα των Διεθνών Σχέσεων, η Πληροφόρηση αποτελεί το «κρυφό όπλο» της διεθνούς διπλωματίας και ασφάλειας. Αυτό συνεπάγεται ότι μέσω της συνεργασίας η Πληροφόρηση ισχυροποιεί και σταθεροποιεί διακρατικές σχέσεις, αλλά μέσω του ανταγωνισμού μπορεί ακόμα και να υπονομεύσει συμμαχίες. Είναι σημαντικό και το γεγονός ότι η Πληροφόρηση παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία ανάδειξης των κινήτρων πολιτικών αποφάσεων, αλλά και γενικότερα του τρόπου σκέψης και δράσης ηγετών[19].

Η παγκοσμιοποίηση, φυσικά, έχει επηρεάσει την Πληροφόρηση, καθώς έθεσε καινούρια δεδομένα και διαπλάτυνε το ρόλο της. Οι εσωτερικές και εξωτερικές απειλές ενός κράτους πλέον είναι αρκετά συγκεχυμένες. Ο ξεκάθαρος διαχωρισμός των εξωτερικών εχθρών με τα εσωτερικά προβλήματα που προκαλούνται από εγκληματίες κοινού ποινικού δικαίου, του οργανωμένου εγκλήματος με την τρομοκρατία, αποτελεί μεγάλη πρόκληση στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Πρόκειται, δηλαδή, για μια κατάσταση που προφανώς χρίζει συγκροτημένης και στοχευμένης δράσης[20].

Σε αυτόν τον σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο κόσμο, λοιπόν, ο στόχος της Πληροφόρησης εστιάζει στη συγκέντρωση πληροφοριών, η οποία βέβαια σχετίζεται με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας. Συγκεκριμένα, η Πληροφόρηση αναζητά πληροφορίες σχετικές με τους αντιπάλους για τα σχέδια και τις ικανότητές τους ή ποιες μπορεί να είναι οι προθέσεις τους ή γενικότερα, να εντοπίσει απειλές. Έτσι, οι λήπτες αποφάσεων έχουν στα χέρια τους την Πληροφόρηση που καλύπτει τα κενά γνώσης και την αβεβαιότητα και άρα, αυτή λειτουργεί ως μια «βαλβίδα ασφαλείας». Δε θα πρέπει να παραληφθεί, μάλιστα, και ο ρόλος που έχει για την προστασία των κρατικών μυστικών, αλλά και η συμβολή της σε ενέργειες που επηρεάζουν γεγονότα και πολιτικές συμπεριφορές άλλων κρατών[21].

---

18 Scott, L. (2012, 5 Οκτωβρίου). Reflections on the Age of Intelligence. *Intelligence and National Security*. 27, (5), 617-624.

19 West, N. (2006). *Historical Dictionary of International Intelligence*. Oxford: Scarecrow Press, σελ. xxv-xxvi.

20 Wirtz, J. (2010). The Sources and Methods of Intelligence Studies. Σε L. Johnson (Επιμ.), *The Oxford Handbook of National Security Intelligence* (σ. 59-69). New York: Oxford University Press, σελ. 61.

21 Turner, M. (2006). *Historical Dictionary of United States Intelligence*. Oxford: Scarecrow Press, σελ. xxxviii.

Τέσσερεις είναι οι λειτουργίες που πρέπει να έχει η Πληροφόρηση προκειμένου να είναι χρήσιμη, σύμφωνα με τον Michael Herman. Άρα, πληροφορίες, προβλέψεις και εκτιμήσεις για επίκαιρα και σημαντικά θέματα θα πρέπει να δίνονται στις κυβερνήσεις και φυσικά, κάτι τέτοιο θα πρέπει να πραγματώνεται έγκαιρα και σωστά. Σίγουρα, πάντως, οτιδήποτε προσφέρει θα πρέπει να είναι σωστό ή τουλάχιστον κάτι καλύτερο από αυτό που θα έβρισκε μόνη της η πολιτική ηγεσία χωρίς τη βοήθειά της[22].

Σχετικά με την ενημέρωση των πολιτικών ηγετών, η Πληροφόρηση έχει καίριο ρόλο, αφού μάλιστα πολλές φορές καθοδηγεί τις διαδικασίες λήψης μιας απόφασης, αλλά σαφώς αυτό δεν είναι δεσμευτικό για τις τελικές αποφάσεις. Άλλωστε, ο Thomas Finger θεωρεί ότι ναι μεν η Πληροφόρηση ενημερώνει την ηγεσία και ίσως να καθοδηγεί τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, όμως δεν καθοδηγεί πάντοτε και το είδος της απόφασης. Πιστεύει, ακόμα, ότι κύριος στόχος της Πληροφόρησης είναι να δίνει την απαραίτητη πληροφορία και γνώση που θα διαλευκάνουν καθοριστικά ζητήματα, τη σχέση που μπορεί να έχουν με άλλα ζητήματα, αλλά και τις πιθανές συνέπειες και εναλλακτικούς τρόπους δράσης και αντιμετώπισης. Επομένως, είναι προφανές ότι τα επίπεδα αβεβαιότητας μειώνονται, οι απειλές και οι ευκαιρίες εμφανίζονται και έτσι, είναι δυνατό να ληφθούν πιο σοφές αποφάσεις[23].

Καταλήγουμε, λοιπόν, σε κάποιες «παγκόσμιες διαχρονικές αρχές», οι οποίες προήλθαν από τον Winn Taplin και αφορούν το ρόλο και τη χρηστικότητα της Πληροφόρησης. Καταρχάς, από τη στιγμή που οι άνθρωποι ζούσαν και ζουν μέσα στην αντιπαλότητα, ακόμα και όταν δεν υπήρχαν πόλεμοι υπήρχαν ποικίλες εθνικές, οικονομικές, πολιτισμικές, πολιτικές, διπλωματικές και κοινωνικές διαφορές, με αποτέλεσμα η Πληροφόρηση να είναι απαραίτητη για να αντιμετωπιστούν όλα αυτά. Συνεπώς, η Πληροφόρηση φαίνεται ότι προέρχεται από τις διεθνείς διαμάχες και τον ανταγωνισμό. Δεύτερη αρχή είναι ότι Πληροφόρηση συνεπάγεται αυτομάτως και καθεστώς μυστικότητας, αφού τα μυστικά στοιχεία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της. Τρίτον, κυριότερή της δραστηριότητα είναι η συλλογή πληροφοριών κα δεδομένων μυστικά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η ανάλυση και τα λοιπά «στάδια» της διαδικασίας της πληροφορίας δεν είναι

[22] Herman, M. (2006). Customer is King, Intelligence Requirements in Britain. Σε L. Johnson (Επιμ.), *Strategic Intelligence, The Intelligence Cycle: The Flow of Secret Information From Overseas to the Highest Councils of Government, Vol. 2*. Westport: Praeger International Security, σελ. 165.

[23] Fingar, T. (2011). *Reducing Uncertainty, Intelligence Analysis and National Security*. California: Stanford University Press, σελ. 25.

σημαντικά. Τέταρτον, προκειμένου να υπάρξει σωστή Πληροφόρηση είναι καθοριστικής σημασίας η συλλογή και ανάλυση σωστών και αληθινών πληροφοριών που οδηγούν σε αληθινά και αξιόπιστα τελικά προϊόντα για τους λήπτες αποφάσεων. Πέμπτον, πολύ σημαντικό είναι η Πληροφόρηση να είναι έγκαιρη για να έχει και αξία, καθώς αν δεν είναι έγκαιρη μπορεί να επέλθουν καταστροφικές συνέπειες για την Εθνική Ασφάλεια και άμυνα. Τέλος, οι βαθιές και ουσιαστικές γνώσεις είναι απαραίτητες για τις «ειδικές δράσεις» κατά συγκεκριμένων ομάδων, αλλιώς τα αποτελέσματα θα είναι αμφίβολα[24].

Ο Philip Flood, Αυστραλός πρώην διπλωμάτης, βλέποντας όλες τις σύγχρονες εξελίξεις υποστηρίζει ότι βασικότερος σκοπός που έχει η Πληροφόρηση είναι, με τη βοήθεια πληροφοριών που πρέπει να μένουν μυστικές, να μειώσει την αμάθεια και να καταστήσει πραγματοποιήσιμη την ανάληψη δράσης. Μιλάμε, δηλαδή, για πληροφορίες που είναι καλά οργανωμένες προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σωστά και στην κατάλληλη περίπτωση. Η Πληροφόρηση, λοιπόν, έχει τους εξής στόχους[25]: α) να προειδοποιήσει εγκαίρως για πιθανές επαναστάσεις, συγκρούσεις, πραξικοπήματα ή τρομοκρατικές ενέργειες, β) να βοηθήσει την πολιτική ηγεσία να κατανοήσει πλήρως το τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο περιβάλλον όπου βρίσκεται, γ) να συμβάλει στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, ώστε να μειωθούν κατά το δυνατόν τα θύματα και να υπάρξει επιτυχία των δράσεων και δ) να συμβάλει στην επιτυχημένη διεξαγωγή φιλόδοξων εξωτερικών πολιτικών ή ζητημάτων εμπορίου ή άμυνας[26]. Πέραν όλων αυτών, η Πληροφόρηση είναι ένα δυναμικό και κρίσιμο «όπλο» των κυβερνήσεων, προκειμένου να ανακαλύψουν εχθρικά σχέδια, να επηρεάσουν ξένες πολιτικές και να δημιουργήσουν νέες μορφές κυβερνο-πολέμου, αλλά και ηλεκτρονικού γενικά πολέμου.

2.4 Αντιπληροφόρηση

Η λειτουργία που έχει υποστηρικτικό ρόλο καθ' όλη τη διαδικασία της Πληροφόρησης με αποτέλεσμα να βοηθά και στη δημιουργία μιας σταθερής και λογικής πολιτικής από την ηγεσία

[24] Taplin, W. (1989). Six General Principles of Intelligence. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 3, (4), 475-491.

[25] Flood, P. (2004). *Report of the Inquiry Into Australian Intelligence Agencies*. Canberra: Government of Australia, σελ. 99

[26] Στο ίδιο

ονομάζεται αντιπληροφόρηση ("counterintelligence")[27]. Την ίδια στιγμή η αντιπληροφόρηση βρίσκεται παρούσα, αλλά και προστατεύει ολόκληρο τον κύκλο της Πληροφόρησης, μετατρεπόμενη έτσι σε ένα από τα κυριότερα μέρη αυτού του κύκλου. Πληροφόρηση και αντιπληροφόρηση, επομένως, κινούνται στα ίδια νερά και αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, το οποίο ανήκει και χρησιμοποιεί η πολιτική ηγεσία. Από τη μία, λοιπόν, η μία πλευρά αποκαλύπτει στην αντίπαλη όχθη λεπτομερείς πληροφορίες ή και αποκρύπτει άλλες, ενώ από την άλλη, η άλλη πλευρά μπορεί να δώσει σε κάποιον το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού, προβάλλοντας μια ψευδή εικόνα[28].

Παρόμοια και εδώ, ο ορισμός της αντιπληροφόρησης είναι αρκετά δύσκολος, διότι εντοπίζουμε διαφορετικές αντιλήψεις που οδηγούν σε διαφορετικές εκδοχές ορισμών. Ξεκινώντας με τον William Odom, θεωρεί ότι η αντιπληροφόρηση είναι ένα είδος Πληροφόρησης. Δηλαδή, υποστηρίζει ότι πρόκειται για συλλογή πληροφοριών και πάλι, αλλά ειδικού σκοπού εν προκειμένω, καθώς αφορά τις υπηρεσίες πληροφοριών με τις δυνατότητές τους και τις δράσεις τους. Αυτές οι πληροφορίες συμβάλουν στη λήψη μέτρων ασφαλείας, τα οποία δημιουργούνται και εφαρμόζονται από τις ανάλογες αρχές και υπηρεσίες[29].

Για τις Η.Π.Α. η αντιπληροφόρηση αφορά τη συγκέντρωση πληροφοριών και τη διενέργεια δράσεων για την προστασία και ασφάλεια του κράτους από τις εξής απειλές: κατασκοπεία ή άλλες δράσεις πληροφόρησης, δολιοφθορές και δολοφονίες που μπορεί να γίνουν από άτομα, ξένους οργανισμούς και διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις[30].

Καθίσταται σαφές, επομένως, ότι κύριος στόχος της αντιπληροφόρησης είναι η προστασία του κράτους και του πολιτεύματος από την κατασκοπεία, την υπονόμευση και το σαμποτάζ[31]. Κατά μία ευρύτερη έννοια η αντιπληροφόρηση σχετίζεται με τις πληροφορίες, αλλά και τις

---

27 O' Connell, K. (2004). Thinking About Intelligence Comparatively. *Brown Journal of World Affairs*. 11, (1), 189-199.

28 Sims, J. (2008). Democracies and Counterintelligence, The Enduring Challenge. Σε J. Sims & B. Gerber (Επιμ.), *Vaults, Mirrors and Masks, Rediscovering U.S. Counterintelligence*. Washington DC: Georgetown University Press, σελ. 1.

29 Odom, W. (2003). *Fixing Intelligence for a More Secure America*. New Haven: Yale University Press, σελ. 173-174.

30 Van Cleave, M. (2013). What is Counterintelligence? A Guide to Thinking and Teaching About CI. *Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*. 20, (2), 57-65, σελ. 58.

31 Gilbert, J., Finnegan, J. & Bray, A. (2005). In the Shadow of the Sphinx: A History of Army Counterintelligence. Virginia: Department of the Army, σελ. 134.

ενέργειες της κυβέρνησης με σκοπό να εντοπίσει, να αναλύσει και να αντιμετωπίσει απειλές. Αυτή ακριβώς η αντιμετώπιση απειλών ονομάζεται «ενεργή επιχείρηση» (“active operations”) . Μέσω αυτών των επιχειρήσεων αντιμετωπίζουν κρατικές ή μη οντότητες, αφού τις ταυτοποιούν ποιες είναι, τις αναλύουν για να τις κατανοήσουν, τις εξουδετερώνουν και τις χειραγωγούν[32].

Στο ίδιο πλαίσιο ο Wasemiller μίλησε για προϊόντα και δραστηριότητες, που αφορούν την αντιπληροφόρηση σε δύο πεδία, την ασφάλεια και την αντικατασκοπεία. Η ασφάλεια στοχεύει στην εφαρμογή αμυντικών μέτρων παθητικών ή στατικών που θα αναχαιτίσουν εχθρικές προσπάθειες εισχώρησης. Η αντικατασκοπεία, από την άλλη, αποσκοπεί στην αναγνώριση του αντιπάλου συγκεκριμένα, αλλά και στην ανάδειξη των επιχειρήσεων που ο τελευταίος θα διεξάγει, προκειμένου αυτές να αντιμετωπιστούν με εισχώρηση ή χειραγώγηση και να επέλθει επιτυχία στον επιτιθέμενο[33]. Έτσι, η αντιπληροφόρηση μπορεί να οριστεί και ως ένας ευρύτερος όρος της αντικατασκοπείας, αφού σχετίζεται με όλη την προσπάθεια των μυστικών υπηρεσιών να μαζέψουν πληροφορίες ώστε να προστατεύσουν τη χώρα τους από οποιαδήποτε απειλή[34].

Στις απόπειρες ορισμού της αντιπληροφόρησης εντάσσονται οι έννοιες της πληροφορίας-γνώσης, των δραστηριοτήτων και του οργανισμού. Μπορούμε, λοιπόν, να νοήσουμε ως αντιπληροφόρηση τα εξής: α) την απαιτούμενη γνώση που στοχεύει στη διατήρηση, αλλά και προστασία της παραγωγικής, πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής δύναμης ενός κράτους, β) όλες τις διαδικασίες για συλλογή και ανάλυση πληροφοριών, αλλά και τις έρευνες και τις επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση των εχθρικών δράσεων και γ) την υπηρεσία-οργανισμό που χρησιμοποιεί τις πληροφορίες και ασκεί τις δράσεις που προαναφέρθηκαν[35].

Στη σημερινή πραγματικότητα η αντιπληροφόρηση στρέφεται κυρίως κατά μη κρατικών οργανισμών-παραγόντων[36]. Άρα, πλέον κυβερνήσεις, ένοπλες δυνάμεις, υπηρεσίες ασφαλείας και Υπηρεσίες Πληροφοριών προσπαθούν να «οχυρωθούν» από απειλές που μπορούν να

---

32 Redmond, P. (2010). The Challenges of Counterintelligence. Σε L. Johnson (Επιμ.), *The Oxford Handbook of National Security Intelligence*. New York: Oxford University Press, Van Cleave, M. (2013). What is Counterintelligence? A Guide to Thinking and Teaching About CI. *Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*. 20, (2), 57-65.

33 Wasemiller, A. (1969). The Anatomy of Counterintelligence. *Studies in Intelligence*. 13, (1).

34 Smith, T. (2003). *Encyclopedia of the Central Intelligence Agency*. New York: Fact on File, σελ. 66.

35 Reagan, M. (2014). *Counterintelligence Glossary-Terms and Definitions of Interest for CI Professionals*. USA: Department of Defense, σελ. 32-34.

36 Herman, M. (1996). Intelligence Power in Peace and War. Cambridge: Cambridge University Press, σελ. 52.

διεισδύσουν και να προκαλέσουν ζημιά στο εθνικό συμφέρον και αυτές προέρχονται από κατασκόπους ή άλλους ακόμα και μη κρατικούς παράγοντες ("non-state actors"). Να σημειωθεί, τέλος, ότι σε αυτούς τους μη κρατικούς παράγοντες μπορεί να συμπεριλαμβάνονται ημι-κρατικοί παράγοντες ή ομάδες, τρομοκρατικές οργανώσεις, δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, πολυεθνικές επιχειρήσεις και διεθνείς ομάδες οργανωμένου εγκλήματος[37].

Ολοκληρώνοντας, ο Roy Godson υποστήριξε ότι βασικός σκοπός της αντιπληροφόρησης είναι ο εντοπισμός, η εξουδετέρωση και η εκμετάλλευση της Πληροφόρησης ή και των μυστικών Υπηρεσιών Πληροφοριών των αντίπαλων δυνάμεων. Με την αντιπληροφόρηση στα χέρια τους τα κράτη δύνανται να προστατευθούν, αλλά και να υπερασπίσουν τα συμφέροντά τους. Μπορούν, ακόμα, να αγωνιστούν για πλούτο, δύναμη και επιρροή, με διττό αποτέλεσμα που σημαίνει ότι και προστατεύονται από εχθρικές ενέργειες και αποπειρώνται να χειραγωγήσουν ή να παραπλανήσουν τον εχθρό. Εν κατακλείδι, η αντιπληροφόρηση βοηθά στην πλήρη κατανόηση των απειλών που προέρχονται από ξένες Υπηρεσίες Πληροφοριών, αλλά και στην αντιμετώπιση των δράσεών τους μέσα από τη χρήση της γνώσης που προέρχεται από αυτήν (την αντιπληροφόρηση), με αποτέλεσμα να δίνει συγκριτικά καλύτερη θέση στην ηγεσία που την θέτει σε εφαρμογή[38].

2.5 Έννοια της Ασφάλειας

Η έννοια της ασφάλειας έχει γίνει αντικείμενο πολλών συζητήσεων και έχει διαπλατυνθεί σαν έννοια προκειμένου να αναφέρεται σε ποικίλους τομείς, όπως στον οικονομικό, τον κοινωνικό, τον πολιτικό, αλλά και τον περιβαλλοντικό τομέα [39]. Είναι, λοιπόν, λογικό ότι λόγω των συνεχών αλλαγών που υφίσταται ο όρος, να μην υπάρχει ένας καθολικός ορισμός για την ακαδημαϊκή κοινότητα. Στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων τώρα θα μπορούσαμε

---

37 Harber, J. (2009, 12 Μαρτίου). Unconventional Spies: The Counterintelligence Threat from Non-State Actors. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*. 22, (2), 221-236, σελ. 227, Aden, M. (2010, 17 Ιουνίου). Countering Nontraditional HUMINT Collection Threats. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 23, (3), 509-520, σελ. 510.

38 Godson, R. (2001). *Dirty Tricks or Trump Cards: US Covert Action and Counterintelligence*. New Jersey: Transaction Publishers, σελ. 238-240.

39 Baylis, J. & Smith, S. (2007), Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, (μτφρ.) Κ. Υφαντής, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σελ 393.

να πούμε, με ορισμένες επιφυλάξεις, ότι τρεις είναι οι αντιλήψεις και οι ανάλογες θεωρίες του όρου. Καταρχάς, η πρώτη κλασική θεώρηση, η οποία συμφωνεί με την ρεαλιστική σκοπιά, αναφέρεται σε ένα διεθνές σύστημα άναρχο, στο οποίο, όμως, τα κράτη ως τα επικρατέστερα στοιχεία προσπαθούν να επιβιώσουν είτε προστατεύοντας την εθνική τους κυριαρχία είτε επεκτείνοντάς την με την συνεχή αύξηση της ισχύος της. Επομένως, εν προκειμένω η ασφάλεια έχει άμεση σχέση με την στρατιωτική διάσταση και την ανάλυση στρατιωτικών απειλών κατά της εδαφικής ακεραιότητας και κυριαρχίας των κρατών. Η Εθνική Ασφάλεια, λοιπόν, σε αυτή την περίπτωση, που μιλάμε μόνο για κράτος και στρατιωτική ισχύ, αφορά καθαρά τη στρατιωτική ασφάλεια του κράτους[40].

Προχωρώντας στη δεύτερη θεώρηση, η οποία ονομάζεται διευρυμένη, αυτή περιλαμβάνει μια ευρύτερη γκάμα προβλημάτων από τα οποία ολόκληρη η ανθρωπότητα κινδυνεύει και δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε μη στρατιωτικές μεταβλητές και μη κρατικούς δρώντες. Βέβαια, η συγκεκριμένη αντίληψη απέκτησε πιο εδραιωμένη βάση μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ξεκινώντας από το People, States & Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War του Barry Buzan (1991), αλλά και τη συλλογή άρθρων υπό τον τίτλο New Thinking About Strategy and International Security υπό την επιμέλεια του Ken Booth (1991). Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, η ασφάλεια επηρεάζεται και από κράτη, αλλά και από μη-κρατικούς δρώντες, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται εθνικιστικές ομάδες και τρομοκρατικές οργανώσεις[41]. Οι νεοφιλελεύθεροι είναι αυτοί που υποστηρίζουν περισσότερο τη συγκεκριμένη αντίληψη, καθώς πιστεύουν ότι ακόμα και οι οικονομικές σχέσεις των κρατών μπορούν να δημιουργήσουν ζητήματα ασφαλείας. Σήμερα, βέβαια, η διεθνής ασφάλεια αξιολογείται βάσει ζητημάτων που βγαίνουν έξω από τα σύνορα, όπως είναι οι μεταναστευτικές ροές, οι επιδημίες, τα περιβαλλοντικά θέματα της κλιματικής αλλαγής και των αυξημένων ρύπων του διοξειδίου του άνθρακα[42].

Η τρίτη θεώρηση έχει να κάνει περισσότερο με την ανθρώπινη ασφάλεια και κινείται στα πλαίσια της διευρυμένης αντίληψης. Σε αυτή τη θεώρηση η Εθνική Ασφάλεια συνεχίζει να

---

40 Τζιφάκης, Ν. & Φακιολάς, Ε. (2016), Πολιτική Επιστήμη: Διακλαδική και Συγχρονική Διερεύνηση της Πολιτικής Πράξης, στο: Δ. Μεταξάς (επιμ), *Η Έννοια της Ασφάλειας στη Θεωρία των Διεθνών Σχέσεων: Μια Συνοπτική Εισαγωγή στη Σύγχρονη Συζήτηση*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σελ. 141-159.

41 Στο ίδιο, σελ 143-147.

42 Στο ίδιο, σελ 143-147.

παραμένει εξαιρετικά σημαντική, όπως και η στρατιωτική ισχύ, η οποία χρησιμοποιείται ως έσχατο μέσο προστασίας των πολιτών[43]. Αυτό σημαίνει ότι η ανθρώπινη ασφάλεια δεν έχει ως σκοπό της να καταργήσει το κράτος αλλά ούτε και να απαξιώσει την Εθνική Ασφάλεια. Άλλωστε, οι ανθρώπινοι και υλικοί πόροι και η δυνατότητα του κράτους να ενεργοποιεί αυτούς τους πόρους είναι οι πιο καίριες δικλείδες ασφαλείας για την ασφάλεια των ανθρώπων[44]. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι εθνική και ανθρώπινη ασφάλεια αλληλοσυμπληρώνονται σε μια νέα σχέση κοινωνίας-κράτους, καθώς το κράτος επιζητά την εσωτερική νομιμοποίησή του σε ένα πλαίσιο «συμφερόντων», όπου ζουν και οι πολίτες του[45]. Την ίδια στιγμή μεμονωμένα κράτη δεν μπορούν από μόνα τους να επιλύσουν με κρατικές πολιτικές σημαντικά ζητήματα της ανθρώπινης ασφάλειας που ξεφεύγουν από την κλειστή έννοια των συνόρων, όπως είναι το οργανωμένο έγκλημα, η διεθνής τρομοκρατία, οι πανδημίες, οι εκτοπισμοί πληθυσμών και οι περιβαλλοντικές καταστροφές[46].Συνεπώς, προκειμένου να διαχειριστούν από κοινού τέτοιου είδους απειλές είναι επιτακτική η ανάγκη συνεργασίας σε θεσμικό επίπεδο κρατών με οργανισμούς διεθνούς βελτενεκούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις[47].

Στη σύγχρονη εποχή με τις διαστάσεις που έχει πάρει η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα, αλλά και ο φόβος γι' αυτά, είναι πολύ σημαντική η ασφάλεια των πολιτών σε κρατικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης[48]. Αν, λοιπόν, οδεύουμε προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, είναι εξαιρετικά καίριο να εντοπιστεί η χρυσή τομή για την ικανοποιητική ασφάλεια των πολιτών από τη μία, αλλά και το σεβασμό των θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων και ελευθεριών από την άλλη. Πέραν, όμως, της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, υπάρχουν και ποικίλες άλλες πηγές, από τις οποίες μπορούν να προέλθουν σημαντικές απειλές, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν με τα κατάλληλα εθνικά

---

43 Bosold, D. & Werthes, S. (2005), Human Security in Practice: Canadian and Japanese Experiences, Internationale Politik und Gesellschaft, 1, σ. 84-101.σελ 86.

44 Hudson, H. (2005), Doing Security As Though Humans Matter: A Feminist Perspective on Gender and the Politics of Human Security, Security Dialogue, 36(2), σ. 155-174, σελ 165.

45 Owen, T. (2004), Human Security – Conflict, Critique and Consensus: Colloquium Remarks and a Proposal for a Threshold-Based Definition, Security Dialogue, 35(3), σ. 373-387.σελ 377.

46 Pettman, R. (2005), Human Security as Global Security: Reconceptualising Strategic Studies, Cambridge Review of International Affairs, 18(1), σ. 137-150. σελ 145.

47 Τζιφάκης, Ν. & Φακιολάς, Ε. (2016), Πολιτική Επιστήμη: Διακλαδική και Συγχρονική Διερεύνηση της Πολιτικής Πράξης, στο: Δ. Μεταξάς (επιμ), *Η Έννοια της Ασφάλειας στη Θεωρία των Διεθνών Σχέσεων: Μια Συνοπτική Εισαγωγή στη Σύγχρονη Συζήτηση*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σσ. 141-159. σελ 144-153.

48 Φουντεδάκη, Π. Τσόλκα, Ο. & Χάνος, Α. (2010), *Ελευθερίες, Δικαιώματα και Ασφάλεια στην Ε.Ε*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ 46.

και κοινοτικά μέτρα τόσο σε επίπεδο κράτους όσο και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι χρήσιμο να αναφερθεί, τέλος, ότι παρά τη γενικότερη μείωση των επιθέσεων, τα επίπεδα τρομοκρατικής απειλής στην Ε.Ε. παραμένουν υψηλά, όπως βλέπουμε στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2020. Προφανώς, τα επακόλουθα αποτελέσματα των επιθέσεων θα είναι καταστροφικά και γι' αυτό 1 στους 5 Ευρωπαίους πολίτες φοβούνται ότι θα υπάρξει κάποιο τρομοκρατικό χτύπημα στους ερχόμενους 12 μήνες[49].

[49] EUR-Lex (2022), Ανακοίνωση της Επιτροπής Σχετικά με την Στρατηγική της Ε.Ε. για την Ένωση Ασφάλειας, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0605

ΜΕΡΟΣ Β΄

3^{Ο} ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Πληροφόρηση και Ε.Ε.

3.1 Υπηρεσίες Πληροφοριών της Ε.Ε.

Η κατασκοπεία ως τέχνη ασκείται από την προϊστορία και την αρχαιότητα. Για τους ιστορικούς, η κατασκοπεία είναι το δεύτερο αρχαιότερο επάγγελμα και είναι τόσο έντιμο όσο το πρώτο. Για τους εγκληματολόγους, η κατασκοπεία θεωρείται πως αποτελεί ένα είδος εγκλήματος εναντίον κυβέρνησης οποιουδήποτε κράτους. Για τους δικηγόρους θεωρείται παραβίαση των εθνικών και διεθνών νόμων. Για άλλους και ειδικότερα για εκείνους, οι οποίοι ασχολούνται με τον κόσμο των Υπηρεσιών Πληροφοριών, ένα τέτοιο πεδίο αφενός μεν είναι ένα είδος επαγγέλματος, Αφετέρου, οι επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου, κρίνουν πως η ενασχόληση με ένα τέτοιο αντικείμενο απαιτεί ευφυΐα. Δεν είναι τυχαίο το ότι έτσι κάποιοι πιστεύουν ότι ο κόσμος των Υπηρεσιών Πληροφοριών πλέον στις μέρες μας έχει γίνει επιστήμη[50].

Σε θέματα ασφάλειας και Πληροφόρησης για τα κ-μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολύ σημαντικός είναι εδώ και χρόνια συγχρόνως ο ρόλος και του EU INTCEN, με άλλα λόγια, του European Union Intelligence Analysis Centre. Το Κέντρο Ανάλυσης Πληροφοριών της Ε.Ε. (EU INTCEN) είναι από το 2002 το αποκλειστικό μη στρατιωτικό τμήμα της λειτουργίας των μηχανισμών πληροφοριών της ΕΕ, παρέχοντας εις βάθος ανάλυση στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Κατά την δημιουργία της και μέχρι το Μάρτιο του 2012 η ονομασία της ήταν EU SITCEN (όπου και μετονομάστηκε σε EU INTCEN με απόφαση του EU Council στο άρθρο 4, παράγραφος 3). Οι διάφορες επισημάνσεις της εν λόγω υπηρεσίας μάλιστα, βασίζονται σε πληροφορίες από τις διάφορες Υπηρεσίες Πληροφοριών και ασφάλειας των κ-μ της Ε.Ε. (σε εθελοντική βάση) καθώς και σε ανοιχτές πηγές (media, websites, blocks κα)[51] χωρίς όμως το

---

[50] Konstantopoulos, I. & Doga, A. (2015), The (R)evolution of Intelligence as an Academic Discipline: Challenges and Constraints. *Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence*, Vol. 5, No.1, σελ. 5

[51] European External Action Service – Public EU, (2015), EU Intelligence Analysis Centre (EU INTCEN) Fact Sheet, Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.asktheeu.org/en/request/637/response/2416/attach/html/5/EU%20INTCEN%20Factsheet%20PUBLIC%20120618%201.pdf.html

προσωπικό της να έχει την δυνατότητα να δραστηριοποιείται στο πεδίο δράσης και να συγκεντρώνει ανθρώπινες πληροφορίες (Humint). Η συνεισφορά της συγκεκριμένης υπηρεσίας είναι καθοριστική, από τη στιγμή που η ίδια η Ε.Ε. χρειάζεται έγκαιρες πληροφορίες, για να λάβει σοφές αποφάσεις πολιτικής προκειμένου να διατηρήσει μια «ασφαλή Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο» (Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας). Η αποστολή του EU INTCEN είναι να παρέχει αναλύσεις πληροφοριών, έγκαιρη προειδοποίηση και επίγνωση της κατάστασης, ενημερώνοντας παράλληλα τον Ύπατο Εκπρόσωπο, όπως επίσης όμως και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ)[52].

Κάτι τέτοιο καθίσταται εφικτό καθώς μέσω του κέντρου υπάρχει η παρατήρηση και αξιολόγηση διαφόρων διεθνών γεγονότων κι εξελίξεων. Το ίδιο το κέντρο άλλωστε, εστιάζει ιδιαίτερα σε ευαίσθητα γεωγραφικές περιοχές, όπου δρουν τρομοκρατικές οργανώσεις και όπου υπάρχουν υψηλές πιθανότητες σχετικά με τη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής και άλλες παγκόσμιες απειλές. Το INTCEN προσφέρει επίσης τις υπηρεσίες του στα διάφορα όργανα λήψης αποφάσεων της Ε.Ε. στους τομείς της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και της Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), όπως και ως προς την μετεξέλιξη της ΚΕΠΠΑ, με άλλα λόγια, την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (CT), καθώς και στα κ-μ[53].

Οι βασικοί στόχοι του INTCEN είναι οι ακόλουθοι: α) Παρέχει αποκλειστικές πληροφορίες που δεν είναι διαθέσιμες ανοιχτά ή δεν παρέχονται πουθενά αλλού παρά μονάχα στον Ύπατο Εκπρόσωπο / Αντιπρόεδρο της ΚΠΑΑ, με βάση τις συνεισφορές από τις υπηρεσίες πληροφοριών και ασφάλειας των 27 κ-μ, β) Παρέχει αξιολογήσεις και ενημερώσεις και μια σειρά στοιχείων και δεδομένων που βασίζονται σε πληροφορίες, έρευνες και διάφορες πηγές προς τον Ύπατο Εκπρόσωπο / Αντιπρόεδρο της ΚΠΑΑ και στην ΕΥΕΔ, ενώ μπορεί έτσι να συμβάλει ενίοτε ακόμα και στην λήψη αποφάσεων από τα διάφορα κ-μ της Ε.Ε.. Ακόμα, είναι δυνατόν να δώσει αρκετές πληροφορίες και στοιχεία το συγκεκριμένο κέντρο και στους υπεύθυνους των διαφόρων Υπηρεσιών Πληροφοριών και ασφαλείας των κ-μ, γ) Μπορεί να λειτουργήσει ως το αποκλειστικό εργαλείο προώθησης πληροφοριών σχετικά με την ασφάλεια της Ε.Ε., με βάση τα στοιχεία που μπορεί να δώσουν ξεχωριστές Υπηρεσιών Πληροφοριών από

[52] Στο ίδιο

[53] Ecobescu, N. Micu, N. & Voicu, I. (2003). *Fighting Terrorism: XXIst century International Law*, Bucharest: Romanian Institute of International Studies "Nicolae Titulescu", σελ. 339

κάθε κ-μ σε εθελοντική όμως βάση, δ) Βοηθάει και υποστηρίζει, τόσο τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Ευρώπης, όσο επίσης και τον Πρόεδρο Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ως προς την άσκηση των καθηκόντων τους πάνω στο πεδίο της ασφάλειας, αλλά και της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε.[54].

Η πλειοψηφία του προσωπικού του EU INTCEN είναι υπάλληλοι της Ε.Ε. και έκτακτοι πράκτορες. Επιπλέον, ένας αριθμός εθνικών εμπειρογνωμόνων από την ασφάλεια και τις Υπηρεσίες Πληροφοριών των κ-μ της Ε.Ε. είναι αποσπασμένοι στο EU INTCEN. Φυσικά θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ακόμα σε αυτό το σημείο, πως το κέντρο βασικά λογοδοτεί απευθείας στον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ε.Ε για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας[55].

Ένα άλλο σημαντικό κέντρο στους κόλπους της Ε.Ε. είναι παράλληλα και το EUMS-INT (European Union Military Staff). Πρόκειται επίσης για ένα κέντρο πληροφοριών εντός της Ε.Ε. και επίσης βρίσκεται υπό την άμεση εποπτεία του Ύπατου Αρμοστή της ΚΠΑΑ. Ο στρατός μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλο το φάσμα της Πρόληψης, Αντιμετώπισης και Διαχείρισης Κρίσεων και που κυμαίνονται από την υποστήριξη στην Ανθρωπιστική Βοήθεια, την Πολιτική Προστασία, τη Μεταρρύθμιση του Τομέα Ασφάλειας, τη Σταθεροποίηση και την Εκκένωση των πολιτών, έως πιο περίπλοκες στρατιωτικές επιχειρήσεις όπως η Διατήρηση και η Επιβολή της Ειρήνης. Έτσι ενισχύετε η διπλωματική μόχλευση της Ε.Ε., διότι μαζί με τα κ-μ διασφαλίζεται το ότι η Ε.Ε. μπορεί να ενεργήσει στρατιωτικά[56]. Το EU INTCEN αποτελεί μέρος της Single Intelligence Analysis Capacity (SIAC), η οποία συνδυάζει της πληροφορίες από το EU INTCEN και την EUMS- INT. Στα πλαίσια της Single Intelligence Analysis Capacity (SIAC), οι

---

54 Argomaniz, J. Bures, O. & Kaunert, C. (2015), *E.U. Counter –Terrorism and Intelligence: A Critical Assessment,* New York and London: Routledge, σελ. 119

55 European External Action Service – Public EU, (2015), EU Intelligence Analysis Centre (EU INTCEN) Fact Sheet, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.asktheeu.org/en/request/637/response/2416/attach/html/5/EU%20INTCEN%20Factsheet%20PUBLIC%20120618%201.pdf.html

56 The European Union Military Staff, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-staff-eums_en

πληροφορίες που συγκεντρώνονται και από τα δύο αυτά κέντρα χρησιμοποιούνται ώστε να γίνει η αξιολόγηση κινδύνου όλων αυτών των πηγών πληροφοριών[57].

Ένα άλλο κέντρο συναφής με τον κόσμο των πληροφοριών και της ασφάλειας, είναι συγχρόνως και το λεγόμενο SATCEN. Το τελευταία, πιο συγκεκριμένα, είναι επιφορτισμένο ειδικά με την ανάλυση στοιχείων και δεδομένων που προέρχονται μέσω διαστημικών δορυφόρων. Το Δορυφορικό Κέντρο της Ε.Ε. υποστηρίζει τη λήψη αποφάσεων και τις ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), ιδίως της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), συμπεριλαμβανομένων των αποστολών και επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες που προκύπτουν από την εκμετάλλευση σχετικών διαστημικών περιουσιακών στοιχείων και παράπλευρων δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων δορυφορικών εικόνων και αεροφωτογραφιών, και σχετικές υπηρεσίες[58].

Επίσης σχετικό είναι και το κολλέγιο με την ονομασία Intelligence College in Europe (ICE). Το Intelligence College στην Ευρώπη εγκαινιάστηκε στις 5 Μαρτίου 2019 στο Παρίσι. Συγκεντρώνει 23 χώρες μέλη, οι οποίες υπέγραψαν επιστολή προθέσεων στις 26 Φεβρουαρίου 2020 στο Ζάγκρεμπ, και 7 χώρες εταίρους. Το Κολλέγιο είναι μια συλλογική προσπάθεια των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων πληροφοριών. Δημιουργεί επαγγελματικές και ακαδημαϊκές απόψεις για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που σχετίζονται με την Πληροφόρηση και τις διαδίδει προκειμένου να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας στρατηγικής κουλτούρας νοημοσύνης στην Ευρώπη, χωρίς να είναι δεσμευτική. Το Intelligence College στην Ευρώπη είναι μια μοναδική διακυβερνητική πρωτοβουλία που ενισχύει την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια[59]. Θα πρέπει να αναφέρουμε όμως και το Joint EU Intelligence School (JEIS), το οποίο με έδρα την Κύπρο και συντονίστρια χώρα την Ελλάδα λειτούργει στα πλαίσια της Pesco από το 2017. Το JEIS σε συνεργασία με τα κ-μ και τις Υπηρεσίες Πληροφοριών και ασφάλειας, θα παρέχει εκπαίδευση και κατάρτιση σε κλάδους

[57] European Parliament, (2012), Parliamentary Question, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-7-2012-006018-ASW_EN.html

[58] European Union Satellite Centre, (2022), Mission, users and partners, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.satcen.europa.eu/who-we-are/our-mission

[59] Intelligence College in Europe, (2020). "Building a Common Strategic Culture", Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.intelligence-college-europe.org/

πληροφοριών και άλλους συγκεκριμένους τομείς, σε Υπηρεσίες Πληροφοριών και μη στρατιωτικό προσωπικό των κ-μ της Ε.Ε.[60].

Πέραν όλων των παραπάνω, εδώ συγχρόνως, μπορούμε να λάβουμε υπόψη μας την περίπτωση της σημασίας και του ρόλου της Europol, ως υπηρεσία επιβολής του νόμου αλλά και Πληροφόρησης ιδιαίτερα με τα ζητήματα περί αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Η Europol προσαρμόζει συνεχώς τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στην τεχνολογία για να βελτιώσει τις προηγμένες αναλυτικές της ικανότητες. Με αυτόν τον τρόπο, οι αναλυτές του μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις πιο πρόσφατες τεχνικές και μεθόδους, μεταξύ άλλων, για να εντοπίσουν δεσμούς μεταξύ διεθνών ερευνών. Ασχολούνται με συγκεκριμένα πρότζεκτ ανάλυσης (APs) που έχουν ως επίκεντρο την παροχή πληροφοριών σε τρέχουσες επιχειρήσεις στα κ-μ της Ε.Ε.. Αυτές οι πληροφορίες συχνά οδηγούν σε ανακαλύψεις στις διεθνείς έρευνες. Το Σύστημα Ανάλυσης της Europol (EAS) είναι ένα λειτουργικό σύστημα πληροφοριών που εμπεριέχει δεδομένα που έχουν παραχωρηθεί από τα ενδιαφερόμενα μέλη της Europol. Με αυτό, η διαχείριση των πληροφοριών μπορεί να γίνει κεντρικά και η χρήση ενός ευρέος φάσματος αναλυτικών εργαλείων διασφαλίζει ότι οι αναλυτικές δυνατότητες είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικές. Η Europol αξιολογεί συνεχώς αυτές τις δυνατότητες και την τεχνολογία πίσω από αυτές, ώστε να διασφαλίζει ότι οι αναλυτές της εργάζονται πάντα με εργαλεία τελευταίας τεχνολογίας[61]. Πολύ σημαντικό επίσης είναι ότι η Europol από το 2013 χρησιμοποιεί το SIS II, το οποίο είναι το μεγαλύτερο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών και χρησιμοποιείται συστηματικά για την διαφύλαξη της ασφάλειας και των συνόρων της Ε.Ε., καθώς και ότι το εν λόγω σύστημα το 2022 θα ανανεωθεί με βελτιωμένες πλέον λειτουργιές και με την προσθήκη πολύ περισσότερων δεδομένων[62]. Επίσης θα πρέπει οπωσδήποτε να αναφερθεί και η συνεργασία SIRENE, σύμφωνα με την οποία κάθε χώρα που χρησιμοποιεί το SIS II, έχει δημιουργήσει και εθνικό τμήμα SIRENE, το οποίο έχει σαν αρμοδιότητες να συντονίζει όλες τις

---

60 Pesco, (2022), Joint EU Intelligence School, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.pesco.europa.eu/project/joint-eu-intelligence-school/

61 EUROPOL,
(2017), Intelligence Analysis - The heart of intelligence led law enforcement, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/intelligence-analysis

62 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2022), Migration and Home Affairs- Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν, Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system_el

δραστηριότητες που έχουν σχέση με τις καταχωρήσεις στο SIS II αλλά και την ανταλλαγή πληροφοριών[63].

3.2 Νέο Περιβάλλον Ασφάλειας στην Ε.Ε.

Ως προς το ζήτημα των πεδίων προς τα οποία φαίνεται να εστιάζουν γενικότερα πια οι μυστικές υπηρεσίες των κ-μ της Ε.Ε. εδώ και χρόνια και σε αντίθεση με την κυριαρχία ζητημάτων που είχαν προκύψει κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα (ειδικότερα λόγω του Α΄ και του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, αλλά και λόγω των μεταπολεμικών συνθηκών που προέκυψαν μέσα από τον Ψυχρό Πόλεμο), στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών είναι σαφές, πως έχουν προκύψει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Στη διάρκεια αυτών των τελευταίων δεκαετιών (ειδικά μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, όπως και η εισβολή στο Ιράκ και το ζήτημα των Όπλων Μαζικής Καταστροφής), υπάρχει μια σαφής τάση ως προς την κατανόηση και ανάλυση των επίκαιρων ζητημάτων ασφαλείας. Ένα ζήτημα που φαίνεται μάλιστα, να είναι στο επίκεντρο αφορά την τρομοκρατία[64].

Σε συνδυασμό εν τω μεταξύ, προς τις εξελίξεις που προέκυψαν μετά και από την εισβολή των Η.Π.Α. την άνοιξη του 2003 στο Ιράκ, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. συνειδητοποίησαν πως περίπου 10 χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε προβάλει ακόμα εντονότερα το ζήτημα αναφορικά με την ύπαρξη μιας κοινής στρατηγικής ασφαλείας, όπου ταυτόχρονα όμως, θα υπήρχαν και κάποιοι μηχανισμοί με τους οποίους θα εξασφαλιζόταν ακόμα περισσότερο η επαρκής και αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών. Υπό αυτό το βάρος, το Δεκέμβριο του 2003 εισήχθη η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας[65]. Η ΕΣΑ μάλιστα, αναγνώρισε ως τις σημαντικότερες απειλές για την Ευρώπη, την τρομοκρατία, τη διάδοση όπλων μαζικής

---

63 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2022), Migration and Home Affairs- Συνεργασία SIRENE, Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system/sirene-cooperation_el

64 Konstantopoulos, I. & Doga, A. (2015), The (R)evolution of Intelligence as an Academic Discipline: Challenges and Constraints, *Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence*, Vol. 5, No.1, p. 8

65 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2003, 12 Δεκεμβρίου), *Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας: μια ασφαλής Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο*, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.consilium.europa.eu/media/30807/qc7809568elc.pdf

καταστροφής, το οργανωμένο έγκλημα, της περιφερειακές συγκρούσεις, αλλά και τα λεγόμενα «αποτυχημένα κράτη».

Επιπρόσθετα εδώ θα πρέπει να τονιστεί, πως ο 21ος αιώνας εν γένει δεν έπαψε να εγκυμονεί μια σειρά από νέες προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Προκλήσεις, οι οποίες τουλάχιστον κατά τις πρώτες δεκαετίες αυτού του αιώνα δεν ήταν συνυφασμένες με τον κίνδυνο και την προοπτική κάποιου πολέμου (αν και εδώ και μήνες ο πόλεμος στην Ουκρανία λόγω της Ρωσικής εισβολής φαίνεται να αλλάζει τα δεδομένα).

3.3 Σύγχρονες Απειλές Ασφάλειας

Αναφορικά με το ζήτημα περί ασφάλειας στα πλαίσια των κ-μ της Ε.Ε., είναι αλήθεια, πως εδώ και καιρό πλέον αρχίζει να αναδύεται ένα νέο περιβάλλον. Ένα περιβάλλον, με άλλα λόγια, το οποίο χαρακτηρίζεται από κάποιες καινούργιες και συγκεκριμένες καταστάσεις και πραγματικότητες. Τέτοιες είναι συγκεκριμένα, η πανδημία του Covid-19 που έχει πλήξει την ανθρωπότητα στη διάρκεια των τελευταίων τριών ετών. Μια άλλη πραγματικότητα είναι το οργανωμένο έγκλημα, όπως επίσης και οι κίνδυνοι που έχουν προκύψει στη διάρκεια ειδικά της τελευταίας δεκαετίας, σχετικά με την κυβερνοασφάλεια. Μια άλλη παράμετρος εδώ και περίπου 12 μήνες είναι φυσικά και ο πόλεμος στην Ουκρανία. Η ίδια η ρωσική εισβολή στη γειτονική της χώρα, άλλωστε, ήταν η θρυαλλίδα, η οποία θεωρείται αυτή τη στιγμή μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την ασφάλεια της Ε.Ε. Οι σχετικοί κίνδυνοι που προκύπτουν μέσω του πολέμου στην Ουκρανία, και που αφορούν μεταξύ άλλων και την ενεργειακή κρίση, δεν είναι τυχαίο πως έχουν ωθήσει το Συμβούλιο της Ευρώπης στη λήψη έκτακτων αποφάσεων[66]. Μέσω αυτού του πολέμου, ο οποίος θα ήταν εφικτό να θεωρηθεί προαναγγελθείς, λόγω των ευρύτερων και μακροχρόνιων γεωπολιτικών αντιπαλοτήτων μεταξύ Ουάσιγκτον και Μόσχας στην περιοχή ήδη ακόμα και από τη δεκαετία του 2000, είναι εμφανές, πως εδώ και καιρό έχει προκύψει ένα νέο κλίμα αβεβαιότητας, ως προς την Ευρωπαϊκή ασφάλεια[67]. Η αβεβαιότητα αυτή, για παράδειγμα, τροφοδοτείται μέσα από την ύπαρξη της καθαυτό στρατιωτικής σύγκρουσης δίπλα στα ανατολικά σύνορα της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη στιγμή που κάτι

[66] Ευρωπαϊκό Συμβούλιο -Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2022), «Χρονολόγιο -Αντίδραση της ΕΕ στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία», Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-response-ukraine-invasion/timeline-eu-response-ukraine-invasion/

[67] Στο ίδιο

τέτοιο είναι συναφές και με μια μορφή ασύμμετρης απειλής, της τρίτης μάλιστα, μετά από την οικονομική κρίση του 2008 και μετά από την πανδημία του Covid -19 που έχει βιώσει η Ε.Ε. μέσα σε διάστημα δύο δεκαετιών. Η συγκεκριμένη κρίση σχετικά με τον πόλεμο της Ουκρανίας, είναι ενδεικτικό, πως έχει επηρεάσει ακόμα περισσότερο κυρίως κάποια από τα κ-μ της Ε.Ε. που είναι εγγύτερα προς την Ουκρανία και τη Ρωσία[68].

Συγχρόνως μια άλλη πάρα πολύ σημαντική και σοβαρότατη συνέπεια του πολέμου, είναι και το ότι η Ευρώπη δέχεται πολύ έντονες πιέσεις αναφορικά με το ζήτημα των τιμών του φυσικού αερίου και του πετρελαίου. Κάτι τέτοιο είναι αποτέλεσμα της μείωσης της παροχής φυσικών πόρων αναγκαίο για τη θέρμανση και τις οικονομίες των κ-μ της Ε.Ε., μιας μείωσης που προωθήθηκε από τη Μόσχα εξαιτίας των κυρώσεων που επέβαλλε η Ε.Ε. στην αρχή του πολέμου, λόγω της επίθεσης σε άλλο κυρίαρχο κράτος. Υπό αυτό το βάρος άλλωστε, δεν είναι τυχαίο πως εδώ και πολύ καιρό οι αρχηγοί κρατών και των κυβερνήσεων των κ-μ συμφώνησαν να καταργήσουν σταδιακά την εξάρτηση από τις εισαγωγές Ρωσικού φυσικού αερίου, πετρελαίου και άνθρακα το συντομότερο δυνατό[69].

Η καθημερινή μας ζωή εξαρτάται από μια μεγάλη ποικιλία υπηρεσιών – αξιών όπως η ενέργεια, οι μεταφορές, η οικονομία καθώς και η υγεία. Αυτά βασίζονται τόσο σε φυσική όσο και σε ψηφιακή υποδομή, αυξάνοντας την ευπάθεια και την πιθανότητα διακοπής. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, οι νέες τεχνολογίες έχουν διατηρήσει πολλές επιχειρήσεις και δημόσιες υπηρεσίες σε λειτουργία, είτε μας κρατούν συνδεδεμένους μέσω της απομακρυσμένης εργασίας είτε διατηρώντας την εφοδιαστική αλυσίδα σε συνεχή λειτουργία. Αλλά αυτό άνοιξε επίσης την πόρτα σε μια εκπληκτική αύξηση των κακόβουλων επιθέσεων, προσπαθώντας να κεφαλαιοποιήσουν τη διακοπή της πανδημίας και τη στροφή στο ψηφιακό σπίτι που εργάζεται για εγκληματικούς σκοπούς. Οι ελλείψεις αγαθών έχουν δημιουργήσει νέα ανοίγματα για το οργανωμένο έγκλημα. Οι συνέπειες θα μπορούσαν να ήταν θανατηφόρες, διαταράσσοντας τις βασικές υπηρεσίες υγείας σε μια περίοδο πολύ έντονης πίεσης[70].

---

[68] Borrell, J. (2022), The war in Ukraine and its implications for the EU. Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.eeas.europa.eu/eeas/war-ukraine-and-its-implications-eu_en

[69] Στο ίδιο

[70] European Commission (2020), Communication from the Commission on the EU Security Union Strategy, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1596452256370&uri=CELEX:52020DC0605

Άλλη μια σοβαρή απειλή για την Ε.Ε είναι και η τεράστια εισροή προσφύγων αλλά και λαθρομεταναστών αλλά και η εκμετάλλευση των παραπάνω ατόμων από εξτρεμιστικά και ισλαμικά δίκτυα, τα οποία χρησιμοποιούν την μεσόγειο και την περιοχή των βαλκάνιων για να μεταφέρουν τις δραστηριότητες τους στα κεντρικά και βόρεια τμήματα της Ε.Ε.. Τα δίκτυα αυτά έχουν χαρτογραφήσει τις διαδρομές και τις εισόδους της Ε.Ε και πολλές φορές συνεργάζονται με άλλα παράνομα δίκτυα που προωθούν την ανθρώπινη εκμετάλλευση, την παράνομη διακίνηση και το οργανωμένο έγκλημα. Ίσως η πιο προφανής διαδρομή και είσοδος για τα ανωτέρω δίκτυα να είναι ο « Illegal Immigration Highway » μεταξύ Τουρκίας- Ελλάδας. Η Τουρκία θα πρέπει να αναφερθεί ότι όλο και περισσότερο « κάθεται στο Φράχτη » σχετικά με τον πόλεμο στη Σύρια και την παράνομη μετανάστευση, με την Τούρκικη κυβέρνηση σιωπηλά να ακυρώνει κάθε συνεργασία με την Ελληνική πλευρά και να παρακολουθεί δυτικούς τσιχαντιστές να διασχίζουν το έδαφος της[71]. Ταυτόχρονα από πολλούς ερευνητές άλλα και από την Ελληνική Κυβέρνηση δια στόματος του Έλληνα Πρωθυπουργού διαμηνύεται ότι η Τουρκία χρησιμοποιεί το μεταναστευτικό για να προωθήσει τα συμφέροντα της και παραβιάζει την συμφωνίας της με την Ε.Ε. έχοντας ενθαρρύνει τεράστιο αριθμό μεταναστών και προσφύγων να εισέλθουν παράνομα στην Ελλάδα και σε συνέπεια στην Ε.Ε.[72].

Γίνεται έτσι σαφές, πως στις μέρες μας η τρομοκρατία δεν παύει να αποτελεί μια από τις κορυφαίες απειλές για τα κ-μ της Ε.Ε.. Κάτι τέτοιο συγκεκριμένα άλλωστε, έχει καταστεί παραπάνω από σαφές μέσα από μια σειρά σοβαρών τρομοκρατικών επιθέσεων που είχαν λάβει χώρα ιδιαίτερα σε διάφορα μέρη της Ευρώπης[73]. Τέτοια τραγικά γεγονότα μάλιστα, έχουν τροφοδοτήσει και ωθήσει εδώ και αρκετό καιρό την Ε.Ε. στην προσπάθεια της να δομήσει όσο το δυνατό καλύτερα ένα σύνολο διαφόρων μηχανισμών. Μηχανισμών δηλαδή, σχετικών με την ενδυνάμωση της ασφάλειας των πολιτών της από τρομοκρατικές απειλές κι ενέργειες.

---

[71] Nomikos, J. (2015), European Union Intelligence Analysis Centre(INTECEN) Next Stop to an Agency, Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence, Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://rieas.gr/researchareas/editorial/2514-european-union-intelligence-analysis-centre-intcen-next-stop-to-an-agency

[72] Ελληνική Δημοκρατία, Δηλώσεις του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στης Καστανιές Έβρου μετά την επίσκεψη του με τους Επικεφαλής των Θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Ελληνοτουρκικά Σύνορα, Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://primeminister.gr/2020/03/03/23447

[73] Nesser, P. (2018), *Islamist Terrorism in Europe: A History*, Oxford: Oxford University Press, σελ. 17

3.3.1 Τρομοκρατία και Αλλαγές στη Μεθοδολογία Δράσης των Οργανώσεων Τρομοκρατικής Δράσης (Τρομοκρατικών Οργανώσεων)

Μεταξύ των διαφόρων σύγχρονων απειλών ασφαλείας, αναμφίβολα εδώ και κάποιες δεκαετίες η τρομοκρατία είναι ίσως η σημαντικότερη για τα κ-μ της Ε.Ε.. Είναι αλήθεια μεν, πως η τρομοκρατία αποτελούσε ένα φαινόμενο το οποίο είχε απασχολήσει διάφορα κ -μ της Ε.Ε. στο παρελθόν. Ενδεικτικό είναι εξάλλου, το παράδειγμα του IRA στη Μεγάλη Βρετανία ήδη ακόμα και από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες ή αντίστοιχα των Ερυθρών Ταξιαρχιών στην Ιταλία, αλλά και της 17 Νοέμβρη στην Ελλάδα μετά το 1974[74].

Εντούτοις όμως στην διάρκεια αυτών των τελευταίων δεκαετιών, είναι προφανές, πως το πρόβλημα αυτό απέκτησε νέες διαστάσεις και ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα. Σε αυτό συνέβαλε άλλωστε, η ανάδειξη πολλών φονταμενταλιστικών οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης και ομάδων, αποτελούμενων συγχρόνως από άτομα που μπορεί να είναι ακόμα και πολίτες των διαφόρων κ-μ της Ε.Ε. (όπως άτομα καταγόμενα από παλαιούς μουσουλμάνους μετανάστες σε χώρες της Ε.Ε.) Η δράση τέτοιων ομάδων, όπως είναι η Αλ Κάϊντα, αλλά και το Ισλαμικό Κράτος, οργανώσεις στις οποίες ήδη εδώ και καιρό έχουν συμμετάσχει και πολίτες Ευρωπαϊκών κρατών, έχει θέσει νέα δεδομένα για τις διάφορες Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, ως προς το ζήτημα της οργάνωσης αφενός μεν κάποιων μηχανισμών αντιμετώπισης των διαφόρων τρομοκρατικών επιθέσεων και αφετέρου, ως προς το θέμα της πρόληψής τους. Η τελευταία ειδικότερα, είναι μια διαδικασία συνδεδεμένη άμεσα με την επαρκή πληροφόρηση, τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών[75].

Τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 στις Η.Π.Α., αλλά και κάποιες πολύ σοβαρές και άγριες τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα τόσο κατά τη δεκαετία του 2000 όσο και στην διάρκεια εκείνης του 2010, συνέβαλαν αναμφίβολα με καθοριστικό τρόπο στον τρόπο οργάνωσης της ίδιας της δομής των διαφόρων μηχανισμών ασφαλείας της Ε.Ε. Αυτή η επιρροή ήταν τέτοια, ώστε να επηρεαστεί σε κάποιο σημείο ακόμα και το συνολικό σύστημα διακυβέρνησης της ίδιας της Ε.Ε.[76]. Είναι πολύ χαρακτηριστικό αυτό

---

74 Cockburn P., (2016). *Terrorism in Europe: In the Crosshairs again*, London: Independent Press Limited, p. 61

75 Στο ίδιο, σελ. 66

76 Edwards, G. & Meyer, C. (2008). Introduction: Charting a Contested Transformation. *Journal of Common Market Studies*. 46, (1), 1-27.

που είχε σημειώσει πριν από 13 χρόνια ο Kaunert (ερευνητής των πολιτικών ασφαλείας και πληροφόρησης στην Ε.Ε.), υποστηρίζοντας πως η Ένωση είχε προβεί σε μια διεύρυνση ως προς τον σκοπό των αντιτρομοκρατικών της δραστηριοτήτων μετά από τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στην Αμερική. Την ίδια στιγμή, μέσω της ανάδειξης του ρόλου κάποιων διακρατικών υπηρεσιών, όπως είναι η EUROPOL, η ίδια η Ε.Ε. αναδείχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους παίκτες, σε παγκόσμια κλίμακα, ως προς το πεδίο της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας[77].

Μια πολύ σημαντική εξέλιξη, εν τω μεταξύ, ως προς την καταπολέμηση της τρομοκρατίας ήταν το ότι τον Ιανουάριο του 2016, η Europol δημιούργησε το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας (ECTC), ένα επιχειρησιακό κέντρο και κέντρο εμπειρογνωμοσύνης που αντικατοπτρίζει την αυξανόμενη ανάγκη της Ε.Ε. να ενισχύσει την απάντησή της ενάντια στην τρομοκρατία και προκειμένου επίσης να εξασφαλιστεί μια αποτελεσματική απάντηση σε αυτές τις προκλήσεις. Το ECTC ιδρύθηκε στον απόηχο της σειράς τρομοκρατικών επιθέσεων που συγκλόνισαν την Ευρώπη το 2015 (ειδικότερα την πολύνεκρη επίθεση στο Παρίσι). Αυτές οι επιθέσεις οδήγησαν σε μια άνευ προηγουμένου ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. και των εταίρων και οδήγησαν στη δημιουργία ενός ειδικού αντιτρομοκρατικού κέντρου στην Europol. Το ECTC αντιπροσωπεύει τον ακρογωνιαίο λίθο της συνεργασίας σε επίπεδο Ε.Ε. στις εθνικές προσπάθειες καταπολέμησης της τρομοκρατίας και είναι το πρώτο κέντρο αυτού του είδους που δημιουργήθηκε ως μέρος της αντιτρομοκρατικής πολιτικής ασφάλειας της Ε.Ε.[78].

Το κύριο καθήκον του ECTC είναι να παρέχει εξατομικευμένη επιχειρησιακή υποστήριξη στις αντιτρομοκρατικές αρχές των κρατών μελών της Ε.Ε.. Για να εκπληρώσει αυτό το καθήκον, το ECTC έχει αναπτύξει μια προσέγγιση τεσσάρων πυλώνων:

- Την ύπαρξη και ανάπτυξη της διαδικασίας ως προς την ανταλλαγή πληροφοριών και ως προς την διακρατική συνεργασία

---

[77] Kaunert, C. (2009), "The External Dimension of EU Counter – Terrorism Relations: Competences, Interests and Institutions", *Terrorism and Political Violence*, 22(1): 41-61

[78] Statewatch, (2016), Europol's European Counter Terrorism Center Strengthens the EU's Response to Terror Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.statewatch.org/media/documents/news/2016/jan/eu-europol-counter-terror-centre-pr.pdf

- Αποτελεσματική επιχειρησιακή υποστήριξη, συντονισμός και εμπειρογνωμοσύνη για τις έρευνες των κρατών μελών της Ε.Ε.
- Προληπτικός μετριασμός της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για σκοπούς ριζοσπαστικοποίησης και υποστήριξη για επιχειρησιακή ανάλυση σε διαδικτυακές έρευνες
- Η δυνατότητα για υποστήριξη με βάση μια κεντρική στρατηγική[79].

Από την άλλη μεριά, στις μέρες μας είναι αλήθεια το ότι πλέον έχει επέλθει και ένα πλαίσιο αλλαγών και διαφοροποιήσεων, σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των τρομοκρατών. Για παράδειγμα, είναι χαρακτηριστικό το ότι εδώ και αρκετά χρόνια υφίσταται το φαινόμενο των λεγόμενων μοναχικών λύκων, με άλλα λόγια, ατόμων, τα οποία μπορεί αφενός μεν να υιοθετούν την ιδεολογία οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης (πολιτική, κοινωνική ή θρησκευτική ιδεολογία). Αφετέρου μπορεί να υιοθετούν απλά ακραίες ιδεολογίες (για παράδειγμα, ιδέες της άκρας αριστεράς είτε της άκρας δεξιάς). Την ίδια στιγμή ωστόσο, δεν λειτουργούν επισήμως στα πλαίσια των σχεδιασμών και μηχανισμών των διαφόρων οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης, καθώς οι τρομοκρατικές τους ενέργειες στην πραγματικότητα είναι προσωπικές πρωτοβουλίες των ιδίων[80].

Σε αυτό το σημείο, εν τω μεταξύ, θα πρέπει παράλληλα να λάβουμε υπόψη μας και το ότι εδώ και καιρό πλέον υφίστανται αλλαγές, αναφορικά με την δράση των οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης. Οι εξελίξεις αυτές είναι συναφείς συγκεκριμένα, με τις επιθέσεις αυτοκτονίας που αποτελούν πλέον σφραγίδα της δράσης κυρίως ισλαμικών τρομοκρατικών οργανώσεων. Οι επιθέσεις αυτοκτονίας άλλωστε, είναι στρατηγική επιλογή και όχι ένας επιχειρησιακός μονόδρομος, και αυτό καθώς έχουν μεγάλο αντίκτυπο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώ προκαλούν και τρόμο. Επίσης είναι μια μέθοδος, με την οποία δεν υφίσταται γενικότερα η ανάγκη για την κατάστρωση κάποιου ειδικού σχεδίου διαφυγής, αν και το

[79] Europol (2022), European Counter Terrorism Centre – ECTC, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc

[80] Hamm, M. & Spaaij, R. (2017), The Age of Lone Wolf Terrorism (Studies in Transgression), New York: Columbia University Press, p. 181

πρόβλημα εδώ είναι η στρατολόγηση των κατάλληλων και αποφασισμένων ατόμων που θα δεχτούν να πεθάνουν[81].

Στο πλαίσιο των νέων μεθοδολογιών των διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων, όπως είναι το Ισλαμικό Κράτος, κάποιος θα μπορούσε ακόμα να επισημάνει και το ότι τα άτομα που συμμετέχουν σε τρομοκρατικές ενέργειες, δεν είναι αναγκαία μέλη του στενού πυρήνα αυτών των οργανώσεων. Στην περίπτωση του Ισλαμικού Κράτους, επί παραδείγματι, μπορεί να είναι άτομα, με χαλαρούς ή και σχεδόν ανύπαρκτους δεσμούς, άτομα επίσης που μπορεί να είναι ακόμα και κοινοί ποινικοί του δρόμου και που απλώς μέσα από την συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες νιώθουν πως τρόπον τινά αναβιβάζονται και πως καθίστανται κάτι παραπάνω από απλά μέλη συμμοριών. Η συμμετοχή αυτών των ανθρώπων (που ειρήσθω εν παρόδω, μπορεί στη διάρκεια της ζωής τους καν να μην είχαν καμιά σχέση με το Ισλάμ και με τον τρόπο ζωής που επιβάλλει η συγκεκριμένη θρησκεία) σε τρομοκρατικές ενέργειες είναι ταυτόχρονα άλλη μια μορφή έκφρασης του μίσους, της απέχθειας και της ανασφάλειάς τους έναντι άλλων ανθρώπων, έναντι του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, έναντι θεσμών της κοινωνίας. Είναι σαφές εδώ, πως πρόκειται για μια κατάσταση win -win μεταξύ των καθαυτό ριζοσπαστών και των ιδεολόγων μελών τέτοιων οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης και διαφόρων ατόμων (όπως οι διάφοροι ποινικοί εγκληματίες του δρόμου) που πλέον λειτουργούν πιο πολύ ως «μοναχικοί λύκοι»[82]. Τέλος, είναι καλό να αναφερθεί ότι πλέον πυροβόλα όπλα, οχήματα που βάλουν πεζούς και μαχαίρια είναι τα πιο συνήθη μέσα των επιθέσεων αυτοκτονίας οι οποίες έχουν απλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό[83].

---

81 Αλβανού, Μ. (2018, 23 Ιουλίου), Εξελίξεις στη μεθοδολογία τρομοκρατικών επιθέσεων των ισλαμιστικών ομάδων στην Ευρώπη, *Security manager,* Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.securitymanager.gr/exelixeis-sti-methodologia-tromokratikon-epitheseon-ton-islamistikon-omadon-stin-eyropi/

82 Στο ίδιο

83 Αλβανού, Μ. (2017, 7 Μαρτίου), Η απειλή της ισλαμιστικής τρομοκρατίας για την Ευρώπη, *Liberal,* Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.liberal.gr/amyna-diplomatia/i-apeili-tis-islamistikis-tromokratias-gia-tin-eyropi

4ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Προκλήσεις και Ευκαιρίες των Υπηρεσιών Πληροφοριών της Ε.Ε.

4.1 Προκλήσεις και Δυσκολίες που Αντιμετωπίζουν

Φυσικά, την ίδια στιγμή, δεν παύουν να υφίστανται ορισμένες σημαντικές προκλήσεις δυσκολίες, αναφορικά με την αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών και των υπηρεσιών πληροφοριών μες στην Ε.Ε. Μια σημαντική δυσκολία διαχρονικά είναι το θέμα της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων μυστικών υπηρεσιών της Ε.Ε. και ο συντονισμός των κινήσεων σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Για παράδειγμα, αντί της πρότασης του Βελγίου και της Αυστρίας να δημιουργήσουν μια Υπηρεσία Πληροφοριών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, οι υπουργοί Εσωτερικών από τα πέντε κορυφαία Ευρωπαϊκά κράτη –Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία και Ιταλία– δεν ήταν διατεθειμένοι να συμφωνήσουν για τον τρόπο κοινής χρήσης πληροφοριών με όλα τα κ-μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλα έθνη[84].

Ως προς το όλο ζήτημα ακόμα, είναι χαρακτηριστικό το ότι εδώ και καιρό μεταξύ των 30 μελών του Counter Terrorism Group (CTG) υπάρχουν διαφορετικές νοοτροπίες και αντιλήψεις, ως προς το θέμα περί ανταλλαγής πληροφορίας και συνεργασίας για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Για παράδειγμα, από χρόνια πριν η γερμανική κυβέρνηση είχε υπάρξει πάρα πολύ διστακτική στο να δώσει ικανοποιητικές και πλήρεις απαντήσεις στο κοινοβούλιο της χώρας, σχετικά με την διακρατική συνεργασία της με άλλες χώρες -μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το θέμα της τρομοκρατίας και σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών, οι οποίες είχαν θεωρηθεί κρίσιμες και πολύ ευαίσθητες. Αντίθετα οι μυστικές Υπηρεσίες Πληροφοριών της Ολλανδίας είχαν επιδείξει πολύ μεγαλύτερη διάθεση στο να μοιραστούν ευαίσθητα δεδομένα και πληροφορίες με την κεντρική υπηρεσία του CTG. Η αλήθεια επίσης είναι το ότι ακόμα και οι Υπηρεσίες Πληροφοριών σε άλλες χώρες αντιμετωπίζουν προβλήματα, σχετικά με το ζήτημα

[84] Nomikos, J. (2021), "European Intelligence Cooperation: A Greek perspective", in *National Security and the Future*, 1-2 (22), p. 81

περί συνεργασίας, δεδομένου του ότι δεν υφίστανται οι κατάλληλες νομικές βάσεις, ώστε να μπορέσουν να προβούν ανενόχλητες σε τέτοιες συνεργασίες[85].

Στα κ-μ της Ε.Ε., υπάρχει μια αυξανόμενη ανησυχία για τον ρόλο των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε θέματα πληροφοριών. Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει συνέργεια των δημόσιων αρχών με ιδιωτικούς φορείς (έρευνα προβληματισμού και εταιρείες) παρόλο που η Ελλάδα περιβάλλεται από πληθώρα απειλών. Η έλλειψη ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων στην Ελληνική κοινότητα ασφάλειας και πληροφοριών έχει αφήσει την Ελλάδα ευάλωτη σε πιθανές απειλές στο μέλλον. Ωστόσο, η κατάσταση είναι παρόμοια με τα κ-μ της Ε.Ε. στα Βαλκανικά και Μεσογειακά κράτη, τα οποία η ένταση της εταιρικής σχέσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε υποθέσεις πληροφοριών είναι χαμηλότερη λόγω κακής κατανόησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλία για την προώθηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σχετικά με τη σημασία της εταιρικής σχέσης δημόσιας και ιδιωτικής Υπηρεσίας Πληροφοριών στα κ-μ της Ε.Ε.. Η αυξανόμενη ανάπτυξη της έρευνας στις μελέτες Πληροφόρησης έχει καλλιεργήσει την ευρεία συνειδητοποίηση περί ανάγκης ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ του ακαδημαϊκού χώρου και της κοινότητας πληροφοριών[86].

Εν τω μεταξύ συγχρόνως εδώ και κάμποσο καιρό προέκυψαν κάποια ζητήματα αναφορικά με την ασφάλεια και την συνεργασία περί ανταλλαγής πληροφοριών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, λόγω και του Brexit. Εδώ και καιρό έχει υπάρξει η αίσθηση μάλιστα, ότι η κατάσταση επιδεινώθηκε μετά το Brexit, καθώς η Ε.Ε. στερήθηκε πλέον τη γνώση, τα περιουσιακά στοιχεία, την εμπειρία και την αποτελεσματικότητα των Βρετανικών πληροφοριών. Το Brexit είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη των κρίσιμων προγραμμάτων ανταλλαγής πληροφοριών από το Ηνωμένο Βασίλειο, αρχής γενομένης από τον Μάιο του 2017. Και η επαναδιαπραγμάτευση τους είναι αλήθεια πως επρόκειτο στην πορεία να πάρει αρκετό χρόνο, λόγω του ότι άλλωστε η διαδικασία του Brexit δεν είχε γίνει και με τόσο εύκολο τρόπο (τόσο για το Λονδίνο, όσο και για τις Βρυξέλλες). Ως εκ τούτου, η ασφάλεια της Ε.Ε. ίσως καταλήξει

85 Bossong, R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 5

86 Nomikos, J. (2021), "European Intelligence Cooperation: A Greek perspective", in *National Security and the Future*, 1-2 (22), σελ. 82

μελλοντικά σε κίνδυνο, εξαιτίας των περιπλοκών που προέκυψαν μετά την έξοδο των Βρετανών από την Ε.Ε. και τους διάφορους μηχανισμούς της[87].

Σε κάθε περίπτωση, ως προς το ζήτημα των προκλήσεων και δυσκολιών που προκύπτουν για μια αποτελεσματική κοινή προσπάθεια στο ζήτημα της Πληροφόρησης μέσα στην Ε.Ε., είναι αλήθεια το ότι δεν παύουν να υφίστανται διάφορα στερεότυπα και προκαταλήψεις μεταξύ των μελών των διαφόρων μυστικών υπηρεσιών των κ-μ της Ε.Ε.. Αυτές οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα ταυτόχρονα τροφοδοτούνται ακόμα περισσότερο λόγω και των γραφειοκρατικών αντιπαλοτήτων που μπορεί να προκύπτουν μερικές φορές ανάμεσα στις διάφορες μυστικές υπηρεσίες. Ειδικότερα τα δυτικά κράτη της Ε.Ε., όπως η Γερμανία, εδώ και χρόνια φαίνεται, πως έχουν θεσπίσει πολλές διαδικασίες σε γραφειοκρατικό επίπεδο, ως προς το ζήτημα της ανταλλαγής και του διαμοιρασμού διαφόρων πληροφοριών. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, είναι χαρακτηριστικό, πως η Υπηρεσία του Κέντρου Αντιτρομοκρατίας είναι ένα τέτοιο σχετικό παράδειγμα[88].

Γενικότερα, ως προς τα προβλήματα, αναφορικά με το θέμα περί συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο της ανταλλαγής πληροφοριών, ένα σημαντικό εμπόδιο ίσως μπορούμε να θεωρήσουμε ταυτόχρονα, πως είναι και η ίδια η έννοια περί εθνικής υπερηφάνειας εκ μέρους του κάθε κράτους. Μια υπερηφάνεια που αντανακλάται και στο πεδίο των ίδιων των μυστικών υπηρεσιών. Αναπτύσσεται, με άλλα λόγια, ένα είδος ιδιότυπου εθνικισμού στην προκειμένη περίπτωση, λόγω του οποίου η προοπτική της συνεργασίας μπορεί όντως να καθίσταται ακόμα δυσκολότερη σε κάποιες περιπτώσεις. Αυτό είναι συναφές και με ένα είδος αντίληψης και νοοτροπίας που υφίστατο στα πλαίσια των μυστικών Υπηρεσιών Πληροφοριών των διαφόρων χωρών της Ευρωπαϊκής ηπείρου ήδη ακόμα και από τον 19^{ο} αιώνα[89].

Ακόμα έχει γίνει αντιληπτό ότι πολλά κ-μ αντιλαμβάνονται την περαιτέρω ενοποίηση και διαμοιρασμό των πληροφοριών ως προβληματική, λόγω των ανησυχιών που υπάρχουν σχετικά με την ασφάλεια των πληροφοριών αυτών και της έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ του συνόλου

---

87 Konstantopoulos, I. & Nomikos, J. (2017), Brexit and intelligence: connecting the dots. *Journal of Intelligence History*, 16:2, p. 105

88 Bossong. R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 1- 8

89 Lledo – Ferrer, Y. & Hendrik Dietrich, J. (2020), Building a European Intelligence Community. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 33(3), 440-451.

των κ-μ της Ε.Ε.. Έτσι παρά της εκκλήσεις των Βρυξελλών, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις σε Γαλλία και Βέλγιο, για προώθηση και ανταλλαγή πληροφοριών στο σύνολο της Ε.Ε., η εν λόγω χώρες προτίμησαν την διμερή συνεργασία και την ανταλλαγή συγκεκριμένων ευαίσθητων πληροφοριών μόνο μεταξύ τους[90].

Είναι αλήθεια επίσης και το ακόμα και ως σήμερα εντός των κόλπων της Ε.Ε. φαίνεται να υφίσταται εν μέρει και το στοιχείο μιας σχετικής έλλειψης, ως προς το θέμα των νομικών μέσων και εργαλείων με τα οποία θα ήταν πιο ευχερής η συνεργασία μεταξύ των Υπηρεσιών Πληροφοριών των διαφόρων κ-μ. Αυτό το στοιχείο μάλιστα συνδυάζεται και με το ότι η Europol από την μεριά της ακόμα δεν έχει φτάσει στο ύψιστο επίπεδο διατήρησης της μυστικότητας διαφόρων ευαίσθητων πληροφοριών, τη στιγμή που είναι υπόλογη όμως και ως προς ένα καθεστώς προστασίας διαφόρων δεδομένων και πληροφοριών. Πρόκειται για μια κατάσταση άλλωστε, η οποία είναι εντελώς αντίθετη προς το καθεστώς και την προοπτική της ανταλλαγής στοιχείων και πληροφοριών[91].

4.2 Ευκαιρίες και Συνεργασίες στη Σύγχρονη Ε.Ε.

Από την άλλη πλευρά, έχουν επιτευχθεί κάποια θετικά βήματα σε θέματα συνεργασίας. Η τρομοκρατική απειλή είναι παγκόσμια και η καταπολέμηση της έχει μετατραπεί σε «ομαδικό παιχνίδι». Είναι πολύ σημαντικό ότι μέσω της συνεργασίας ακόμα και μικρές ποσότητες πληροφοριών μπορεί να είναι πολύ κρίσιμες στο τελικό αποτέλεσμα. Επιπλέον τα τελευταία χρόνια η διευρωπαϊκή συνεργασία έχει βελτιωθεί αισθητά όσον αφορά την αστυνόμευση και την δικαστική δικαιοδοσία με τον διαμοιρασμό των πληροφοριών. Η αποτελεσματικότητα της Europol, της Συνθήκης του Prum, το Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η δεύτερη γενιά του συστήματος Σένγκεν (SIS II) είναι κάποια συγκεκριμένα παραδείγματα[92].

Ασχέτως των αναμφισβήτητων προβλημάτων που υφίστανται σχετικά με την συνεργασία μεταξύ των Υπηρεσιών Πληροφοριών των διαφόρων κ-μ, και πάλι είναι ενδεικτικό, πως δεν παύουν να υφίστανται κάποιες σημαντικές προοπτικές, ως προς την επίτευξη αυτής της

90 Nawaaz, M. & Ebner, J. (2016), The EU and Terrorism is Britain Safer In or Out?, United Kindom: Quilliam,σελ. 91

91 Bossong, R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 5

92 Konstantopoulos, I. & Nomikos, J. (2017), Brexit and intelligence: connecting the dots. *Journal of Intelligence History*, 16:2, p. 105

συνεργασίας. Καθοριστικός παράγοντας για τη δημιουργία συνεργασίας στην Ευρωπαϊκή περίπτωση είναι σίγουρα η αυξανόμενη αντίληψη μιας κοινής απειλής, με τη μορφή της ριζοσπαστικής Ισλαμιστικής Τρομοκρατίας. Αυτό, φυσικά, έχει αυξήσει και την ανάγκη για περισσότερες χρήσιμες πληροφορίες, αλλά και για πολιτικές δράσεις που σχετίζονται με μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση κατά των οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης και με νέες θεσμικές ρυθμίσεις για την επίδειξη δέσμευσης για την καταπολέμησή τους[93].

Η Ευρώπη έχει μακρά ιστορία τρομοκρατικής δραστηριότητας, αλλά η απειλή του ισλαμικού εξτρεμισμού τόνισε πολύ την ανάγκη για διεθνή συνεργασία, ιδίως για την υποστήριξη της κοινωνικής προστασίας και επιβολής του νόμου, αλλά και για την υποστήριξη της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αύξηση του επιπέδου απειλής θα δημιουργήσει ανάγκη συνεργασίας μόνο εάν αμφισβητήσει την ικανότητα των επιμέρους κρατών. Εάν τα κράτη μπορούν να χειριστούν μια απειλή μονομερώς, θα προτιμήσουν να το κάνουν. Επιπλέον, η συνεργασία θα αναπτυχθεί σε πολυμερή βάση μόνο σε περιπτώσεις όπου πολλά κράτη έχουν παρόμοιες αντιλήψεις για τη φύση μιας απειλής. Στην περίπτωση ασυμμετριών προτιμήσεων σχετικά με τα προτιμώμενα μέσα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τα κράτη είναι πιο πιθανό να επιδιώξουν διμερή συνεργασία με ομοϊδεάτες φορείς[94].

Όσον αφορά την εσωτερική ασφάλεια, οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 13ης Νοεμβρίου 2015 στο Παρίσι αύξησαν το επίπεδο ως προς τις ανταλλαγές στην Ευρώπη. Η Γαλλία έστειλε κάποιες σημαντικές ευαίσθητες πληροφορίες προς την Europol, ιδίως αναφορικά με ορισμένους διασταυρούμενους ελέγχους χρησιμοποιώντας το Πρόγραμμα Παρακολούθησης Οικονομικών Τρομοκρατών των ΗΠΑ, για το οποίο η Europol έχει χρησιμεύσει ως η κεντρική υπηρεσία και ο βασικός πυλώνας για την συνεργασία μεταξύ των διαφόρων μυστικών υπηρεσιών από το 2010. Τα διάφορα κ-μ της Ε.Ε., που μπορεί στην αρχή να ήταν διστακτικά στο να συνεργαστούν μεταξύ τους ή και με την ίδια την Europol, στην πορεία εν τέλει μοιράστηκαν τα δεδομένα και τις πληροφορίες τους. Αυτό αφορούσε ιδιαίτερα τις περιπτώσεις διαφόρων ξένων μαχητών μελών οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης. Στο πλαίσιο αυτής της νέας δυναμικής συνεργασίας

93 Lledo- Ferrer, Y. & Dietrich J. (2020), Building a European Intelligence Community, *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 0(0), 1-12.

94 Fagersten, B. (2017), "The European Intelligence Cooperation", in *The future of intelligence –Challenges in the 21st Century*, London: Routledge, σελ. 102

άλλωστε, επρόκειτο να κάνει την εμφάνισή του το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αντιμετώπισης της Τρομοκρατίας, εντός των κύκλων της Europol στις αρχές του 2016[95].

Παράλληλα, στην επιθυμία τους να διατηρούν ενημερωμένα τα εργαλεία πληροφοριών τους, οι εθνικοί ηγέτες είναι ολοένα και πιο πιθανό να αναζητήσουν τις απαραίτητες βελτιώσεις σε μια πολυμερή, κυρίως Ευρωπαϊκή συνεργασία αντί να επιχειρηθεί αυτό σε εθνικό επίπεδο. Αυτό θα μπορούσε να ισχύει για θεσμική αναδιάρθρωση καθώς και, κυρίως, στην δαπανηρή προμήθεια της τεχνολογίας που απαιτείται για αποτελεσματική και έγκαιρη υποστήριξη πληροφοριών για μια πολύπλευρη διεθνή ατζέντα ασφαλείας ολοένα και πιο παγκόσμιας εμβέλειας. Αυτό γίνεται μόνο με το μοίρασμα τέτοιων δαπανών μεταξύ πολλών χωρών και με την από κοινού λειτουργία του υλικού που προκύπτει, ότι τα Ευρωπαϊκά έθνη μπορούν αποκτήσουν μια ελάχιστη ικανότητα δικής τους τεχνολογίας πληροφοριών που επιτρέπει την πολιτική, π.χ. για διαστημική και αερομεταφερόμενη φωτογραφική και ηλεκτρονική Πληροφόρηση, πύραυλος εντοπισμός εκκίνησης και ασφαλή ευρυζωνικά δίκτυα επικοινωνιών υψηλής χωρητικότητας[96].

Υπάρχει μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση ότι η Ευρώπη πρέπει να διαδραματίσει ενισχυμένο ρόλο στην οικοδόμηση μιας νέας διεθνούς τάξης, ή αλλιώς αυτή η τάξη θα διαμορφωθεί και θα επιβάλλεται από άλλους. Η Ε.Ε. και οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν αρχίσει την υλοποίηση πρωτοβουλιών όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας ή η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Παρέμβασης. Η συνεργασία εδώ αναμφίβολα είναι δυνατόν να αναδειχθεί πράγματι σε ένα βασικό στοιχείο για την επίτευξη μιας πανευρωπαϊκής στρατηγικής κουλτούρας, με τον απώτερο στόχο να αφορά ένα νέο ευρωπαϊκό πρότυπο ασφάλειας. Μια τέτοια προσπάθεια εδώ περιλαμβάνει την αυτονομία στη συλλογή, την αξιολόγηση, τη λήψη αποφάσεων και τη δράση. Αυτονομία, όμως, δεν σημαίνει απομόνωση ή εγωισμό, αλλά σημαίνει την ύπαρξη μιας αξιόπιστης και ικανής λύσης για την ανάπτυξη της ασφάλειας στη διεθνή σκηνή[97].

Το προαναφερόμενο Intelligence College στην Ευρώπη θα συμβάλει αποφασιστικά στην ανάδυση μιας Ευρωπαϊκής στρατηγικής κουλτούρας επιτρέποντας τον κοινό προβληματισμό

---

95 Bossong, R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 1- 8

96 Becher Kl, et al. (1998), Towards a European Intelligence Policy. *Chaillot Papers*, 34: 40 - 41

97 Lledo – Ferrer, Y. & Hendrik Dietrich, J. (2020), Building a European Intelligence Community. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 0: 12

σχετικά με διάφορα στρατηγικά ζητήματα ασφαλείας. Αυτό αφορά εδώ συνακόλουθα όμως και τις τακτικές εκείνες μέσω των οποίων θα μπορέσει να υπάρξει η πιο δημιουργική και αποτελεσματική αλληλεπίδραση και συνεργασία μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών σε θέματα ασφάλειας. Με αυτό τον τρόπο, εξάλλου, καθίσταται σαφές ότι υπάρχει μια de facto αλληλεγγύη σε επιχειρησιακό επίπεδο μεταξύ των διαφόρων Υπηρεσιών Πληροφοριών σε όλη την Ευρώπη, η οποία βοηθά και στη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Πληροφοριών που θα είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό άθροισμα των μελών της. Κάνοντας αυτό, το Intelligence College στο χώρο της ασφάλειας και των πληροφοριών εμπνέεται από το πνεύμα των ιδρυτών της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κι αυτό, καθώς η Ευρώπη δεν ήταν δυνατόν να προκύψει μονομιάς, αλλά μόνο σύμφωνα με ένα ενιαίο σχέδιο. Μάλιστα, μέσα από μια τέτοια διαδικασία είναι δυνατόν να οικοδομηθεί ακόμα περισσότερο η διάσταση περί αλληλεγγύης[98].

Η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των φορέων ασφαλείας είναι το κλειδί εδώ. Οι αστυνομικές αρχές, οι Υπηρεσίες Πληροφοριών και οι ένοπλες δυνάμεις πρέπει να είναι σε θέση να συνεργαστούν ομαλά. Στο πλαίσιο αυτό, οι Υπηρεσίες Πληροφοριών είναι κατά κύριο λόγο οι βασικοί πάροχοι πληροφοριών που μπορεί να είναι πολύ σημαντικές και ακόμα και στρατηγικής σημασίας. Οι πληροφορίες που συλλέγονται αποτελούν τη βάση για πολιτικές και στρατιωτικές αποφάσεις που λαμβάνονται ή για μέτρα πρόληψης εγκληματικών ενεργειών και απειλών. Στις περισσότερες χώρες του κόσμο, η αποστολή των Υπηρεσιών Πληροφοριών είναι χωρισμένη: για παράδειγμα, ορισμένες υπηρεσίες είναι υπεύθυνες για τις πληροφορίες που αφορούν το εξωτερικό και άλλες για τις πληροφορίες που αφορούν το εσωτερικό της εκάστοτε χώρας. Διακρίνεται μάλιστα παραδοσιακά το ακόλουθο μοτίβο: όσο μεγαλύτερη και πιο σημαντική μπορεί να είναι μια χώρα, τόσο περισσότερες Υπηρεσίες Πληροφοριών και μηχανισμούς ασφαλείας μπορεί να διαθέτει[99].

Ενδεικτικά θα πρέπει να αναφερθεί και το Club de Berne, το οποίο βέβαια περιγράφεται πάντα ως μια « άτυπη συνεργασία » που συγκεντρώνει τους επικεφαλής των μυστικών

98 Lowenthal, M. (2015), *Intelligence: From secrets to policy*, 6th edition, Washington DC: CQ press, σελ. 49

99 Cockburn, P. (2016), *Terrorism in Europe: In the Crosshairs again*, London: Independent Press Limited, σελ. 83

υπηρεσιών των χωρών της Ε.Ε. καθώς και της Ελβετίας και της Νορβηγίας με σκοπό τον διαμοιρασμό πληροφοριών[100].

Πολλοί ερευνητές θεωρούν το Brexit ως μια ευκαιρία και ότι μέσω αυτής της συγκυρίας δημιουργείται σημαντική ώθηση για την ανταλλαγή πληροφοριών στην Ευρώπη. Το Ηνωμένο Βασίλειο, ήδη μέλος της συνεργασίας πληροφοριών Five Eyes μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου, των ΗΠΑ, της Αυστραλίας, του Καναδά και της Νέας Ζηλανδίας, θεωρήθηκε εμπόδιο για μια στενότερη συνεργασία πληροφοριών στην Ευρώπη, παρόλο που το Ηνωμένο Βασίλειο συνέβαλε στο EU INTCEN και την Europol. Χωρίς την απειλή ενός Βρετανικού βέτο, οι Ευρωπαίοι θα μπορούσαν να προχωρήσουν περισσότερο στην οικοδόμηση μιας Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Πληροφοριών[101].

Η απειλή της τρομοκρατίας ενίσχυσε αυτή τη συνεργασία και ενίσχυσε και την αντίληψη ότι όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις. Η αντιτρομοκρατική συνεργασία άνοιξε το δρόμο για ενισχυμένη συνεργασία και σε άλλους τομείς πληροφοριών, με σκοπό να καταπολεμηθούν και άλλες απειλές. Τέτοιες απειλές, για παράδειγμα, είναι η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, η χειραγώγηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των εκλογικών παρεμβάσεων ή η αστάθεια στην Ευρωπαϊκή γειτονιά. Πρόκειται για προβλήματα που επηρεάζουν όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες[102]. Επιπλέον, τα όρια μεταξύ των πληροφοριών εκείνων που έχουν σχέση με εσωτερικά θέματα κι εκείνων που μπορεί να αφορούν άλλες χώρες ή την παγκόσμια κοινότητα ή την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της, είναι πιο θολά από ποτέ. Κι αυτό επειδή οι απειλές μπορεί να εκμεταλλεύονται τα διάφορα κενά που μπορεί να υφίστανται εντός των διαφόρων εθνικών Υπηρεσιών Πληροφοριών ή ως προς τους μηχανισμούς των διακρατικών συνεργασιών. Η πολιτική των Υπηρεσιών Πληροφοριών μάλιστα είναι αλήθεια, πως ακόμα μπορεί να διακρίνεται περισσότερο από μια τάση απομονωτισμού και

---

100 Seyfried, P. (2017), A European Intelligence Service? Potentials and Limits of Intelligence Cooperation at EU Level, Security Police Working Paper, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.baks.bund.de/en/working-papers/2017/a-european-intelligence-service-potentials-and-limits-of-intelligence

101 The Diplomat.gr, (2018), A European Intelligence School Led by Greece and Cyprus?, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://thediplomat.gr/a-european-intelligence-school-led-by-greece-and-cyprus/

102 Velasco, F. (2019), "Globalization and Intelligence Services: A Proposal of 'Shared Intelligence,'" in *Security at a Crossroad: New Tools for New Challenges*, edited by T. Rodrigues and A. Inacio, New York: Nova Science Publishers, σελ. 72

τοπικισμού, ενώ αντίθετα η οικονομία, η τεχνολογία και οι επικοινωνίες είναι παγκόσμιες. Αυτό, εκ των πραγμάτων σημαίνει, πως θα απαιτηθεί ακόμα μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των Υπηρεσιών Πληροφοριών για την αντιμετώπιση των απειλών που σε μεγάλο βαθμό έχουν διεθνή χαρακτήρα[103].

5ο Κεφάλαιο: Μελέτες Περίπτωσης

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλύσουμε τις αποτυχίες των Υπηρεσιών Πληροφοριών, μέσω μεγάλων τρομοκρατικών χτυπημάτων σε νευραλγικές χώρες της Ε.Ε., αλλά και γείτονες χώρες που επηρεάζουν άμεσα το περιβάλλον ασφάλειας της Ε.Ε., εστιάζοντας περισσότερο στις ενέργειες που έγιναν από τις Υπηρεσίες Πληροφοριών της κάθε χώρας, αλλά και στην συνεργασία τους με τις υπόλοιπες υπηρεσίες πληροφοριών που δραστηριοποιούνται στην Ε.Ε., έτσι ώστε να αποτραπεί η συγκεκριμένη επίθεση. Συγκεκριμένα, θα μελετήσουμε σημαντικά τρομοκρατικά χτυπήματα που έγιναν στην Γαλλία, στην Γερμανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο (καθώς ως το 2019 ήταν κράτος μέλος της Ε.Ε.) και στην Νορβηγία (ως παράδειγμα γειτονικής χώρας εκτός Ε.Ε.). Η διερεύνηση αναφορικά με την περίπτωση της Νορβηγίας είναι σημαντική εν προκειμένω υπό το σκεπτικό πως η χώρα είναι γειτονική των κ-μ της Ε.Ε., όπως είναι η Σουηδία και η Δανία, ενώ ταυτόχρονα συνεργάζεται με τις άλλες χώρες της Σκανδιναβίας ιδιαίτερα σε θέματα άμυνας και ασφάλειας με διμερείς, αλλά και πολυμερείς συμφωνίες μεταξύ των χωρών αυτών[104]. Παράλληλα, η Νορβηγία έχει συμφωνία συνεργασίας και με την Europol[105].

5.1 Ηνωμένο Βασίλειο

[103] Στο ίδιο

[104] Ministry of Foreign Affairs of Finland (2022), Nordic cooperation on foreign and security policy, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://um.fi/nordic-cooperation-on-foreign-and-security-policy
NORDEFCO (2022), About NORDEFCO, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco

[105] Europol (2022), Partners & Collaboration, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration

Ως προς την περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου εκείνη η Υπηρεσία ασφαλείας και Πληροφοριών που είναι επιφορτισμένη με την αντιμετώπιση απειλών που μπορεί να προέρχονται από το εσωτερικό είναι η MI5. Τα καθήκοντα της MI5 είναι συνδεδεμένα με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, ενώ η συγκεκριμένη υπηρεσία είναι εξοικειωμένη διαχρονικά με διάφορες τεχνικές και επιχειρήσεις επιτήρησης.[106]

Συγχρόνως, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η περίπτωση της μυστικής Υπηρεσίας Πληροφοριών του Ηνωμένου Βασιλείου, της περίφημης MI6 που είναι επιφορτισμένη ειδικότερα με την αντιμετώπιση απειλών τρομοκρατίας που προέρχονται από το εξωτερικό. Συγκεκριμένα, η MI6 εστιάζει στα εξής πεδία: α) αντιμετώπιση τρομοκρατίας, σταματώντας τρομοκρατικές ενέργειες στο Ηνωμένο Βασίλειο, προστατεύοντας τα συμφέροντα της χώρας παγκόσμια, αλλά και υποστηρίζοντας τους συμμάχους της, β) παρεμπόδιση εχθρικής δραστηριότητας κατά του κράτους, αντιμετωπίζοντας επιθετικές και κακόβουλες ενέργειες και προωθώντας την ευημερία του κράτους και τα παγκόσμια συμφέροντά του και γ) προστασία από επιθέσεις στο Διαδίκτυο, χρησιμοποιώντας τη διαδικτυακή εμπειρογνωσία της για να μειώσει τις απειλές.[107]

Δεν αμφιβάλλει κάποιος για το υψηλό επίπεδο επαγγελματισμού αυτών των Υπηρεσιών ασφαλείας και Πληροφοριών της Μεγάλης Βρετανίας. Την ίδια στιγμή, όμως, είναι αλήθεια πως υπήρξαν ορισμένα τρομοκρατικά χτυπήματα που κατέδειξαν κάποιες αδυναμίες τους. Μια χαρακτηριστική περίπτωση ήταν εκείνη της επίθεσης των αδερφών Salman και Hashim Abedi έξω από το Manchester Arena στις 22 Μαΐου του 2017 και ενώ λάμβανε χώρα μεγάλη συναυλία με χιλιάδες νέους. Στην διάρκεια εκείνης της επίθεσης, ο Salman Abedi σκοτώθηκε από μια βόμβα που πυροδότησε, ενώ σκοτώθηκαν επίσης 22 αθώοι, εκ των οποίων οι 10 ήταν κάτω των 20 ετών με το μικρότερο σε ηλικία θύμα να είναι 8 ετών.[108]

---

106 SecurityService MI5 (2022), MI5's mission is to keep the country safe, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.mi5.gov.uk/

107 SecretIntelligenceService MI6 (2022), About us, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.sis.gov.uk/our-mission.html

108 Anderson, D. (2017), Attacks in London and Manchester, March -June 2017, *Independent Assessment of MI5 and Police Internal Reviews*, London: Brick Court Chambers, σελ. 1

Μια άλλη περίπτωση είναι η τρομοκρατική επίθεση στις 3 Ιουνίου του 2017 με δράστες τους Khuram Shazad Butt, Rachid Redouane και τον Youssef Zaghba. Οι τρεις δράστες επιβαίνοντας σε ένα βαν έσπειραν τον τρόμο ποδοπατώντας πεζούς και στη συνέχεια, αφού εγκατέλειψαν το βαν, κινήθηκαν πεζοί στην Borough Market και με την χρήση αυτοσχέδιων κεραμικών μαχαιριών που είχαν δέσει στους καρπούς τους επιτέθηκαν σε αθώους πολίτες. Συνολικός απολογισμός θυμάτων αυτών των επιθέσεων ήταν 8 νεκροί και 48 τραυματίες πριν οι αστυνομικοί καταφέρουν να πυροβολήσουν και να σκοτώσουν και τους τρεις τρομοκράτες, οι οποίοι φορούσαν και ψεύτικα γιλέκα αυτοκτονίας[109].

Τελευταία περίπτωση ήταν εκείνη της τρομοκρατικής επίθεσης του Usman Khan στις 29 Νοεμβρίου του 2019 με δύο μαχαίρια στην διάρκεια ενός συνεδρίου για την θεραπεία και μεταστροφή ατόμων που εμπλέκονται σε πράξεις τρομοκρατίας στο Fishmongers Hall κοντά στη Γέφυρα του Λονδίνου. Ο Khan, συγκεκριμένα, πρόλαβε να δολοφονήσει δύο και να τραυματίσει άλλα τρία άτομα που συμμετείχαν στο συνέδριο, ενώ στην συνέχεια κατευθύνθηκε προς τη Γέφυρα του Λονδίνου (London's Bridge). Εκεί αφοπλίστηκε εν μέρει από περαστικούς και στο τέλος σκοτώθηκε από αστυνομικούς.[110]

Εξετάζοντας τις τρεις συγκεκριμένες περιπτώσεις κάποιος θα μπορούσε να σημειώσει πρώτον ότι αναφορικά με τα αδέρφια Abedi ήδη ακόμα και από το 2014 είχαν αρχίσει να υπάρχουν έρευνες για τυχόν συμμετοχή τους σε εξτρεμιστικές και τρομοκρατικές ομάδες κι οργανώσεις. Το κέντρο βάρους, μάλιστα, είχε πέσει ειδικά στον Salman Abedi, ο οποίος είχε χαρακτηρισθεί από την MI5 ως Subject of Interest (SOI) από το 2014, αλλά μερικούς μήνες μετά μετατράπηκε σε closed SOI με χαμηλό ρίσκο επικινδυνότητας δεδομένου των περιορισμένων διασυνδέσεών του με άτομα που απασχολούσαν την Εθνική Ασφάλεια.

Έπειτα, το 2015 υπήρξαν πληροφορίες περί επαφών του με μέλος του Daesh από τη Λιβύη και ξανά χαρακτηρίστηκε ως SOI από την MI5, αλλά για πολύ περιορισμένο χρόνο, καθώς αποκαλύφθηκε ότι όποια επαφή και αν είχε δεν ήταν απευθείας με το εν λόγω άτομο. Από τότε, αν και παρέμεινε ως closed SOI μέχρι και την ημέρα της επίθεσης, συνεχίστηκαν από

---

109 BBC NEWS (2019, 3 Μαΐου), London Bridge Attack: What happened, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-england-london-40147164

110 BBC NEWS (2019, 30 Νοεμβρίου), London Bridge Attack: Attacker had been convicted of terror offence, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-50610215

καιρό σε καιρό να συγκεντρώνονται πληροφορίες από την MI5 για τον Abedi για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους. Οι πληροφορίες αυτές, ωστόσο, δεν ελήφθησαν ποτέ σοβαρά από την MI5[111]. Αν αυτές οι πληροφορίες είχαν ληφθεί πιο σοβαρά εξαρχής από όλα τα διαφορετικά γραφεία της MI5 που είχαν ασχοληθεί με την περίπτωσή του και αν δεν υπήρχαν οι διαφωνίες και η ασυνεννοησία μεταξύ των αξιωματικών των εν λόγω γραφείων, μπορεί και να είχαν συμβάλει στο να υπάρξει για αυτό το άτομο μια πιο ενδελεχής έρευνα που να οδηγούσε στην αποτροπή του τρομοκρατικού χτυπήματος[112]. Επιπροσθέτως, οι δικηγόροι των οικογενειών των θυμάτων κατηγορούν τις Υπηρεσίες Πληροφοριών για συγκάλυψη και απόκρυψη στοιχείων, προκειμένου να μην αποδεχτούν την αποτυχία τους στο να αναγνωρίσουν τον Abedi ως μια σημαντική απειλή για την Εθνική Ασφάλεια[113]. Μάλιστα, αναφορικά με την συγκεκριμένη επίθεση στο Μάντσεστερ στα πλαίσια μιας σχετικής έκθεσης που θα ακολουθούσε λίγο καιρό αργότερα είχε τονιστεί πως ήταν απαραίτητη γενικότερα στο μέλλον μια μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων τοπικών υπηρεσιών της πόλης με τις διάφορες υπηρεσίες ασφαλείας και τις Υπηρεσίες Πληροφοριών. Αυτό αφορούσε ειδικά το ζήτημα περί ανταλλαγής στοιχείων και πληροφοριών.[114] Στην πορεία μέσω άλλης σχετικής Έκθεσης είχε τονιστεί για άλλη μια φορά και το ζήτημα περί των προβλημάτων της συνεννόησης και συνεργασίας Υπηρεσιών ασφαλείας και Πληροφοριών, όπως η MI5 με άλλες ξένες Υπηρεσίες Πληροφοριών. Προβλημάτων που είναι συναφή κυρίως με την δικαιοδοσία που θέλουν να έχουν διαφορετικές μυστικές υπηρεσίες ανά την Ευρώπη σχετικά με την κατοχή στοιχείων.[115]

Επίσης, όσον αφορά την επίθεση στις 3 Ιουνίου του 2017 φαίνεται ότι και οι τρεις δράστες είχαν απασχολήσει την MI5. Πρώτος από όλους ο Khuram Shazad Butt, ο οποίος ήταν το βασικό υποκείμενο της επιχείρησης HAWTHORN, την οποία επιχείρηση είχε ξεκινήσει η

---

111 Anderson, D. (2017), Attacks in London and Manchester, March -June 2017, *Independent Assessment of MI5 and Police Internal Reviews*, London: Brick Court Chambers, σελ. 15-16

112 BBC NEWS (2019, 15 Φεβρουαρίου), Manchester Arena Inquiry: Secret evidence reveals what MI5 knew about Salman Abedi, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-england-manchester-60391622

113 Middle Easy Eye (2022, 15 Μαρτίου), Manchester bombing inquiry: MI5 accused of 'obfuscation and cover up', Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.middleeasteye.net/news/manchester-bombing-inquiry-mi5-accused-obfuscation-cover-up

114 Kerslake Arena Review (2017), The Kerslake Report: An Independent review into the preparedness for, and emergency response to the Manchester Arena attack on 22nd May 2017, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://kerslakearenareview.co.uk/documents/

115 Intelligence and Security Committee of Parliament, (2018). *The 2017 Attacks: What needs to change?* Presented to Parliament pursuant to section 3 of the Justice and Security Act 2013, London: House of Commons, σελ. 79

MI5 ακολουθώντας πληροφορίες που υποδείκνυαν ότι ο Butt προσπαθούσε να οργανώσει μια επίθεση στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μέσω της επιχείρησης αυτής ο Khuram Butt είχε αρχικά χαρακτηριστεί ως εξτρεμιστής υψηλού κινδύνου με δραστηριότητα συνδεδεμένη με τον σχεδιασμό μιας επίθεσης, αλλά μετά από μερικούς μήνες σε επόμενη αξιολόγησή του μετατράπηκε σε εξτρεμιστή μετρίου κινδύνου με μεγάλη πρόθεση να οργανώσει επίθεση αλλά με μικρές ικανότητες. Έπειτα, η επιχείρηση αυτή διακόπηκε, λόγω περιορισμού των κονδυλίων και μέχρι την ημέρα της επίθεσης, αν και ο Khuram Butt επαναξιολογήθηκε πολλές φορές από την MI5 λανθασμένα, δεν θεωρήθηκε ικανός να εκτελέσει μια επίθεση[116].

Ο Rachid Redouane είχε απασχολήσει τις αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου αρχικά το 2009 όταν και ζήτησε άσυλο, χρησιμοποιώντας μια ψεύτικη ταυτότητα ως πολίτης Λιβύης. Η αίτηση ασύλου δεν έγινε δεκτή και μη έχοντας το δικαίωμα έφεσης, ο Rachid δεν παρουσιάστηκε ξανά στα γραφεία μετανάστευσης μέχρι το 2012 όταν και συνελήφθη από αστυνομικούς στην Σκωτία την ώρα που επιχειρούσε να περάσει με πλοίο στην Βόρεια Ιρλανδία. Εκείνη την περίοδο είχαν σταματήσει οι επαναπατρισμοί των Λιβύων για ανθρωπιστικούς σκοπούς και αφέθηκε ελεύθερος με περιορισμούς, με υποχρέωση να αναφέρεται στις αρχές μετανάστευσης, καθώς επίσης τα στοιχεία του προστέθηκαν στο εθνικό μητρώο υπολογιστών της αστυνομίας ως φυγάς. Από το 2013 έως το 2015 ο Rachid ήταν στο Μαρόκο, όπου κατέφερε να βγάλει με το ίδιο όνομα Μαροκινό διαβατήριο, να παντρευτεί μια Ιρλανδή και να ταξιδέψει αρχικά στο Δουβλίνο και μετά να εγκατασταθεί νόμιμα με την σύζυγό του στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πριν την επίθεση στην γέφυρα του Λονδίνου δεν είχε ποτέ ερευνηθεί από την MI5 ούτε από την αστυνομία και αν και η MI5 είχε πληροφορίες ότι ένας Μαροκινός άντρας ονόματι Rashid έχει επαφές με τον Khuram Butt, ποτέ δεν κατάφερε να τον ταυτοποιήσει με τον Rachid Redouane[117].

Ο Youssef Zaghba είχε διπλή υπηκοότητα (Μαρόκο και Ιταλία) και δούλευε νόμιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 2015. Το 2016, μετά από έρευνα των Ιταλικών αρχών, αποκαλύφθηκε ότι είχε εκφράσει το ενδιαφέρον να ταξιδέψει στην Συρία και να ενταχθεί στο Daesh και τον τοποθέτησαν στην λίστα προειδοποίησης της SIS II ως υποκείμενο ελέγχου για σοβαρά εγκλήματα, αλλά όχι για έλεγχο για πιθανό κίνδυνο στην Εθνική Ασφάλεια, όπως κανονικά θα

116 Anderson, D. (2017), Attacks in London and Manchester, March -June 2017, *Independent Assessment of MI5 and Police Internal Reviews*, London: Brick Court Chambers, σελ. 17-18

117 Στο ίδιο, σελ. 19-20

όφειλαν σε τέτοιες περιπτώσεις. Ταυτόχρονα, οι Ιταλικές αρχές μετά το περιστατικό που έγινε στο αεροδρόμιο και επειδή γνώριζαν ότι ο Youssef δουλεύει σε ένα εστιατόριο στο Λονδίνο, ενημέρωσαν την MI5, μέσω διεθνών καναλιών για την έρευνά τους για το εν λόγω άτομο και το ενδιαφέρον του να μεταβεί στην Συρία και να ενταχθεί στο Daesh και τους ζήτησαν πληροφορίες και στοιχεία για αυτόν, καθώς και αν συναναστρέφεται με ισλαμιστές εξτρεμιστές. Η MI5 δεν έδωσε καμία απάντηση για αυτή την έρευνα και σαν πιθανή απάντηση στο γιατί δεν το έχει κάνει δόθηκε η απάντηση ότι μάλλον χρησιμοποιήθηκε λάθος mailbox στην MI5 και για αυτό δεν ασχολήθηκε καθόλου με το θέμα αυτό. Οι Ιταλικές αρχές απέσυραν τον Youssef Zaghba από το SIS II στις 23 Ιανουαρίου του 2017, ενώ ούτε η MI5 ούτε η αστυνομία του Ηνωμένου Βασιλείου έως και την ημέρα της επίθεσης δεν είχαν ερευνήσει ποτέ τον Youssef Zaghba[118].

Τέλος, ως προς την περίπτωση του Usman Khan, με άλλα λόγια του δράστη της τρομοκρατικής επίθεσης κοντά στη Γέφυρα του Λονδίνου, είναι ενδεικτικό ότι το 2010 και όταν ήταν 19 χρονών είχε καταδικαστεί σε φυλάκιση 16 ετών, λόγω συμμετοχής στην οργάνωση Al Qaeda και μετά από έφεση, αφέθηκε ελεύθερος υπό όρους το 2018, παρόλο που θεωρούνταν αρκετά επικίνδυνο άτομο.[119] Ο Khan ήταν υπό έρευνα σχεδόν όλα τα χρόνια που ήταν στην φυλακή και το 2018 μερικούς μήνες πριν την αποφυλάκισή του είχε δοθεί η πληροφορία από την MI5 στην αντιτρομοκρατική υπηρεσία ότι υπάρχει πιθανότητα το εν λόγω άτομο να επιστρέψει στις παλιές του συνήθειες και να επιχειρήσει να οργανώσει μια επίθεση. Τελικά, όμως, κατά την διάρκεια του πάνελ που δημιουργήθηκε πριν την αποφυλάκισή του, με εκπροσώπους από όλες τις υπεύθυνες υπηρεσίες που όφειλαν να ελέγχουν τον Khan, η εισήγηση που δόθηκε ήταν μόνο ότι η πιθανότητα να επιστρέψει στις παλιές του συνήθειες ήταν πολύ χαμηλή[120]. Στην δίκη που

---

118 Στο ίδιο, σελ. 20-21

119 Guardian Staff (2019, 19 Νοεμβρίου), Usman Khan profile: terrorist who wanted to bomb London Stock Exchange, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.theguardian.com/uk-news/2019/nov/30/usman-khan-profile-terrorist-who-wanted-to-bomb-london-stock-exchange

120 BBC NEWS (2021, 13 Μαΐου), Fishmongers' Hall: MI5 did not see Usman Khan as threat, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-england-london-57105524

έγινε για τα εγκλήματα που διέπραξε ο Khan το σώμα ενόρκων αποφάνθηκε ότι υπήρξε παράλειψη ή αποτυχία στην συνεργασία των υπηρεσιών που ήταν αρμόδιες να τον ελέγχουν[121].

5.2 Γερμανία

Αναφορικά με την γερμανική περίπτωση αντίστοιχα, η τοπική υπηρεσία ασφαλείας που είναι επιφορτισμένη με την διερεύνηση και ανάλυση στοιχείων και πληροφοριών με γνώμονα παράλληλα την αντιμετώπιση τρομοκρατικών ενεργειών, είναι η BND (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Πληροφοριών). Το έργο της συγκεκριμένης υπηρεσίας περιλαμβάνει τη συλλογή πληροφοριών, οι οποίες μάλιστα δεν είναι δημοσίως διαθέσιμες. Αυτό προσφέρει εξάλλου τη δυνατότητα να κοιτάξει η υπηρεσία πίσω από τις σκηνές, να ρίξει φως στο παρασκήνιο και να παρέχει μια αντικειμενική άποψη, πάντα για την ασφάλεια της Γερμανίας και εντός του νομικού πλαισίου.[122] Σε αυτό το σημείο ακόμα θα ήταν δυνατόν να τονιστεί και το ότι η χώρα διαθέτει και άλλες δύο υπηρεσίες ασφαλείας. Η μία είναι η Military Counterintelligence Service (MAD) και η άλλη η λεγόμενη BNDM, με άλλα λόγια η Federal Office for the Protection of the Constitution.

Μια αποτυχία των εν λόγω υπηρεσιών ήταν αναμφίβολα η τρομοκρατική επίθεση Ισλαμιστών εξτρεμιστών στην χριστουγεννιάτικη αγορά του Βερολίνου το Δεκέμβριο του 2016. Η επίθεση σημειώθηκε από τον Τυνήσιο Anis Amri, ο οποίος έκλεψε ένα φορτηγό που ερχόταν από την Πολωνία, και αφότου σκότωσε τον οδηγό του οχήματος, το έριξε με μεγάλη ταχύτητα σε μέρος της χριστουγεννιάτικης αγοράς, σκοτώνοντας 12 άτομα και τραυματίζοντας άλλα 56. Ο δράστης, την ευθύνη για την πράξη του οποίου είχε αναλάβει το Ισλαμικό Κράτος, σκοτώθηκε 4 ημέρες αργότερα σε ανταλλαγή πυροβολισμών με Ιταλούς αστυνομικούς στο σιδηροδρομικό σταθμό του Sesto San Giovanni στο Μιλάνο.[123]

---

[121] The telegraph (2021, 28 Μαΐου), MI5 and police at fault for Firshmongers' Hall terror attack by Usman Khan, jury finds, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.telegraph.co.uk/news/2021/05/28/mi5-police-fault-fishmongers-hall-terror-attack-usman-khan-jury/

[122] BND (2022). Our Mission, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bnd.bund.de/EN/Home/home_node.html

[123] Eurojust (2017), Berlin Christmas Market terrorist attack of Decem,ber 2016, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2018-06/2016-12_Berlin-terrorist-attack.pdf

Μέσω αυτής της τρομοκρατικής επίθεσης είχε αναδειχθεί, για άλλη μια φορά, το ζήτημα περί ανεπάρκειας, ως προς την διαδικασία της ανταλλαγής πληροφοριών ανάμεσα στις κρατικές υπηρεσίες πληροφοριών των διαφόρων κρατών κ-μ της Ε.Ε., στην προκειμένη περίπτωση μεταξύ των σχετικών υπηρεσιών της Γερμανίας και της Ιταλίας. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα και ένα μήνα μετά από εκείνη την επίθεση η Ιταλία δεν είχε δώσει πληροφορίες, αναφορικά με τον Anis Amri στη γερμανική κυβέρνηση. Ο Τυνήσιος τρομοκράτης που επίσης είχε βαρύ ποινικό μητρώο τόσο στην πατρίδα του όσο και στην Ιταλία, καθώς εμπλεκόταν σε ληστείες και διακίνηση ναρκωτικών, είχε εισέλθει στην Ιταλία το 2011, καθώς είχε διαφύγει από την χώρα του, ώστε να αποφύγει ποινικές κυρώσεις και καταδίκες από τις τυνησιακές αρχές. Περά, όμως, από αυτά, όταν αυτός ήταν στις φυλακές της Ιταλίας, η υπηρεσία των φυλακών είχε δώσει έκθεση στην αντιτρομοκρατική υπηρεσία σχετικά με την εκεί ριζοσπαστικοποίηση του Amri και τους είχε προειδοποιήσει ότι είχε ασπαστεί επικίνδυνες ιδέες ισλαμιστών εξτρεμιστών και ότι αυτό τον έκανε πιθανό κίνδυνο για το μέλλον[124]. Οι γερμανικές αρχές μετά από την συγκεκριμένη επίθεση, είχαν ζητήσει πληροφορίες από την Ρώμη, αναφορικά με τις διαδικασίες εκείνες, με βάση τις οποίες είχε δοθεί άδεια παραμονής του συγκεκριμένου ατόμου στην Ιταλία. Παράλληλα, οι γερμανικές αρχές είχαν πληροφορίες ότι ο Amri σκόπευε να πραγματοποιήσει τρομοκρατικές επιθέσεις στη χώρα, αλλά οι προειδοποιήσεις θεωρήθηκαν πολύ αφηρημένες για να δικαιολογήσουν μια σύλληψη, δήλωσε ο Dieter Schürmann, επικεφαλής της υπηρεσίας εγκληματικών ερευνών της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας.[125]

Εδώ ένα άλλο πολύ σοβαρό ζήτημα που είχε αναδυθεί ήταν και η αδυναμία της τοπικής ειδικής υπηρεσίας με τα αρχικά LKA (Landeskriminalamt ή State Criminal Police Office) να προβλέψει από πριν το ότι το εν λόγω άτομο ετοιμαζόταν να προβεί σε τρομοκρατικές επιθέσεις, αν και υπήρχαν στοιχεία. Μέσω ακροάσεων και ερευνών φάνηκε, άλλωστε, και το γεγονός ότι ήδη από κάποιες δεκαετίες πριν είχε σημειωθεί γενικότερα μια τάση αποδυνάμωσης των μυστικών υπηρεσιών ασφαλείας της χώρας (όπως επίσης, ακόμα και των σωμάτων ασφαλείας και των ενόπλων δυνάμεων). Ως εκ τούτου, μια κοινοβουλευτική έρευνα για την υπόθεση αυτή

---

124 The Washington Post (2016, 22 Δεκεμβρίου), Suspect in Berlin market attack was radicalized in an Italian jail, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.washingtonpost.com/world/europe-searches-for-suspect-berlin-christmas-market-attack/2016/12/22/78502d7e-c7e0-11e6-acda-59924caa2450_story.html

125 Politico (2017, 19 Ιανουαρίου), Italy yet to provide information to Berlin on Christmas market attacker, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.politico.eu/article/italy-yet-to-provide-information-to-berlin-on-christmas-market-attacker/

επρόκειτο, μάλιστα, να αποκαλύψει τα εξής: πολύ σημαντικά λάθη από πλευράς των Υπηρεσιών Πληροφοριών και της υπηρεσίας που προστατεύει το σύνταγμα σε συνάρτηση με την ανταλλαγή πληροφοριών, λανθασμένες αναλύσεις από τις διωκτικές αρχές σε σχέση με τους κινδύνους που εγκυμονούσε ο Amri για την Εθνική Ασφάλεια[126]. Οι νομοθετικοί περιορισμοί και οι περιορισμοί προσωπικού ακινητοποίησαν τη γερμανική αρχιτεκτονική ασφαλείας με τρόπο που δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει έναν φονταμενταλιστή Τυνήσιο.[127]

Εν ολίγοις, το έργο των Ειδικών Ερευνητών και οι κοινοβουλευτικές έρευνες έχουν αποκαλύψει πολλά μειονεκτήματα της αρχιτεκτονικής ασφάλειας της Γερμανίας. Ενώ εισήχθησαν ορισμένες απαραίτητες μεταρρυθμίσεις, η Γερμανία δεν ανέπτυξε τους κατάλληλους μηχανισμούς και μέσα που περιορίζουν για συγκεκριμένους λόγους έκτακτης ανάγκης τα πολιτικά δικαιώματα και τις ελευθερίες. Το πιο σημαντικό, η επίθεση προκάλεσε μια δημόσια συζήτηση σχετικά με την αναπροσαρμογή των αντιτρομοκρατικών ελλείψεων με έμφαση στη συνεργασία των υπηρεσιών μεταξύ των διαφόρων ομόσπονδων κρατιδίων της Γερμανίας και των κεντρικών ομοσπονδιακών αρχών (και των Υπηρεσιών Πληροφοριών)[128].

5.3 Γαλλία

Στη Γαλλία δύο είναι οι Υπηρεσίες Πληροφοριών και ασφαλείας που έχουν σχέση με ζητήματα τρομοκρατίας: η General Directorate for External Security (DGSE), η οποία είναι επιφορτισμένη με το εξωτερικό[129] και η General Directorate for Internal Security (DGSI), που είναι επιφορτισμένη με την εσωτερική ασφάλεια και η αποστολή της χωρίζεται σε 5 κύριους τομείς (αντικατασκοπεία, αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του βίαιου εξτρεμισμού, προστασία της οικονομίας, καταπολέμηση της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής και

[126] George C. Marshal, Aftermath of the Terror Attack on Breitscheid Platz Christmas Market: Germany's Security Architecture and Parliamentary Inquiries, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.marshallcenter.org/en/publications/occasional-papers/aftermath-terror-attack-breitscheid-platz

[127] Munchow, S. & Hantschke, L. (2017), Parliamentary Attempts to investigate Berlin's Vehicular Ramming Attack, *Connections: The Quarterly Journal*, 16(2): 39

[128] Στο ίδιο, σελ. 39

[129] DGSE (2022), We are a unique Service, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.dgse.gouv.fr/en/get-to-know-us/who-are-we

καταπολέμηση του cybercrime)[130]. Πέρα, όμως, από αυτές θα πρέπει να αναφερθεί ότι η χώρα έχει και άλλες υπηρεσίες που εντάσσονται στις Υπηρεσίες Πληροφοριών και τις αναφέρουμε ενδεικτικά: DRM (Directorate of Military Intelligence), TRACFIN (Information processing and action against secret economic circuits), DRSD (The armed forces ministry's intelligence service), CNRLT (National Intelligence and Counter-Terrorism Coordination).

Αναμφίβολα για τις Γαλλικές Υπηρεσίες Πληροφοριών η δυσκολότερη στιγμή τους ήταν οι πολύνεκρες τρομοκρατικές επιθέσεις από φονταμενταλιστές ισλαμιστές τρομοκράτες στις 13 Νοεμβρίου του 2015 στο Παρίσι. Ο Abdelhamid Abaaoud ήταν αυτός που πιστώθηκε με τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τον συντονισμό των τριών ομάδων που πραγματοποίησαν τις επιθέσεις στο Παρίσι τον Νοέμβριο του 2015. Η ομάδα των τρομοκρατών, μάλιστα, είχε χωριστεί σε 3 ξεχωριστές ομάδες, οι οποίες ανέλαβαν επιθέσεις σε ξεχωριστά σημεία της γαλλικής πρωτεύουσας: η μία επίθεση ήταν τρεις εκρήξεις με βομβιστές αυτοκτονίας έξω από το State de France και η δεύτερη περιλάμβανε επιθέσεις με πυροβολισμούς από αυτόματα όπλα από μια ομάδα ατόμων που περνούσαν έξω από διάφορα μπαρ και εστιατόρια στο κέντρο του Παρισιού. Σε εκείνη την επίθεση σκοτώθηκαν συνολικά 42 άτομα. Η πλέον πολύνεκρη επίθεση, αντίστοιχα, έλαβε χώρα στο Θέατρο Bataclan κατά την διάρκεια μιας συναυλίας. Από αυτήν την επίθεση θα σκοτώνονταν συνολικά 90 άνθρωποι.[131]

Ερωτήματα έχουν τεθεί σχετικά με το γιατί οι γαλλικές αρχές δεν έδωσαν προσοχή σε άτομα που είχαν έρθει από την Τουρκία ως παράτυποι μετανάστες ή και ως πρόσφυγες ή γιατί δεν συνελήφθη γενικότερα κάποιο άτομο που ήταν αντικείμενο παρακολούθησης. Αυτές οι ερωτήσεις προϋποθέτουν ότι οι πληροφορίες που δόθηκαν από τους εταίρους-συνδέσμους ήταν λεπτομερείς, συγκεκριμένες και σχετίζονταν με τον σχεδιασμό των επιθέσεων στο Παρίσι. Αυτά τα ερωτήματα αγνοούν τους νομικούς περιορισμούς στις Υπηρεσίες Πληροφοριών και της αστυνομίας. Κι αυτό δεδομένου ότι η απουσία συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων οδηγεί

[130] DGSI (2022), Our Missions, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.dgsi.interieur.gouv.fr/en/our-missions

[131] HSDL (2016) The attacks on Paris: Lessons learned, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.hsdl.org/c/abstract/?docid=794337, σελ. 15

στη διακοπή της παρακολούθησης και στην εκ νέου ανάθεση των κονδυλίων σε άλλα άτομα που εκτιμάται ότι έχουν υψηλότερη προτεραιότητα.[132]

Η πολυεθνική φύση της ομάδας των επιτιθέμενων, προφανώς, πρόσθεσε ένα επιπλέον επίπεδο περιπλοκής στη λειτουργία πληροφοριών. Ένας Βέλγος υπήκοος που συμμετείχε στις επιθέσεις ερευνήθηκε κι εν τέλει απαλλάχτηκε κάθε υποψίας εκ μέρους των βελγικών αρχών, αφού όμως πρώτα συνελήφθη και απελάθηκε από τις τουρκικές αρχές. Είναι πιθανό ότι οι τουρκικές αρχές δεν ειδοποίησαν τους Γάλλους σε αυτήν την περίπτωση. Στη συνέχεια, υπάρχει το θέμα του ατομικού λάθους. Οι αστυνομικοί έλεγχοι στα άτομα που φεύγουν από το Παρίσι είναι ένα παράδειγμα περιπτώσεων, κατά τις οποίες μπορεί οι υποψίες να κατευθύνονται εις βάρος ατόμων που δεν έχουν καμιά σχέση με την τρομοκρατία. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου διάφορα όργανα της τάξης, ενώ προσπαθούν να κάνουν την δουλειά τους, μπορεί τελικά να κάνουν λάθη. Αν και ένα από τα αυτοκίνητα που μετέφεραν τρομοκράτες εκείνης της επίθεσης, σταμάτησε τρεις φορές σε μπλόκα της αστυνομίας, τα άτομα δεν κρατήθηκαν επειδή δεν ήταν καταγεγραμμένα στα συστήματα και τους καταλόγους της αστυνομίας για υποθέσεις τρομοκρατίας. Ίσως ένας πιο προσεκτικός αξιωματικός των αρχών ασφαλείας θα είχε, προληπτικά, περισσότερο ενδιαφέρον για τους τρεις επιβάτες.[133] Τέλος, η αρμόδια επιτροπή του Γαλλικού κοινοβουλίου μετά από μεγάλη έρευνα που διεξήγαγε, διαπίστωσε πολλές αποτυχίες από τις Γαλλικές Υπηρεσίες Πληροφοριών και χαρακτήρισε τις συγκεκριμένες επιθέσεις ως μια «παγκόσμια αποτυχία» των Υπηρεσιών Πληροφοριών της Γαλλίας και πρότεινε την αναδιαμόρφωση όλων (έχουν αναφερθεί οι 6 από αυτές) και την δημιουργία μια ενιαίας στα πλαίσια των ΗΠΑ. Όλοι οι εξτρεμιστές που συμμετείχαν σε αυτές τις επιθέσεις είχαν εντοπιστεί από τις διαφορετικές υπηρεσίες και είτε είχαν καταδικασθεί στο παρελθόν ή ήταν από δικαστική επιτήρηση στην Γαλλία ή στο Βέλγιο[134].

---

132 Holman, T. (2015)., Paris: An Intelligence Failure or a Failure to Understand the Limits of Intelligence? Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/paris-an-intelligence-failure-or-a-failure-to-understand-the-limits-of-intelligence

133 Στο ίδιο

134 The Guardian (2016, 5 Ιουλίου), Paris attacks inquiry finds multiple failings by French intelligence agencies, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.theguardian.com/world/2016/jul/05/paris-attacks-inquiry-multiple-failings-french-intelligence-agencies

5.4 Νορβηγία

Στη Νορβηγία, μια πρώτη Υπηρεσία ασφαλείας και Πληροφοριών είναι η Norwegian Intelligence Service (NIS) η οποία είναι στρατιωτική και πολιτική Υπηρεσία Πληροφοριών, που ασχολείται κυρίως με συλλογή πληροφοριών για διάφορες καταστάσεις και συνθήκες εκτός των συνόρων της Νορβηγίας. Μια άλλη υπηρεσία, αντίστοιχα, είναι η Norwegian Police Security Service (PST). Η υπηρεσία αυτή είναι επιφορτισμένη με ζητήματα που άπτονται της εθνικής ασφάλειας. Σε αυτό το σημείο, συγχρόνως, θα ήταν δυνατόν να γίνει αναφορά και στην λεγόμενη National Security Authority (NSM), όπως επίσης και στην FSA (Norwegian Defense Security Department)[135].

Μια πολύ μεγάλη δοκιμασία και αποτυχία των Νορβηγικών Υπηρεσιών Πληροφοριών αναμφίβολα ήταν η περίπτωση των πολύνεκρων επιθέσεων του ακροδεξιού τρομοκράτη Anders Behring Breivik στην πρωτεύουσα της χώρας, αλλά και στο νησί Utoya, κατά την διάρκεια εκδηλώσεων της νεολαίας του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της χώρας στις 22 Ιουλίου του 2011. Η επίθεση εκείνη, μάλιστα, είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο 77 ατόμων.[136]

Μια παράμετρος συνδεδεμένη, καταρχάς, με τους λόγους της αποτυχίας των διαφόρων Υπηρεσιών ασφαλείας και Πληροφοριών ήταν το ότι φάνηκε να υφίσταται μια αδυναμία επαρκούς συνεννόησης και συνεργασίας μεταξύ τους. Είναι χαρακτηριστικό πως εδώ και χρόνια σε θεσμικό επίπεδο η Νορβηγία διαθέτει ένα γενικά επαρκές πλαίσιο ως προς την αντιμετώπιση περιστατικών τρομοκρατίας. Ωστόσο, εδώ ένα σημαντικότατο πρόβλημα αναμφίβολα είναι το ότι μπορεί να υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με την ετοιμότητα καθεμιάς εκ των υπεύθυνων υπηρεσιών ασφαλείας, ως προς την αντιμετώπιση μιας κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Αυτό είναι συνδυασμένο παράλληλα και με το ότι από ορισμένες υπηρεσίες φάνηκε να υπήρχε μια υποβάθμιση του ρόλου και της καταστροφής που μπορεί να προξενήσει ένα μόνο άτομο.[137]

---

135 EOS Committee (2022), Norwegian Parliamentary Oversight Committee on Intelligence and Security Services, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://eos-utvalget.no/en/home/about-the-eos-committee/the-eos-services/

136 Norges offentlige utrednigger (2012), *Preliminary English version of Selected Chapters*, Oslo 13 August 2012, σελ. 8

137 Στο ίδιο, σελ. 16

Εδώ, ακόμα, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας πως εν γένει αν και στην ίδια την Νορβηγία οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των επιθέσεων του Breivik στην ουσία δεν είχαν υπάρξει τόσο έντονες, ωστόσο σε επίπεδο Ε.Ε. αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, σημειώθηκε μεταξύ των κυβερνήσεων και των υπηρεσιών ασφαλείας μια εντονότερη ανησυχία σχετικά με τρομοκρατικές επιθέσεις από μεμονωμένα άτομα. Κάτι τέτοιο είχε συνδυαστεί όμως και με την ανάδειξη εκ νέου των κινδύνων που μπορεί να προέρχονταν και από τρομοκράτες της άκρας δεξιάς, στην οποία ανήκει ο Breivik.[138]

Η τρομοκρατική αυτή επίθεση είχε αντίκτυπο σε πολλές χώρες της Ε.Ε. με μια από αυτές να είναι η Πολώνια στην οποία οι αρχές συνέλαβαν ένα 45χρόνο ακραίο εθνικιστή, ο οποίος σχεδίαζε να ανατινάξει την Βουλή από απόσταση, χρησιμοποιώντας παγιδευμένο όχημα με εκρηκτικά την ώρα που όλοι οι Πολωνοί αξιωματούχοι ήταν μέσα και είχε διασυνδέσεις με τον ακροδεξιό εξτρεμιστή που δολοφόνησε δεκάδες ανθρώπους στην Νορβηγία την προηγούμενη χρονιά[139]. Παρόμοιες περιπτώσεις υπήρξαν στην Τσεχία όπου 29χρόνος συνελήφθει, διότι σχεδίαζε να εκτελέσει παρόμοιες επιθέσεις με αυτές του Breivik και χρησιμοποιούσε και το όνομα Breivik στο διαδίκτυο[140], αλλά και στην Γαλλία όπου οι αρχές συνέλαβαν 40χρόνο νεοναζί ο οποίος είχε προμηθευτεί το μανιφέστο του Breivik και είχε αγοράσει 4 τουφέκια και συμφώνα με τις Γαλλικές αρχές είχε σκοπό να ετοιμάσει μια μεγάλη τρομοκρατική επίθεση[141]. Ταυτόχρονα, στην Ιταλία ο ιταλός πολιτικός Mario Borghezio δήλωνε σε ραδιοφωνική εκπομπή ότι ο Breivik είχε κάποιες τέλειες ιδέες[142].

Εδώ ακόμα είναι δυνατόν να τονιστεί, πως υπήρξε επίσης και αποτυχία στη συνεργασία της Νορβηγίας με τις σκανδιναβικές χώρες, διότι ο δράστης προμηθεύτηκε και μετέφερε κάποια

---

138 Bjorgo, T. & Jupskas, A.R. (2021), Introduction by the Guest Editors of the Special Issue - The Long-Term Impacts of Attacks: The Case of the July 22, 2011 Attacks in Norway, *Perspectives on Terrorism*, 15(3), p. 7

139 Reuters (2012, 20 Νοεμβρίου), Update4- Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: UPDATE 4-Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik | Reuters

140 BBC News (2012, 18 Αυγούστου), Czech Police charge man over 'Breivik- style' plot, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: Czech police charge man over 'Breivik-style' plot - BBC News

141 NBC News (2013, 16 Ιουλίου), Breivik- linked neo-Nazi metal musician arrested in France over 'terrorist act' fears, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: Breivik-linked neo-Nazi metal musician arrested in France over 'terrorist act' fears (nbcnews.com)

142 Reuters (2012, 26 Αυγούστου), Analysis - Europe far right shuns Breivik's acts flirts with ideas, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.reuters.com/article/uk-norway-breivik-europe-idUKBRE87P01P20120826

από τα υλικά των επιθέσεων μέσω της Πολωνίας[143] (που είναι μέλος της Ε.Ε.). Μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό εδώ και το ότι αυτό που φαίνεται ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι η προφανής έλλειψη ασφάλειας στον κυβερνοχώρο της Νορβηγίας. Οι αναρτήσεις του Breivik στο διαδίκτυο θα έπρεπε να έχουν σημάνει συναγερμό. Και είναι ενδεικτικό πως δεν υπήρξε η παραμικρή ενεργοποίηση από τις Νορβηγικές Υπηρεσίες Πληροφοριών. Ομοίως, η ευκολία με την οποία έφτιαξε τα διάφορα υλικά με τα κατάλληλα χημικά για τη βόμβα που ενεργοποίησε στο Όσλο, είναι εξίσου ανησυχητική.[144]

Οι αρχές είχαν αντιληφθεί τις ύποπτες δραστηριότητες του Breivik μήνες πριν, όταν αγόρασε αντικείμενα που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή βομβών, αλλά οι αποτυχίες των Υπηρεσιών Πληροφοριών σήμαιναν ότι δεν μπήκε σε λίστα παρακολούθησης, ανέφερε η επιτροπή στην έκθεση 482 σελίδων. Το κυβερνητικό κτίριο θα έπρεπε να ήταν πολύ καλύτερα προστατευμένο, καθώς είχε χαρακτηριστεί ως κίνδυνος για την ασφάλεια χρόνια πριν. Αλλά οι διαφωνίες της κυβέρνησης για μικρές λεπτομέρειες των μέτρων ασφαλείας που απαιτούνται σήμαινε ότι έγιναν ελάχιστα. Μόλις έλαβε χώρα η βομβιστική επίθεση, η περιγραφή ενός μάρτυρα για τον Breivik, η οποία αν και δόθηκε στην αστυνομία, δεν μεταφέρθηκε απευθείας στους αστυνομικούς στο πεδίο δράσης, αλλά μετά από 20 λεπτά.[145]

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι σε καμία από τις μελέτες περιπτώσεων που διεξήγαμε δεν εντοπίσαμε υλικό που να αποδεικνύει ότι ούτε το ECTC ούτε το SIAC, αλλά και ούτε μεμονωμένα το EU INTCEN διάμεσου του Ύπατου εκπροσώπου και της ΕΥΕΔ, δεν είχαν ασχοληθεί ούτε φυσικά είχαν ενημερώσει εγκαίρως τις ανωτέρω χώρες για οποιοδήποτε από τα τρομοκρατικά χτυπήματα που έχουν μελετηθεί και αυτό δείχνει την αδυναμία προειδοποίησης αλλά και διασφάλισης της ασφάλειας από τις κεντρικές υπηρεσίες της Ε.Ε. προς της Υπηρεσίες των κ-μ.

---

143 Reuters (2012, 20 Νοεμβρίου), Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από:Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik | Reuters

144 Tucker –Jones, A. (2011), "Massive intelligence failure costs Oslo dear", Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.channel4.com/news/could-norways-terror-attacks-have-been-prevented

145 Koranyi, B. (2012), Norway could have prevented Breivik massacre, says commission, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.reuters.com/article/us-breivik-commission-idUSBRE87C0PE20120813

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Διαπιστώσεις- Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη στηριζόμενοι στο θεωρητικό υπόβαθρο που αναλύθηκε στα πρώτα κεφάλαια, την έρευνα που έγινε σχετικά με την Πληροφόρηση και τις Υπηρεσίες Πληροφοριών, αλλά και τις Προκλήσεις και Ευκαιρίες που αντιμετωπίζουν, πάντα στο πλαίσιο της ασφάλειας της Ε.Ε., καθώς και στις μελέτες περίπτωσης, θα μπορούσαμε εύλογα να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα και διαπιστώσεις. Στο τέλος της μελέτης θα οδηγηθούμε σε συγκεκριμένη πρόταση, η οποία ενδεχομένως να χρειαστεί να ληφθεί υπόψη για μελλοντική αξιοποίηση, που θα οδηγήσει στην κατά το δυνατόν έγκαιρη προειδοποίηση και συνάμα στην καταπολέμηση των πολυεπίπεδων απειλών και την διασφάλιση της ασφάλειας στην Ε.Ε..

Όπως είδαμε η έννοια της Πληροφόρησης είναι διαφορετική της έννοιας της πληροφορίας και είναι υψίστης σημασίας όσοι ασχολούνται με την Πληροφόρηση να έχουν ξεκαθαρίσει τις διαφορές των δυο όρων. Στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων έχει καταστεί απόλυτα σαφές ότι η Πληροφόρηση κατέχει εξέχοντα ρόλο για την Εθνική και Διεθνή ασφάλεια, διότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πολιτική και τους λήπτες των αποφάσεων. Είναι το «κρυφό όπλο» της διπλωματίας και της ασφάλειας και μπορεί να ισχυροποιήσει συνεργασίες και να σταθεροποιήσει τις διακρατικές σχέσεις, αλλά ακόμα και να υπονομεύσει συμμαχίες μέσω του ανταγωνισμού. Λόγω της παγκοσμιοποίησης, εξελίσσεται συνεχώς και ραγδαία ο ρόλος της Πληροφόρησης, η οποία για να έχει αξία θα πρέπει να είναι έγκαιρη. Σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να επέλθουν καταστροφικές συνέπειες για την Εθνική Ασφάλεια και Άμυνα των κρατών. Η αντιπληροφόρηση έχει υποστηρικτικό ρόλο καθόλη την διάρκεια της Πληροφόρησης και βασικός της στόχος είναι η προστασία του πολιτεύματος και του κράτους από την κατασκοπεία, την υπονόμευση και το σαμποτάζ. Η Πληροφόρηση και η Αντιπληροφόρηση διενεργούνται από διαφορετικά τμήματα των Υπηρεσιών Πληροφοριών και όσο καλύτερη είναι η συνεργασία μεταξύ των τμημάτων αυτών τόσο περισσότερο διασφαλίζεται η ασφάλεια ενός κράτους. Όλα τα κ-μ της Ε.Ε. έχουν τις δικές τους Υπηρεσίες Πληροφοριών, οι οποίες δίνουν σε εθελοντική βάση

τις πληροφορίες τους στο κέντρο ανάλυσης πληροφοριών της Ε.Ε. (EU INTCEN). Στις μέρες μας η Ε.Ε. βρίσκεται αντιμέτωπη σε ένα πολυσύνθετο περιβάλλον ασφάλειας, το οποίο βομβαρδίζεται από συνεχώς εξελισσόμενες πολυπληθείς απειλές. Η πανδημία, ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι ολέθριες συνέπειες που έχει, η λαθρομετανάστευση, η τεράστια εισροή προσφύγων και το οργανωμένο έγκλημα είναι κάποιες από τις απειλές αυτές. Δεν πρέπει, βέβαια, να ξεχνάμε να αναφερθούμε στην τρομοκρατία, ίσως την σημαντικότερη από όλες τις απειλές, η οποία με την συνεχιζόμενη εξέλιξη των μεθόδων λειτουργίας και δράσης της συνεχίζει να σπέρνει τρόμο και ανησυχία στους πολίτες της Ε.Ε. Κάποια χαρακτηριστικά αυτών των μεθόδων είναι ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται πως μεμονωμένα άτομα, τα οποία είτε υιοθετούν την ιδεολογία οργανώσεων τρομοκρατικής δράσης (πολιτική, κοινωνική ή θρησκευτική) είτε απλά μπορεί να υιοθετούν ακραίες ιδεολογίες (αριστεράς – δεξιάς), με δική τους πρωτοβουλία πραγματοποιούν επιθέσεις χωρίς να ενεργούν στα πλαίσια σχεδιασμών και μηχανισμών των διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων. Παράλληλα, έχει παρατηρηθεί συνεργασία των κοινών εγκληματιών του ποινικού δικαίου με τρομοκράτες, αλλά και απλούστευση των επιθέσεων των ανωτέρω, με χρήση πυροβόλων όπλων, μαχαιριών και οχημάτων εναντίον πλήθους αθώων πολιτών.

Είναι γνωστό ότι η Ε.Ε. δεν έχει μια ενιαία Υπηρεσία Πληροφοριών, άλλα ό,τι πιο κοντινό υπάρχει σε αυτό είναι το κέντρο ανάλυσης πληροφοριών της Ε.Ε. (EU INTCEN) (μη στρατιωτικό κέντρο), το όποιο σε συνεργασία με το EUMS-INT (στρατιωτικό κέντρο) συγκεντρώνουν από κοινού όλες τις πληροφορίες που έρχονται στην κατοχή τους και κάνουν αξιολόγηση κινδύνων όλων αυτών, στα πλαίσια του SIAC. Το EU INTCEN προμηθεύεται τις πληροφορίες του μόνο από ανοικτές πηγές (media, websites , blogs), διπλωματικές αναφορές, από το EU SATCEN και από πληροφορίες που του παρέχουν οι Εθνικές Υπηρεσίες Πληροφοριών και ασφάλειας της Ε.Ε. (σε εθελοντική βάση). Πολύ σημαντική είναι η συνεισφορά της EUROPOL, ως υπηρεσία επιβολής νόμου αλλά και πληροφόρησης ιδιαίτερα στον τομέα του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών είναι ένα από τα βασικότερα όπλα που έχουν στην φαρέτρα τους τα κ-μ μεμονωμένα, αλλά και η Ε.Ε. στο σύνολο της, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν εγκαίρως την τρομοκρατία, αλλά και τις υπόλοιπες απειλές που μαστίζουν την Ε.Ε και να διαφυλάξουν την εθνική και την συλλογική τους ασφάλεια. Στην προσπάθεια τους,

όμως, αυτή οι Υπηρεσίες Πληροφοριών αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες και προκλήσεις, αναφορικά με την λειτουργία τους, την συνεργασία μεταξύ τους αλλά και την συνεργασία με τους μηχανισμούς της Ε.Ε. Από την άλλη, λόγω των καταστάσεων, έχει γίνει κατανοητό σε μεγάλο βαθμό ότι η καταπολέμηση των απειλών στο σύνολό τους και η διασφάλιση της ασφάλειας της σύγχρονης Ε.Ε. είναι ένα «ομαδικό παιχνίδι» και αυτό έχει δημιουργήσει συνεργασίες και ευκαιρίες που θα μπορούσαν, αν αυτές ενταθούν και συνεχιστούν προς την σωστή κατεύθυνση, να οδηγήσουν σε μια πιο ασφαλή και ευημερούσα Ευρώπη

Από τις μελέτες περίπτωσης γίνεται εύκολα κατανοητό ότι καμία χώρα της Ε.Ε., δεν μπορεί από μόνη της αλλά και ούτε με διμερείς συνεργασίες και συμφωνίες να διασφαλίσει την ασφάλεια των πολιτών της. Συγκεκριμένα, το ανωτέρω έγινε αντιληπτό από τις μελέτες των τρομοκρατικών χτυπημάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο (που έχει ομολογουμένως τις σημαντικότερες και πιο προηγμένες Υπηρεσίες Πληροφοριών), από τις περιπτώσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας που με την σειρά τους μετά την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε θεωρούνται οι ηγέτιδες δυνάμεις μέσα στον κύκλο των υπηρεσιών πληροφοριών της Ε.Ε., καθώς επίσης και με την περίπτωση της Νορβηγίας και με το αντίκτυπο που είχαν οι επιθέσεις που έλαβαν χώρα εκεί, σε χώρες εντός της Ε.Ε.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με την πληθώρα απειλών που συνεχώς εξελίσσονται αλλά και με το νέο περιβάλλον ασφάλειας στην γειτονιά της Ε.Ε., με τον συνεχιζόμενο (σχεδόν 12 μήνες μέχρι σήμερα) πόλεμο της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας αλλά και τις τρομερές επιπτώσεις του στο σύνολο (οικονομικές, ενεργειακές, ανθρωπιστικές) της Ε.Ε. σηματοδοτούν την αναγκαιότητα και την κρισιμότητα της κατάστασης. Η Ε.Ε θα πρέπει να λάβει δραστικές αποφάσεις που θα οδηγήσουν σε καίριες λύσεις, ικανές να αντιμετωπίσουν τις καλπάζουσες αυτές απειλές για την ασφάλειά της. Η Ε.Ε αν και τα τελευταία χρόνια έχει κάνει κάποιες προσπάθειες για να αναβαθμίσει την ικανότητα των Υπηρεσιών Πληροφοριών που έχει, σύμφωνα με τον Gohel, αντί να βελτιώνεται η ικανότητα πληροφοριών της Ε.Ε. «με την ταχύτητα μιας αλεπούς» προκειμένου να αντιμετωπίσει την πολυεπίπεδη, πολυδιάστατη και

απαλλαγμένη από γραφειοκρατία τρομοκρατία του 21ου αιώνα, η Ε.Ε. κινείται με την «ταχύτητα της χελώνας»[146].

Δεν είναι τυχαίο επίσης, ότι μετά τις θλιβερές συνέπειες που είχαν οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι, η αρμόδια επιτροπή του Γαλλικού κοινοβουλίου, μετά την ενδελεχή έρευνα που διεξήγαγε, χαρακτήρισε τις επιθέσεις αυτές ως μια τεράστια αποτυχία των Υπηρεσιών Πληροφοριών της Γαλλίας και πρότεινε την αναδιαμόρφωση όλων και την δημιουργία μιας ενιαίας στα πλαίσια των ΗΠΑ.

Όσον αφορά στην δημιουργία μιας ενιαίας Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Πληροφοριών οι απόψεις διίστανται. Από την μια, οι μεγάλες Ευρωπαϊκές χώρες που θεωρούν ότι έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις υπόλοιπες, όσον αφορά τις πληροφορίες, εναντιώνονται στην δημιουργία μια ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών και από την άλλη, μικρότερες χώρες όπως για παράδειγμα η Αυστρία, το Βέλγιο, η Ελλάδα και η Ιρλανδία τάσσονται υπέρ ενός τέτοιου εγχειρήματος. Ιδιαίτερα, όμως, μετά από μεγάλα τρομοκρατικά χτυπήματα που πραγματοποιήθηκαν στο κοντινό παρελθόν στην Ε.Ε. βλέπουμε ότι πολιτικοί, αλλά και ακαδημαϊκοί έχουν τεθεί υπέρ μιας τέτοιας υπηρεσίας αναγνωρίζοντας την κρισιμότητα της κατάστασης. Τέτοια παραδείγματα είναι ο Guy Verhofstadt, που ήταν τότε πρόεδρος του Alde Group (Φιλελεύθεροι) του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου το 2015, ζήτησε από τον τότε πρόεδρο του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου Donald Tusk να μετατραπεί το EU INTCEN σε πλήρως ανεπτυγμένη Υπηρεσία Πληροφοριών της Ε.Ε.[147]. Ο συγγραφέας Bjorn Muller-Wille υποστήριξε την αναγκαιότητα της δημιουργίας μια Υπηρεσίας Πληροφοριών της Ε.Ε., η οποία θα πρέπει να έχει στενή συνεργασία με τις εθνικές υπηρεσίες πληροφοριών των κ-μ[148]. Έκτος από τους ανωτέρω ακόμα και απλοί πολίτες ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα της ηγεσίας της Ε.Ε., να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και να καταθέσουν ιδέες και προτάσεις στο επίσημο site της Ε.Ε. σχετικά με τα σημαντικά θέματα που απασχολούν το σύνολο των πολιτών της Ε.Ε και εγγυήθηκε ότι οι προτάσεις αυτές θα συζητηθούν στο «Conference on the Future of Europe». Έτσι και ο Tom Ryan πρότεινε ότι μια αυτόνομη Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Πληροφοριών, με τις

---

146 Konstantopoulos, I. & Nomikos, J. (2017), Brexit and intelligence: connecting the dots. *Journal of Intelligence History*, 16:2, p. 104

147 Palacios, J-M. (2020), On the Road to a European Intelligence Agency?, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 0(0), σ. 1-9 σελ 1.

148 Στο ίδιο, σελ 2.

ίδιες εξουσίες θα μπορούσε να λειτουργεί στην Ευρώπη συμπεριλαμβάνοντας και τις σημερινές 27 Υπηρεσίες Πληροφοριών. Κάτι τέτοιο ίσως αύξανε την ασφάλεια για τους Ευρωπαίους πολίτες, ενώ θα μπορούσε να τους υπενθυμίσει ότι η Ένωση είναι εκεί για να τους προστατεύει[149]. Η πρόταση του Ryan φάνηκε να είναι αρκετά δημοφιλής ανάμεσα στους πολίτες, καθώς 842 πολίτες ακολουθούν και ενδιαφέρονται να μάθουν την εξέλιξη στην πρόταση αυτή. Μάλιστα, πρέπει να αναφερθεί ότι αν και απέσπασε ανάμεικτα σχόλια, η πλειονότητα των Ευρωπαίων πολιτών που σχολίασαν την πρόταση αυτή δείχνει να συμφωνεί μαζί του. Στο σημείο αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθούμε στα θετικά-πλεονεκτήματα και στα αρνητικά-μειονεκτήματα της δημιουργίας μια ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε. στα πλαίσια των ΗΠΑ και των CIA- FBI.

6.1 Πλεονεκτήματα (Θετικά) δημιουργίας μιας Ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε.

- Ύπαρξη κοινών απειλών για όλα τα κ- μ της Ε.Ε.
- Απαίτηση για κοινή συλλογική απάντηση στα πανευρωπαϊκά και παγκόσμια προβλήματα.
- Η έλλειψη πληροφόρησης από μια οργανωμένη υπηρεσία πληροφοριών της Ε.Ε. δυσκολεύει την ανάλυση και την συνακόλουθη λήψη αποφάσεων από την ηγεσία της Ε.Ε.
- Είναι πολύ σημαντικό ότι μέσω της συνεργασίας ακόμα και μικρές ποσότητες πληροφοριών μπορεί να είναι πολύ κρίσιμες στο τελικό αποτέλεσμα, μέσω της επεξεργασίας του συνόλου αυτών από μια κεντρική υπηρεσία[150].
- Υπάρχει μεγάλο όφελος από την συνύπαρξη και συνέργεια όλων των κ- μ σε μια ενιαία Υπηρεσία Πληροφοριών, γιατί κάθε χώρα συνεισφέρει πληροφορίες,

[149] Ryan, T. (2021), "European Intelligence Agency". Ανακτήθηκε 28 Οκτωβρίου, 2022, από: https://futureu.europa.eu/en/processes/EUInTheWorld/f/16/proposals/717?locale=en

[150] Konstantopoulos, I. & Nomikos, J. (2017), Brexit and intelligence: connecting the dots. *Journal of Intelligence History*, 16:2

τεχνικές και τεχνογνωσία που υπό άλλες συνθήκες τα ανωτέρω δεν θα είχαν έρθει σε καμία περίπτωση στην κατοχή του συνόλου των υπηρεσιών[151] .

- Διαφορετικές ικανότητες και πόροι για κάθε χώρα αλλά το τελικό αποτέλεσμα της Πληροφόρησης διαμοιράζεται σε όλα τα κ-μ, με αποτέλεσμα να διαφυλάσσεται η ασφάλεια και του συνόλου της Ε.Ε αλλά και των κ-μ μεμονωμένα[152].

6.2 Μειονεκτήματα (Αρνητικά) δημιουργίας μιας Ενιαίας Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ε.Ε.

- Διαφορετική γλώσσα, υπάρχουν 24 διαφορετικές γλώσσες στην Ε.Ε. και 60 περιφερειακές διάλεκτοι που μπορούν νόμιμα να χρησιμοποιούν οι διάφορες υπηρεσίες και για αυτό απαιτούνται μεταφράσεις που πολλές φορές διαστρεβλώνουν το νόημα των πληροφοριών[153].
- Η κάθε Υπηρεσία Πληροφοριών έχει διαφορετικές προτεραιότητες, ενδιαφέροντα, τρόπους εργασίας και ιδεολογίες που οδηγούν τις Υπηρεσίες Πληροφοριών να παρέχουν πολύ συγκεκριμένη υποστήριξη πλήρως προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες των ηγετών που υπηρετούν.
- Διαφορετικά συμφέροντα κάθε κ-μ, την ίδια στιγμή που τα κ-μ δεν είναι διατεθειμένα να μεταβιβάσουν την εθνική τους κυριαρχία και να παραχωρήσουν την κυριαρχία των πληροφοριών τους [154].
- Διαφορές στις δομές των πληροφοριών κάθε χώρας, ασυμμετρίες ισχύος και γραφειοκρατικά συμφέροντα[155].

---

151 Palacios, J-M. (2020), On the Road to a European Intelligence Agency?, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 0(0), σ. 1-9

152 Στο ίδιο

153 Banos, P. (2016, 13 Μαΐου), The Chimera of European Intelligence Service, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: The chimera of a European intelligence service - The World Order - EOM (elordenmundial.com)

154 Seyfried, P. (2017), A European Intelligence Service? Potentials and Limits of Intelligence Cooperation at EU Level, Security Police Working Paper, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.baks.bund.de/en/working-papers/2017/a-european-intelligence-service-potentials-and-limits-of-intelligence

155 Fagersten, B. (2017), "The European Intelligence Cooperation", in *The future of intelligence –Challenges in the 21st Century*, London: Routledge.

- Ευαίσθητη φύση των πληροφοριών και οι κίνδυνοι που συνεπάγονται από αυτό, διαφορετική αντίληψη των απειλών από κάθε χώρα.
- Διαφορετική κουλτούρα, είναι εύκολα κατανοητό ότι χώρες με παρόμοια κουλτούρα πληροφοριών μπορούν και συνεργάζονται ευκολότερα μεταξύ τους. Στην Ε.Ε., όμως, υπάρχουν διακριτοί πολιτισμοί πληροφοριών, που προέρχονται από την διαφορετική πολιτική και πολιτιστική ιστορία των κ-μ, από την οποία έχουν προκύψει αποκλίσεις στα νομικά περιβάλλοντα και στα πολιτικά συστήματα στα οποία λειτουργούν οι εθνικές Υπηρεσίες Πληροφοριών[156] .
- Ψυχολογικές διαστάσεις, μια από τις θεμελιώδης αρχές της συνεργασίας είναι η εμπιστοσύνη. Η έλλειψη εμπιστοσύνης εκφράζεται από την αβεβαιότητα του τι μπορούν να κάνουν άλλες υπηρεσίες και άλλοι αναλυτές με τις πληροφορίες που θα λάβουν. Για το λόγο αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό γιατί τα κ-μ προτιμούν τις διμερείς συμφωνίες για ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ υπηρεσιών που έχει ήδη αναπτυχθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ τους και φοβούνται τον διαμοιρασμό πληροφοριών στο σύνολο των υπηρεσιών της Ε.Ε.[157].
- Η νομική διάσταση, σύμφωνα με την συνθήκη της Λισαβόνας, (όσον αφορά τον τομέα των πληροφοριών η Ε.Ε. είναι πολύ αδύναμη, διότι το Ηνωμένο Βασίλειο επέμενε η συνθήκη της Λισαβόνας να αποκλείσει από την δικαιοδοσία της Ε.Ε. ζητήματα πληροφοριών και ασφάλειας[158]) υπεύθυνα να διασφαλίσουν την εθνική τους ασφάλεια είναι αποκλειστικά τα κ-μ. Έτσι, με την συνθήκη αυτή τέθηκε ένα ουσιαστικό και νομικό εμπόδιο που κάνει πάρα πολύ δύσκολη την επίτευξη μιας ολοκληρωμένης συνεργασίας στα ζητήματα πληροφοριών και ασφάλειας από την Ε.Ε.[159].

156 Goodin, R.E. & Tilly, C. (2006), The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis, New York: Oxford University Press.

157 Estevens, J. (2020), Building Intelligence Cooperation in the European Union, e-journal of International Relations, 11, (2), 90-105, σελ 100

158 Konstantopoulos, I. & Nomikos, J. (2017), Brexit and intelligence: connecting the dots. *Journal of Intelligence History*, 16:2, σελ. 104

159 Estevens, J. (2020), Building Intelligence Cooperation in the European Union, e-journal of International Relations, 11, (2), 90-105, σελ 99

6.3 Πρόταση

Από όλα τα παραπάνω συμπεράσματα δύο είναι αυτά που είναι μεγίστης σημασίας και πρέπει να ληφθούν υπόψη για την πρότασή μας. Ένα είναι η κρισιμότητα της κατάστασης όσον αφορά την ασφάλεια της Ε.Ε. και η αναγκαιότητα για μια ενιαία Υπηρεσία Πληροφοριών στην όποια να διοχετεύονται όλες πληροφορίες σχετικά με τις απειλές που εγκυμονούν στο σύνολό της και το άλλο είναι η δυσκολία να επιτευχθεί συμφωνία ανάμεσα στο σύνολο των κ-μ, ώστε να δημιουργηθεί και να λειτουργήσει μια τέτοια υπηρεσία σωστά, με διαμοιρασμό της Πληροφόρησης από όλα τα κ-μ στην κεντρική αυτή υπηρεσία. Η Ε.Ε. αν και ξεκίνησε με το σκεπτικό να εξελιχθεί ως μια ομοσπονδία κ-μ, θα έλεγε κανείς στα πλαίσια των ΗΠΑ, έχει γίνει αντιληπτό ότι κάτι τέτοιο είναι πάρα πολύ δύσκολο να γίνει και σίγουρα η διαδικασία της ολοκλήρωσης της Ε.Ε. στο σύνολό της έχει πολύ δρόμο ακόμα. Υπάρχουν, βέβαια, κάποιοι τομείς που έχουν γίνει σημαντικά βήματα ολοκλήρωσης, τέτοιοι τομείς είναι η αγροτική πολιτική, κάποιοι τομείς της εξωτερικής πολιτικής και το ενιαίο νόμισμα και αυτό δείχνει ότι στα θέματα που υπάρχει ευρεία συναίνεση μπορούν να δοθούν λύσεις.

Βασιζόμενοι, λοιπόν, σε αυτό, η πρότασή μας έγκειται στην άμεση αναβάθμιση του EU INTCEN από κέντρο πληροφόρησης σε κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών που αρχικά θα μπορούσε να ασχολείται στοχευμένα με τα θέματα που υπάρχει ευρεία συναίνεση στα κ-μ. Αυτά τα θέματα είναι η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, η μη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, η κυβερνοασφάλεια, ο έλεγχος των κοινών συνόρων, η σταθεροποίηση μετά από συγκρούσεις και η υποστήριξη σε αποστολές διαχείρισης κρίσεων[160]. Στους συγκεκριμένους τομείς θα πρέπει να δεσμευτούν όλα τα κ-μ για διαμοιρασμό της πληροφόρησης από τις Εθνικές Υπηρεσίες Πληροφοριών τους προς την κεντρική αυτή υπηρεσία, καθώς επίσης πάντα για τους συγκεκριμένους τομείς που θα επιτευχτεί συναίνεση, οι ερευνητές της αναβαθμισμένης αυτής υπηρεσίας να μπορούν να δρουν στο πεδίο, να συνεργάζονται με τις Εθνικές Υπηρεσίες Πληροφοριών και να διεξάγουν τις δικές τους έρευνες εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να ξεπεραστούν συγκεκριμένα εμπόδια (νομικά, διαδικαστικά, θέματα λειτουργίας και ελέγχου), κρίνεται όμως αναγκαίο και θεωρούμε ότι είναι κάτι

[160] Palacios, J-M. (2020), On the Road to a European Intelligence Agency?, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 0(0), σ. 1-9

πραγματοποιήσιμο και μπορεί να τεθεί υπό εξέταση, ώστε να αντιμετωπιστούν οι έκτακτες αυτές καταστάσεις και εξελίξεις που ταλανίζουν τον κόσμο στο σύνολο του, αλλά και συγκεκριμένα το οικοδόμημα και τις άξιες της Ε.Ε. Σε μετέπειτα έρευνα κρίνεται απαραίτητο να γίνει επαναξιολόγηση των καταστάσεων σε όλο το φάσμα που έχουμε ασχοληθεί στην παρούσα μελέτη, καθώς τα δεδομένα συνεχώς αλλάζουν και αναμένονται ραγδαίες εξελίξεις στο μέλλον σε όλους τους τομείς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Aden, M. (2010, 17 Ιουνίου). Countering Nontraditional HUMINT Collection Threats. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 23, (3), 509-520, σελ. 510.

Agrell, W. (2002). When Everything is Intelligence, Nothing is Intelligence. *The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, Occasional Papers*. 1, (4).

Anderson, D. (2017), Attacks in London and Manchester, March -June 2017, *Independent Assessment of MI5 and Police Internal Reviews*, London: Brick Court Chambers, σελ. 1.

Argomaniz, J. Bures, O. & Kaunert, C. (2015), *E.U. Counter –Terrorism and Intelligence: Critical Assessment*, New York and London: Routledge, σελ. 119.

BBC News (2012, 18 Αυγούστου), Czech Police charge man over 'Breivik- style' plot, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: Czech police charge man over 'Breivik-style' plot - BBC News

BBC NEWS (2019, 15 Φεβρουαρίου), Manchester Arena Inquiry: Secret evidence reveals what MI5 knew about Salman Abedi, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-england-manchester-60391622

BBC NEWS (2019, 3 Μαΐου), London Bridge Attack: What happened, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-england-london-40147164

BBC NEWS (2019, 30 Νοεμβρίου), London Bridge Attack: Attacker had been convicted of terror offence, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-50610215

BBC NEWS (2021, 13 Μαΐου), Fishmongers' Hall: MI5 did not see Usman Khan as threat, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bbc.com/news/uk-england-london-57105524

Becher Kl, et al. (1998), Towards a European Intelligence Policy. *Chaillot Papers*, 34: 40 - 41

Bjorgo, T. & Jupskas, A.R. (2021), Introduction by the Guest Editors of the Special Issue - The Long-Term Impacts of Attacks: The Case of the July 22, 2011 Attacks in Norway, *Perspectives on Terrorism*, 15(3), p. 7.

BND (2022). Our Mission, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.bnd.bund.de/EN/Home/home_node.html

Bosold, D. & Werthes, S. (2005), Human Security in Practice: Canadian and Japanese Experiences, Internationale Politik und Gesellschaft, 1, σ. 84-101.σελ 86.

Bossong, R. & Hegemann, M. (2015), Introduction: European Civil Security Governance-Towards a New Comprehensive Policy Space?, *European Civil Security Governance*, σελ. 1-23.

Bossong, R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 5

Bossong, R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 5.

Meijer, H. & Wyss, M. (2018), Upside down: Reframing European Defense Studies. *Cooperation and Conflict*, 54(3): 378 – 406.

Bossong, R. (2018), Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, No 51: 1- 8

Cockburn P., (2016). *Terrorism in Europe: In the Crosshairs again*, London: Independent Press Limited, σελ. 61.

Cockburn, P. (2016), *Terrorism in Europe: In the Crosshairs again*, London: Independent Press Limited, σελ. 83.

Crump, J. (2015). *Corporate Security Intelligence and Strategic Decision Making*. Boca Raton: CRC Press, σελ. 90-92.

Davies, P. (2012). A Comparative Perspective, Intelligence and Government in Britain and the United States. *Volume 1: Evolution of the U.S. Intelligence Community*. Santa Barbara: ABCCLIO Press, σελ. 2-3.

Der Derian, J. (2005). Anti-Diplomacy, Intelligence Theory and Surveillance Practice. Σε W. Wark (Επιμ.), *Espionage: Past, Present, Future?* (σ. 29-51). New York: Frank Cass, σελ. 30-31.

DGSE (2022), We are a unique Service, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.dgse.gouv.fr/en/get-to-know-us/who-are-we

DGSI (2022), Our Missions, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.dgsi.interieur.gouv.fr/en/our-missions

Dover, R., Goodman, M. & Hillebrand, C. (2014). *Routledge Companion to Intelligence Studies*. Abingdon & New York: Routledge, σελ. 72.

Ecobescu, N. Micu, N. & Voicu, I. (2003). *Fighting Terrorism: XXIst century International Law*, Bucharest: Romanian Institute of International Studies "Nicolae Titulescu", σελ. 339.

Estevens, J. (2020), Building Intelligence Cooperation in the European Union, e-journal of International Relations, 11, (2), 90-105, σελ 99.

Edwards, G. & Meyer, C. (2008). Introduction: Charting a Contested Transformation. *Journal of Common Market Studies*. 46, (1), 1-27.

EOS Committee (2022), Norwegian Parliamentary Oversight Committee on Intelligence and Security Services, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://eos-utvalget.no/en/home/about-the-eos-committee/the-eos-services/

Fagersten, B. (2017), "The European Intelligence Cooperation", in *The future of intelligence – Challenges in the 21st Century*, London: Routledge, σελ. 102.

Fingar, T. (2011). *Reducing Uncertainty, Intelligence Analysis and National Security*. California: Stanford University Press, σελ. 25.

Flood, P. (2004). *Report of the Inquiry Into Australian Intelligence Agencies*. Canberra: Government of Australia, σελ. 99.

George C. Marshal, (2017), Aftermath of the Terror Attack on Breitscheid Platz Christmas Market: Germany's Security Architecture and Parliamentary Inquiries, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.marshallcenter.org/en/publications/occasional-papers/aftermath-terror-attack-breitscheid-platz

Gilbert, J., Finnegan, J. & Bray, A. (2005). In the Shadow of the Sphinx: A History of Army Counterintelligence. Virginia: Department of the Army, σελ. 134.

Glees, A. (2015, 4 Σεπτεμβρίου). Intelligence Studies, Universities and Security. *British Journal of Educational Studies*. 63, (3), 281-310., σελ. 282-284.

Goodin, R.E. & Tilly, C. (2006), The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis, New York: Oxford University Press.

Godson, R. (2001). *Dirty Tricks or Trump Cards: US Covert Action and Counterintelligence*. New Jersey: Transaction Publishers, σελ. 238-240.

Guardian Staff (2019, 19 Νοεμβρίου), Usman Khan profile: terrorist who wanted to bomb London Stock Exchange, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.theguardian.com/uk-news/2019/nov/30/usman-khan-profile-terrorist-who-wanted-to-bomb-london-stock-exchange

Hamm, M. & Spaaij, R. (2017), The Age of Lone Wolf Terrorism (Studies in Transgression), New York: Columbia University Press, σελ. 181.

Harber, J. (2009, 12 Μαρτίου). Unconventional Spies: The Counterintelligence Threat from Non-State Actors. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*. 22, (2), 221-236, σελ. 227.

Herman, M. (1996). Intelligence Power in Peace and War. Cambridge: Cambridge University Press, σελ. 52.

Herman, M. (2006). Customer is King, Intelligence Requirements in Britain. Σε L. Johnson (Επιμ.), *Strategic Intelligence, The Intelligence Cycle: The Flow of Secret Information From Overseas to the Highest Councils of Government, Vol. 2*. Westport: Praeger International Security, σελ. 165.

Holman, T. (2015)., Paris: An Intelligence Failure or a Failure to Understand the Limits of Intelligence? Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/paris-an-intelligence-failure-or-a-failure-to-understand-the-limits-of-intelligence

HSDL (2016) The attacks on Paris: Lessons learned, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.hsdl.org/c/abstract/?docid=794337, σελ. 15.

Hudson, H. (2005), Doing Security As Though Humans Matter: A Feminist Perspective on Gender and the Politics of Human Security, Security Dialogue, 36(2), σ. 155-174, σελ 165.

Jackson, P. & Siegel, J. (2005). *Intelligence and Statecraft: The Use and Limits of Intelligence in International Society*. Westport: Praeger, σελ. 4.

Jensen J, C., McElreath H, D. & Graves, M. (2013). *Introduction to Intelligence Studies*. Boca Raton: CRC Press, σελ. 2.

Kaunert, C. (2009), "The External Dimension of EU Counter – Terrorism Relations: Competences, Interests and Institutions", *Terrorism and Political Violence*, 22(1): 41-61.

Kerslake Arena Review (2017), The Kerslake Report: An Independent review into the preparedness for, and emergency response to the Manchester Arena attack on 22nd May 2017,

Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://kerslakearenareview.co.uk/documents/
Intelligence and Security Committee of Parliament, (2018), *The 2017 Attacks: What needs to change?* Presented to Parliament pursuant to section 3 of the Justice and Security Act 2013, London: House of Commons, σελ. 79.
Konstantopoulos, I. & Doga, A. (2015), The (R)evolution of Intelligence as an Academic Discipline: Challenges and Constraints. *Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence*, 5, (1), σελ. 5.
Konstantopoulos, I. & Nomikos, J. (2017), Brexit and intelligence: connecting the dots. *Journal of Intelligence History*, 16, (2), σελ. 105.
Koranyi, B. (2012), Norway could have prevented Breivik massacre, says commission, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.reuters.com/article/us-breivik-commission-idUSBRE87C0PE20120813
Kovacs, A. (1997, 4 Οκτωβρίου). Using Intelligence. *Intelligence & National Security*. 12, (4), 145-164, σελ. 148.
Liska, A. & Gallo, T. (2015). *Building an Intelligence-Led Security Program*. USA: Elsevier, σελ. 22-23.
Lledo- Ferrer, Y. & Dietrich J. (2020), Building a European Intelligence Community, *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 0, (0), 1-12.
Lowenthal, M. (2015), *Intelligence: From secrets to policy*, 6th edition, Washington DC: CQ press, σελ. 49.
Lowenthal, M. (2015). *Intelligence, From Secrets to Policy*. Thousand Oaks: CQ Press., σελ. 8.
Middle Easy Eye (2022, 15 Μαρτίου), Manchester bombing inquiry: MI5 accused of 'obfuscation and cover up', Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.middleeasteye.net/news/manchester-bombing-inquiry-mi5-accused-obfuscation-cover-up
Ministry of Foreign Affairs of Finland (2022), Nordic cooperation on foreign and security policy, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://um.fi/nordic-cooperation-on-foreign-and-security-policy
Muller- Wille, B. (2004, 1 Ιανουαρίου), For our eyes only? Shaping an Intelligence Community within the EU, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.academia.edu/24870781/Bj%C3%B6rn_M%C3%BCller-Wille

Munchow, S. & Hantschke, L. (2017), Parliamentary Attempts to investigate Berlin's Vehicular Ramming Attack, *Connections: The Quarterly Journal*, 16, (2): 39.

Nawaaz, M. & Ebner, J. (2016), The EU and Terrorism is Britain Safer In or Out?, United Kindom: Quilliam,σελ. 91.

NBC News (2013, 16 Ιουλίου), Breivik- linked neo-Nazi metal musician arrested in France over 'terrorist act' fears, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: Breivik-linked neo-Nazi metal musician arrested in France over 'terrorist act' fears (nbcnews.com)

Nesser, P. (2018), *Islamist Terrorism in Europe: A History*, Oxford: Oxford University Press, σελ. 17.

Nomikos, J. (2015), European Union Intelligence Analysis Centre(INTECEN) Next Stop to an Agency, Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence, Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://rieas.gr/researchareas/editorial/2514-european-union-intelligence-analysis-centre-intcen-next-stop-to-an-agency

Nomikos, J. (2021), "European Intelligence Cooperation: A Greek perspective", in *National Security and the Future*, 1-2 (22), σελ. 81.

NORDEFCO (2022), About NORDEFCO, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco

Norges offentlige utrednigger (2012), *Preliminary English version of Selected Chapters*, Oslo 13 August 2012, σελ. 8.

O' Connell, K. (2004). Thinking About Intelligence Comparatively. *Brown Journal of World Affairs*. 11, (1), 189-199.

Odom, W. (2003). *Fixing Intelligence for a More Secure America*. New Haven: Yale University Press, σελ. 173-174.

Orden, H. (2019), Deferring Substance: EU policy and the information threat, *Intelligence and National Security*, 34(3): 424.

Owen, T. (2004), Human Security – Conflict, Critique and Consensus: Colloquium Remarks and a Proposal for a Threshold-Based Definition, Security Dialogue, 35(3), σ. 373-387.σελ 377.

Palacios, J-M. (2020), On the Road to a European Intelligence Agency?, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 0(0), σ. 1-9.

Pettman, R. (2005), Human Security as Global Security: Reconceptualising Strategic Studies, Cambridge Review of International Affairs, 18(1), σ. 137-150. σελ 145.

Politico (2017, 19 Ιανουαρίου), Italy yet to provide information to Berlin on Christmas market attacker, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.politico.eu/article/italy-yet-to-provide-information-to-berlin-on-christmas-market-attacker/

Reagan, M. (2014). *Counterintelligence Glossary-Terms and Definitions of Interest for CI Professionals*. USA: Department of Defense, σελ. 32-34.

Redmond, P. (2010). The Challenges of Counterintelligence. Σε L. Johnson (Επιμ.), *The Oxford Handbook of National Security Intelligence*. New York: Oxford University Press.

Reuters (2012, 20 Νοεμβρίου), Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από:Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik | Reuters

Reuters (2012, 20 Νοεμβρίου), Update4- Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: UPDATE 4-Poland arrests bomb plotter linked to Norway's Breivik | Reuters

Reuters (2012, 26 Αυγούστου), Analysis - Europe far right shuns Breivik's acts flirts with ideas, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.reuters.com/article/uk-norway-breivik-europe-idUKBRE87P01P20120826

Rowley, J. (2007, 15 Φεβρουαρίου). The Wisdom Hierarchy: Representations of the DIKW Hierarchy. *Journal of Information and Communication Science*. 33, (2), 163-180.

Ryan, T. (2021), "European Intelligence Agency". Ανακτήθηκε 28 Οκτωβρίου, 2022, από: https://futureu.europa.eu/en/processes/EUInTheWorld/f/16/proposals/717?locale=en

Scott, L. & Hughes, G. (2009, 14 Απριλίου). Intelligence in the Twenty-First Century: Change and Continuity or Crisis and Transformation?. *Intelligence and National Security*. 24, (1), σελ. 6.

Scott, L. (2012, 5 Οκτωβρίου). Reflections on the Age of Intelligence. *Intelligence and National Security*. 27, (5), 617-624.

SecretIntelligenceService MI6 (2022), About us, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.sis.gov.uk/our-mission.html

SecurityService MI5 (2022), MI5's mission is to keep the country safe, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.mi5.gov.uk/

Seyfried, P. (2017), A European Intelligence Service? Potentials and Limits of Intelligence Cooperation at EU Level, Security Police Working Paper, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022,

από: https://www.baks.bund.de/en/working-papers/2017/a-european-intelligence-service-potentials-and-limits-of-intelligence

Sims, J. (2008). Democracies and Counterintelligence, The Enduring Challenge. Σε J. Sims & B. Gerber (Επιμ.), *Vaults, Mirrors and Masks, Rediscovering U.S. Counterintelligence*. Washington DC: Georgetown University Press, σελ. 1.

Smith, T. (2003). *Encyclopedia of the Central Intelligence Agency*. New York: Fact on File, σελ. 66.

Statewatch, (2016), Europol's European Counter Terrorism Center Strengthens the EU's Response to Terror Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.statewatch.org/media/documents/news/2016/jan/eu-europol-counter-terror-centre-pr.pdf

Szep, V. Sabatino, E. Wessel, R.A. (2022), *Developing Assessment Criteria for Security and Intelligence Cooperation in the EU*, Working Paper Series, No 10, University of Gottingen Press, σελ. 41.

Taplin, W. (1989). Six General Principles of Intelligence. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 3, (4), 475-491.

The Diplomat.gr, (2018), A European Intelligence School Led by Greece and Cyprus?, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://thediplomat.gr/a-european-intelligence-school-led-by-greece-and-cyprus/

The Guardian (2016, 5 Ιουλίου), Paris attacks inquiry finds multiple failings by French intelligence agencies, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.theguardian.com/world/2016/jul/05/paris-attacks-inquiry-multiple-failings-french-intelligence-agencies

The telegraph (2021, 28 Μαΐου), MI5 and police at fault for Firshmongers' Hall terror attack by Usman Khan, jury finds, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.telegraph.co.uk/news/2021/05/28/mi5-police-fault-fishmongers-hall-terror-attack-usman-khan-jury/

The Washington Post (2016, 22 Δεκεμβρίου), Suspect in Berlin market attack was radicalized in an Italian jail, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.washingtonpost.com/world/europe-searches-for-suspect-berlin-christmas-market-attack/2016/12/22/78502d7e-c7e0-11e6-acda-59924caa2450_story.html

Tucker –Jones, A. (2011), "Massive intelligence failure costs Oslo dear", Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.channel4.com/news/could-norways-terror-attacks-have-been-prevented

Turner, M. (2006). *Historical Dictionary of United States Intelligence*. Oxford: Scarecrow Press, σελ. xxxviii.

Van Cleave, M. (2013). What is Counterintelligence? A Guide to Thinking and Teaching About CI. *Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*. 20, (2), 57-65, σελ. 58.

Velasco, F. (2019), "Globalization and Intelligence Services: A Proposal of 'Shared Intelligence,'" in *Security at a Crossroad: New Tools for New Challenges*, edited by T. Rodrigues and A. Inacio, New York: Nova Science Publishers, σελ. 72.

Waltz, E. (2003). *Knowledge Management in the Intelligence Enterprise*. Boston, London: Artech House, σελ. 3.

Warner, M. (2002). Wanted: A Definition of 'Intelligence' *Journal of the American Intelligence Professional 46, (3).* Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2022, από https://www.hsdl.org/?abstract&did=457753.

Wasemiller, A. (1969). The Anatomy of Counterintelligence. *Studies in Intelligence*. 13, (1).

West, N. (2006). *Historical Dictionary of International Intelligence*. Oxford: Scarecrow Press, σελ. xxv-xxvi.

Wirtz, J. (2010). The Sources and Methods of Intelligence Studies. Σε L. Johnson (Επιμ.), *The Oxford Handbook of National Security Intelligence* (σ. 59-69). New York: Oxford University Press, σελ. 61.

Zins, C. (2007, 22 Ιανουαρίου). Conceptual Approaches for Defining Data, Information and Knowledge. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 58, (4), 479-493.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλβανού, Μ. (2017, 7 Μαρτίου), Η απειλή της ισλαμιστικής τρομοκρατίας για την Ευρώπη, *Liberal*, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.liberal.gr/amyna-diplomatia/i-apeili-tis-islamistikis-tromokratias-gia-tin-eyropi.

Αλβανού, Μ. (2018, 23 Ιουλίου), Εξελίξεις στη μεθοδολογία τρομοκρατικών επιθέσεων των ισλαμιστικών ομάδων στην Ευρώπη, *Security manager*, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.securitymanager.gr/exelixeis-sti-methodologia-tromokratikon-epitheseon-ton-islamistikon-omadon-stin-eyropi/

Baylis, J. & Smith, S. (2007), Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, (μτφρ.) Κ. Υφαντής, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σελ 393.

Ελληνική Δημοκρατία, Δηλώσεις του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στις Καστανιές Έβρου μετά την επίσκεψη του με τους Επικεφαλής των Θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Ελληνοτουρκικά Σύνορα, Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://primeminister.gr/2020/03/03/23447

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015), *Πως γίνεται μία επιστημονική εργασία;* 2η έκδοση, Αθήνα: Κριτική.

Παρίσης, Ι. (2010), *Η Ευρώπη της Άμυνας – Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφαλείας και Άμυνας*, Αθήνα: Έκφραση Πολιτισμού, σελ. 55.

Τζιφάκης, Ν. & Φακιολάς, Ε. (2016), Πολιτική Επιστήμη: Διακλαδική και Συγχρονική Διερεύνηση της Πολιτικής Πράξης, στο: Δ. Μεταξάς (επιμ), *Η Έννοια της Ασφάλειας στη Θεωρία των Διεθνών Σχέσεων: Μια Συνοπτική Εισαγωγή στη Σύγχρονη Συζήτηση*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σελ. 141-159.

Φουντεδάκη, Π. Τσόλκα, Ο. & Χάνος, Α. (2010), *Ελευθερίες, Δικαιώματα και Ασφάλεια στην Ε.Ε*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ 46.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Borrell, J. (2022), The war in Ukraine and its implications for the EU. Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.eeas.europa.eu/eeas/war-ukraine-and-its-implications-eu_en

Council of the European Union, (2001), *Report by the Secretary General / High Representative to the Council on Intelligence Cooperation*, Brussels, 2001, σελ. 3.

EUR-Lex (2022), Ανακοίνωση της Επιτροπής Σχετικά με την Στρατηγική της Ε.Ε. για την Ένωση Ασφάλειας, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0605

Eurojust (2017), Berlin Christmas Market terrorist attack of Decem,ber 2016, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2018-06/2016-12_Berlin-terrorist-attack.pdf

European External Action Service – Public EU, (2015), EU Intelligence Analysis Centre (EU INTCEN), Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.asktheeu.org/en/request/637/response/2416/attach/html/5/EU%20INTCEN%20Fact sheet%20PUBLIC%20120618%201.pdf.html

European Commission (2020), Communication from the Commission on the EU Security Union Strategy, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1596452256370&uri=CELEX:52020DC0605

European Parliament, (2012), Parliamentary Question, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-7-2012-006018-ASW_EN.html

European Union Satellite Centre, (2022), Mission, users and partners, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.satcen.europa.eu/who-we-are/our-mission

EUROPOL, (2017), Intelligence Analysis - The heart of intelligence led law enforcement, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/intelligence-analysis

Europol (2022), Partners & Collaboration, Ανακτήθηκε 28 Νοεμβρίου, 2022, από: https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration

Europol (2022), European Counter Terrorism Centre – ECTC, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc

Intelligence College in Europe, (2020). "Building a Common Strategic Culture", Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.intelligence-college-europe.org/

Pesco, (2022), Joint EU Intelligence School, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.pesco.europa.eu/project/joint-eu-intelligence-school/

The European Union Military Staff, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-staff-eums_en

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (1992), *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση*, 29 Ιουλίου 1992, στο https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2003, 12 Δεκεμβρίου), *Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας: μια ασφαλής Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο*, Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.consilium.europa.eu/media/30807/qc7809568elc.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2022), Migration and Home Affairs- Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν, Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2022), Migration and Home Affairs- Συνεργασία SIRENE, Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2022, από: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system/sirene-cooperation_el

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο -Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2022), «Χρονολόγιο -Αντίδραση της ΕΕ στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία», Ανακτήθηκε 18 Οκτωβρίου, 2022, από: https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-response-ukraine-invasion/timeline-eu-response-ukraine-invasion/